

Externé hodnotenie Operačného programu Ľudské zdroje pre programové obdobie 2014 – 2020

realizované v rámci projektu

Technická pomoc OP ĽZ pre MPSVR SR 2019 – 2023

Hodnotenie plnenia stanovených cieľov a dopadov prioritnej osi Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunit

ZÁVEREČNÁ HODNOTIACA SPRÁVA

Objednávateľ:

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Poskytovateľ:

Skupina dodávateľov v zložení: Octigon, a. s., Projektové služby, s. r. o., RADELA s. r. o.

Autori výstupov hodnotenia:

Lucie Bučinová

Za obsah, zistenia a odporúčania tejto hodnotiacej správy je zodpovedný Poskytovateľ. Vyjadrenia a názory uvedené v tejto správe sa nemusia nutne zhodovať s názormi Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Obsah

Zoznam použitých skratiek	5
Zoznam obrázkov	7
Zoznam tabuliek	8
Zhrnutie	9
Executive Summary	15
1 Kontext hodnotenia	21
2 Metodika hodnotenia	23
3 Zistenia	26
3.1 Posúdenie napĺňania stratégie a dosahovania výsledkov a dopadov plánovaných v rámci špecifických cieľov prioritnej osi prostredníctvom realizovanej intervencie	26
HO 1.1: Do akej miery prispieva implementácia pomoci poskytovanej v rámci PO6 k plneniu stanovených cieľov a dopadov PO?	26
3.1.1 Príspevok PO6 k plneniu stanovených cieľov OP LZ	26
Cieľ v oblasti zamestnanosti	27
Cieľ v oblasti chudoby a sociálneho vylúčenia	28
3.1.2 Dosahovanie plánovaných výstupov a výsledkov PO6	29
Špecifický cieľ 6.1.1	33
Špecifický cieľ 6.1.2	35
Špecifický cieľ 6.1.3	36
Špecifický cieľ 6.2.1	37
HO 1.1: Zhrnutie hodnotiacej otázky	39
3.2 Posúdenie, či intervencia funguje a či existuje kauzálna súvislosť medzi intervenciou a výsledným efektom	40
HO 2.1: Do akej miery mala intervencia účinok na PO6?	40
HO 2.2: Existuje kauzálna súvislosť medzi intervenciou a výsledným efektom?	40
Intervenčná logika prioritnej osi Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít	42
3.2.1 Vyhodnotenie príspevku intervencií v špecifickom celi 6.1.1	43
Kontext	45
Funkčnosť kauzálnych línií a miera dosiahnutia výsledkov a dopadov	45
3.2.2 Vyhodnotenie príspevku intervencií v špecifickom celi 6.1.2	58
Kontext	60
Funkčnosť kauzálnych línií a miera dosiahnutia výsledkov a dopadov	60
3.2.3 Vyhodnotenie príspevku intervencií v špecifickom celi 6.1.3	68
Kontext	69
Funkčnosť kauzálnych línií a miera dosiahnutia výsledkov a dopadov	70
3.2.4 Vyhodnotenie príspevku intervencií v špecifickom celi 6.2.1	77

Kontext	78
Funkčnosť kauzálnych línií a miera dosiahnutia výsledkov a dopadov	78
HO 2.1: Zhrnutie hodnotiacej otázky	80
HO 2.2: Zhrnutie hodnotiacej otázky	81
4 Odporúčania	83
Prílohy	85
Príloha 1 – Zoznam osôb, s ktorými bol vedený rozhovor	86
Príloha 2 – Použité zdroje informácií	87
Príloha 3 – Evaluačná matica	88

Zoznam použitých skratiek

3D princíp	desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie
BBSK	Banskobystrický samosprávny kraj
COVID-19	Infekčné ochorenie (z angl. Coronavirus disease 2019)
DOP	Dopytovo-orientovaný projekt
EFRR	Európsky fond pre regionálny rozvoj
EK	Európska komisia
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EU SILC_MRK	Zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach domácností v prostredí marginalizovaných rómskych komunít
EÚ	Európska únia
EUR	Euro (mena)
FN	Finančné nástroje
HO	Hodnotiaca otázka
IKT	Informačné a komunikačné technológie
IP	Investičná priorita
IROP	Integrovaný regionálny program
JPÚ	Jednoduché pozemkové úpravy
KC	Komunitné centrum
KSK	Košický samosprávny kraj
MNO	Mimovládna nezisková organizácia
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MRK	Marginalizované rómske komunity
MŠ	Materská škola
MU	Merateľný ukazovateľ
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
NDF	National Development Fund
NFP	Nenávratný finančný príspevok
NP	Národný projekt
NP KC/KS	NP Komunitné centrá v mestách a obciach s prítomnosťou MRK (I. a II. fáza)
NP MaH	NP Monitorovanie a hodnotenie inkluzívnych politík a ich dopad na MRK
NP PRIM	NP Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných komunít
NP ZK 2A	NP Zdravé komunity 2A (I. fáza)
NP ZK 2B	NP Zdravé komunity 2B (II. fáza)
NPR SR	Národný program reforiem Slovenskej republiky
OP	Operačný program
OP LZ	Operačný program Ľudské zdroje
PHS	Priebežná hodnotiaca správa

PO	Prioritná os
PSK	Prešovský samosprávny kraj
RK	Rómske komunity
RO	Riadiaci orgán
SIH	Slovenský investičný holding, a. s.
SO	Sprostredkovateľský orgán
SR	Slovenská republika
ŠC	Špecifický cieľ
ŠVP	Školský vzdelávací program
TISE	Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych
TP	Terénny pracovník
TSP	Terénny sociálny pracovník
ÚPSVR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚSVRK	Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity
VO	Verejné obstarávanie
VÚC	Vyšší územný celok
Z. z.	Zbierka zákonov
ZŠ	Základná škola
ŽoNFP	Žiadosť o poskytnutie nenávratného finančného príspevku

Zoznam obrázkov

<i>Obrázok 1: Harmonogram vykonaných hodnotení PO6.....</i>	<i>23</i>
<i>Obrázok 2: Počet projektov PO6 k 31. 12. 2022</i>	<i>25</i>
<i>Obrázok 3: Vývoj zamestnanosti (zamestnanecké vzťahy v tis.)</i>	<i>27</i>
<i>Obrázok 4: Podiel jednotlivcov pod hranicou rizika chudoby (v %)</i>	<i>29</i>
<i>Obrázok 5: Spoločné ukazovatele výstupov – percento plnenia cieľovej hodnoty</i>	<i>31</i>
<i>Obrázok 6: Programovo špecifické ukazovatele výstupov – percento plnenia cieľovej hodnoty</i>	<i>32</i>
<i>Obrázok 7: Programovo špecifické ukazovatele výsledkov – percento plnenia cieľovej hodnoty</i>	<i>33</i>
<i>Obrázok 8: Intervenčná logika PO6</i>	<i>42</i>
<i>Obrázok 9: Teória zmeny pre špecifický cieľ 6.1.1</i>	<i>43</i>
<i>Obrázok 10: Teória zmeny pre špecifický cieľ 6.1.2</i>	<i>58</i>
<i>Obrázok 11: Teória zmeny pre špecifický cieľ 6.1.3</i>	<i>68</i>
<i>Obrázok 12: Teória zmeny pre špecifický cieľ 6.2.1</i>	<i>77</i>

Zoznam tabuliek

<i>Tabuľka 1: Štruktúra PO6</i>	21
<i>Tabuľka 2: Výsledkové ukazovatele miery zamestnanosti LFS</i>	27
<i>Tabuľka 3: Výsledkové ukazovatele rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia</i>	28
<i>Tabuľka 4: Spoločné ukazovatele výstupov – hodnoty za prioritnú os</i>	30
<i>Tabuľka 5: Ukazovatele výstupov špecifické pre program na účely EFRR</i>	31
<i>Tabuľka 6: Ukazovatele výsledkov špecifické pre program na účely EFRR</i>	32
<i>Tabuľka 7: Ukazovatele výstupov a výsledkov relevantne pre ŠC 6.1.1</i>	33
<i>Tabuľka 8: Ukazovatele výstupov a výsledkov relevantne pre ŠC 6.1.2</i>	35
<i>Tabuľka 9: Ukazovatele výstupov a výsledkov relevantne pre ŠC 6.1.3</i>	36
<i>Tabuľka 10: Ukazovatele výstupov a výsledkov relevantne pre ŠC 6.2.1</i>	37
<i>Tabuľka 11: Naplnenie predpokladov ŠC 6.1.1</i>	46
<i>Tabuľka 12: Aktivity ŠC 6.1.1</i>	48
<i>Tabuľka 13: Dosahovanie výsledkov ŠC 6.1.1</i>	49
<i>Tabuľka 14: Dosahovanie okamžitých krátkodobých dopadov ŠC 6.1.1</i>	52
<i>Tabuľka 15: Dosahovanie dlhodobých dopadov ŠC 6.1.1</i>	55
<i>Tabuľka 16: Naplnenie predpokladov ŠC 6.1.2</i>	60
<i>Tabuľka 17: Aktivity ŠC 6.1.2</i>	62
<i>Tabuľka 18: Dosahovanie výsledkov ŠC 6.1.2</i>	62
<i>Tabuľka 19: Dosahovanie okamžitých krátkodobých dopadov ŠC 6.1.2</i>	64
<i>Tabuľka 20: Dosahovanie dlhodobých dopadov ŠC 6.1.2</i>	65
<i>Tabuľka 21: Naplnenie predpokladov ŠC 6.1.3</i>	70
<i>Tabuľka 22: Aktivity ŠC 6.1.3</i>	71
<i>Tabuľka 23: Dosahovanie výsledkov ŠC 6.1.3</i>	71
<i>Tabuľka 24: Dosahovanie okamžitých krátkodobých dopadov ŠC 6.1.3</i>	72
<i>Tabuľka 25: Dosahovanie dlhodobých dopadov ŠC 6.1.3</i>	74
<i>Tabuľka 26: Aktivity ŠC 6.2.1</i>	79
<i>Tabuľka 27: Dosahovanie výsledkov ŠC 6.2.1</i>	79
<i>Tabuľka 28: Dosahovanie dopadov ŠC 6.2.1</i>	79

Zhrnutie

Kontext a metodika hodnotenia

Predkladané hodnotenie plnenia stanovených cieľov a dopadov PO6 *Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít* bolo uskutočnené v mesiacoch apríl – august 2023.

Predmetné hodnotenie predstavuje záverečnú etapu hodnotenia PO6. Okrem predkladaného hodnotenia boli vykonané 3 fázy celkového hodnotenia pokroku k naplneniu cieľov PO6 (2020, 2021, 2022).

Všetky zistenia v predchádzajúcich hodnoteniach sa premietli do tejto hodnotiacej správy, najmä boli prevzaté a aktualizované tie časti vykonaných hodnotení, ktoré analyzovali bezprostredné dopady vykonaných intervencií alebo ich predpokladané dlhodobé dopady.

Referenčný dátum (cut of date) pre toto hodnotenie bol stanovený na 31. 12. 2022. K dátumu hodnotenia bolo realizovaných alebo ukončených: 1 vyzvanie pre finančné nástroje OP LZ a 15 dopytovo-orientovaných výziev. Na základe dohody na úvodnom stretnutí hodnotiaci tím využíval zistenia z predchádzajúcich hodnotení PO6 a neopakoval už vykonané prieskumy.

Základným metodickým postupom bol desk research a metaanalýza predchádzajúcich hodnotení PO6. Terénny prieskum sa v tomto prípade obmedzil na rozhovory so zástupcami odborných útvarov SO podľa zamerania jednotlivých ŠC. Zistenia boli následne podrobené triangulácii a syntéze. Všetky zistenia boli využité pri zodpovedaní HO a hodnotitelia na ich základe formulovali závery a odporúčania pre programové obdobie 2021 – 2027. Ako teda vyplýva z vyššie uvedených skutočností, predkladaná hodnotiacia správa predstavuje súhrn a syntézu zistení získaných z predchádzajúcich hodnotení PO6.

Hlavné zistenia

Posúdenie napĺňania stratégie a dosahovania výsledkov a dopadov plánovaných v rámci ŠC PO6 prostredníctvom realizovanej intervencie

Príspevok PO6 k plneniu stanovených národných cieľov pre zamestnanosť a sociálne začlenenie, ku ktorým prispieva OP LZ, možno hodnotiť pre dva stanovené ciele:

- zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 – 64 rokov na 72 % do roku 2020 (zo 65 % v rokoch 2011 až 2013),
- znížiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením na 17,2 % do roku 2020 (z 20,5 % v roku 2012).

V kontexte nízkej zamestnanosti osôb z MRK a z nej plynúcej príjmovej chudoby je relevantným najmä plánovaný *Nárast zamestnanosti osôb z MRK v podporených podnikoch (MU 00307)*, ktorý doposiaľ vykazuje **nulovú hodnotu**. V tejto súvislosti je treba kriticky priznať, že v rámci PO6 sa doposiaľ **nepodarilo zrealizovať zásadné intervencie v rámci IP 6.2** na zvýšenie zamestnanosti osôb z MRK **prostredníctvom podpory sociálnych podnikov**, ich rekonštrukcie/výstavby, nákupu technológií a zariadení a ich následného rozvoja prostredníctvom FN. Pôvodný zámer podporiť 100 sociálnych podnikov bol zredukovaný na 10 a počet vytvorených pracovných miest v týchto podnikoch pre osoby z MRK z 500 na 50.

Cieľ v oblasti chudoby a sociálneho vylúčenia sa podarilo v celej populácii SR splniť už v roku 2016. Z údajov štatistického zisťovania EU SILC 2020 bolo v SR v roku 2020 v riziku chudoby alebo sociálneho

vylúčenia takmer 800 000 ľudí, čo predstavovalo 14,8 % z celkového počtu obyvateľov SR. Prevažná **väčšina obyvateľov MRK žije v chudobe alebo sociálnom vylúčení**. Potvrdzujú to štatistické zisťovania EU SILC MRK 2018 a EU SILC MRK 2020, podľa ktorých sú v SR najviac ohrozenými rizikom chudoby alebo sociálneho vylúčenia najmä osoby z MRK. Podľa zistení EU SILC MRK 2020¹ **bolo až 87 % domácností MRK ohrozených chudobou a 52 % z nich čelilo závažnej materiálnej deprivácii**. Podiel osôb z MRK, ktoré žijú pod hranicou chudoby, je dokonca o 2 p. b. vyšší, ako pri predchádzajúcom zisťovaní v roku 2018 (85 %), čo môže byť spôsobené ekonomickou krízou súvisiacou s pandemiou COVID-19. Rómov žijúcich integrovaných s majoritou sa riziko chudoby a sociálneho vylúčenia týka v 60 % prípadoch.

Ohodnotiť, do akej miery prispieva implementácia pomoci poskytovanej v rámci PO6 k plneniu stanovených cieľov a dopadov PO, nie je jednoduché. Monitorovacie ukazovatele výstupu v PO6 boli **priebežne upresňované (redukované)** podľa reálneho priebehu implementácie. Počiatočné ambiciózne ciele boli postupne redukované, niekedy aj na 10 %. Z toho možno usúdiť, že **pôvodný cieľ zjavne nebol dosiahnutý**.

Príčin je viac.

- Absorbčná kapacita cieľovej skupiny mohla byť precenená a plánované aktivity nenašli adresáta.
- Miestne samosprávy mali priority, ktoré úplne nekorešpondovali s prioritami PO6.
- Administratívne prostredie pre realizáciu projektov významne spomalilo ich priebeh a negatívne ovplyvnilo výsledky.

Zreálnenie cieľových hodnôt výstupov podľa skutočného priebehu implementácie umožňuje konštatovať, že **plánované výstupy boli v prevažnej miere dosiahnuté**. Výnimkou je ŠC 6.2.1, kde cieľové hodnoty kopírujú zazmluvnenosť z projektov, ale nie sú indície, že aj tieto desiatinové hodnoty pôvodných cieľov budú dosiahnuté.

V **ŠC 6.1.1** sa zjavne nepodarí naplniť plánované ciele vo výstavbe. MU *Počet renovovaných domácností so zlepšenou klasifikáciou podľa spotreby energie* je reálne naplniť zhruba z polovice a na hodnotenie MU *Počet rómskych obydľí s dobrými podmienkami bývania* nie je dostatok relevantných dát.

V **ŠC 6.1.2** je podobná situácia v prípade MŠ, kde zazmluvnené hodnoty nedosahujú úroveň plánovaných cieľových hodnôt u novopostavených, ani rekonštruovaných MŠ. Ani v tomto ŠC nie sú pre MU *Podiel detí MRK navštevujúcich predškolské zariadenia* relevantné dáta, ktoré budú až v roku 2024.

MU *Počet nových a renovovaných zariadení sociálnej infraštruktúry* v **ŠC 6.1.3** boli významne revidované, a preto súčasné cieľové hodnoty týchto MU budú pravdepodobne dosiahnuté. MU *Počet príslušníkov MRK, ktorí 6 mesiacov po ukončení projektu využili služby komunitných centier* bude závisieť, obdobne ako pri ostatných stavebných projektoch PO6, od úspešnosti riadneho ukončovania týchto projektov a ich kolaudácie, resp. od minimalizácie podielu mimoriadne ukončených projektov.

Napriek ŠC sú výrazne preplňované cieľové hodnoty MU *Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách* a MU *Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov*, čo je zaiste pozitívne, ale dopady sa týkajú celej populácie a pre obyvateľov MRK má táto skutočnosť iba sekundárny význam.

Posúdenie, či intervencia funguje a či existuje kauzálna súvislosť medzi intervenciou a výsledným efektom

Aby intervenčná logika mohla fungovať a intervencie prispeli k dosiahnutiu stanovených cieľov PO, musia byť splnené určité predpoklady. S ohľadom na investičný charakter pomoci boli predpoklady vo

¹ ÚSVRK. [bez dátumu]. *Zber a analýza dát*.

všetkých ŠC takmer identické. Generálny predpoklad platný pre všetky ŠC, a to, že bude **záujem oprávnených žiadateľov uchádzať sa o NFP v rámci PO6**, nebol naplnený. Tento predpoklad bol vo všetkých ŠC naplnený iba čiastočne a záujem oprávnených žiadateľov nenaplnil očakávania. Na to SO reagoval okrem iného vypisovaním nových výziev a znížením monitorovacích ukazovateľov. Aj napriek týmto opatreniam hrozí pri mnohých MU riziko ich nenaplnenia.

Najmarkantnejšie sa nezáujem žiadateľov prejavil v oblasti prestupného bývania, keď obce o investičnú podporu, tak ako bola nastavená, nejavili žiadny záujem, a preto v tejto oblasti nebol realizovaný žiadny projekt. Žiadne projekty neboli realizované ani v oblasti podpory sociálnych podnikov a investícií do budovania kapacít ZŠ. Alokované finančné prostriedky na tieto oblasti boli presunuté inam.

Špecifickým cieľom 6.1.1 bolo zvýšiť počet rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania. Prvou oblasťou, ktorá k tomuto cieľu viedla, bolo vybudovanie pozemných komunikácií, prístup k pitnej vode, vytvorenie infraštruktúry pre nakladanie s komunálnym odpadom a zavedenie kanalizácie. Uvedené intervencie viedli k očakávanému výsledku, ktorým je zlepšenie kvality bývania, avšak v danej chvíli nie je možné vyjadriť mieru dosiahnutia výsledkov v danej oblasti. Bol dosiahnutý krátkodobý dopad na cieľové skupiny, ktoré boli priamo dotknuté projektmi, **potenciál na dosiahnutie dlhodobých dopadov je nízky**. Cestou na dosiahnutie dlhodobých cieľov je **koncentrovaná pomoc v MRK vo forme „balíčkov“ kombinujúcich intervencie z rôznych oblastí PO6 podľa konkrétnych potrieb obcí/osád/osídlenia**. Nevyhnutnú sprievodnú intervenciu potom možno vidieť v mäkkých opatreniach PO5. Druhou oblasťou, ktorá mala viesť k ŠC 6.1.1, bolo nastavenie systému finančného mechanizmu pre podporu svojpomocnej výstavby (mikropôžičky) a podpora funkčného systému bývania. S ohľadom na počty projektov v danej oblasti a doterajšiu mieru ich dokončenia možno kontakovať, že **intervencie doteraz nevedli k zlepšeniu podmienok pre sociálnu integráciu ľudí z MRK prostredníctvom funkčného systému bývania**, resp. vo veľmi obmedzenej miere.

Špecifickým cieľom 6.1.2 bolo zlepšiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu, vrátane vzdelávania a starostlivosti v rannom detstve. Prvou oblasťou, ktorá viedla k naplneniu cieľa, bolo budovanie nových a rekonštrukcia existujúcich MŠ za účelom zvýšenia ich kapacity. Intervencie **vytvorili podmienky pre zvýšenie kapacít MŠ, a tým prispeli k zvýšenému počtu detí z MRK navštevujúcich MŠ**. Druhou oblasťou bolo zlepšenie prístupu, dostupnosti existujúcich ZŠ, vrátane zvýšenia kapacity a zlepšenia kvality vzdelávania a školského vybavenia a podpora mobility/desegregácie vo vzdelávaní (napr. autobusová doprava). **Intervencie v tejto oblasti neboli realizované**.

Špecifickým cieľom 6.1.3 bolo zlepšiť prístup ľudí z MRK k sociálnej infraštruktúre budovaním KC. Intervenciami **boli vytvorené vhodné predpoklady pre zlepšenie poskytovania sociálnych služieb zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti MRK**. Zapojenie sa do aktivít KC má takisto **bezprostredné účinky a dopady na klientov z MRK, kedy aktivity prispievajú k ich všestrannému rozvoju**. Tieto pozitívne dôsledky však možno dosiahnuť iba **spolupôsobením investičných projektov a mäkkých opatrení z NP**.

Špecifickým cieľom 6.2.1 bolo zvýšiť mieru zamestnateľnosti MRK v subjektoch sociálnej ekonomiky v územiach. **Priama intervencia do sociálnych podnikov bola zrušená a ostala len návratná forma pomoci cez FN**. Návratná finančná pomoc sociálnym podnikom prebieha prostredníctvom SIH, resp. Slovenskej sporiteľne. Z definície sociálneho podniku však vyplýva, že sociálny podnik sa zameriava na integráciu znevýhodnených skupín obyvateľov, čo okrem Rómov zahŕňa aj ďalšie cieľové skupiny. Nie sú údaje o tom, či a ako prebieha úverovanie sociálnych podnikov a či sú v nich zamestnané aj osoby z MRK. **Výstupy, ktoré by viedli k výsledku, neboli realizované**.

Teória zmeny a intervenčná logika v rámci jednotlivých ŠC predpokladala, že prostredníctvom realizácie výstupov intervencií DOP a FN budú generované očakávané výsledky, ktoré sa v krátkodobom horizonte odrazia v okamžitých dopadoch a v dlhodobom horizonte sa prejavajú aj plánované dopady, ktorými bude naplnený ŠC.

Kauzálne línie príčinnej súvislosti medzi vstupom, výstupom, výsledkom a dopadom sú zachytené v tzv. modeli teórie zmeny ku každému ŠC. Intenzita kauzálnych väzieb medzi výsledkami a dopadmi intervencií môže byť veľmi silná, ak je veľmi silná aj príčinná súvislosť alebo menej silná, ak príčin dopadu môže byť viac.

Intervenčná logika v ŠC 6.1.1 ako celku nebola nastavená správne a v niektorých častiach nebola plne funkčná. Znamená to, že niektoré výstupy intervencie (jednotlivých DOP a FN) nevedli k očakávaným výsledkom a neboli dosiahnuté predpokladané krátkodobé dopady. Intervencie, kde sa **intervenčná logika ukázala ako funkčná, sa týkali oblastí zlepšenie kvality bývania v prostredí MRK prostredníctvom zavedenia inžinierskych sietí, prístupu k pitnej vode, výstavby, rekonštrukcie prístupových pozemných komunikácií a vybudovania systému nakladania s komunálnym odpadom.** Potenciál na dosiahnutie zmeny je pomerne nízky. Hodnotitelia sa domnievajú, že cestou na dosiahnutie dlhodobých cieľov je koncentrovaná pomoc v MRK vo forme „balíčkov“ kombinujúcich intervencie z rôznych oblastí PO6 podľa konkrétnych potrieb obcí/osád/osídlenia.

Intervenčná logika v časti bývania sa javí ako veľmi problematická. Hoci sa podarilo naštartovať systém finančného mechanizmu pre podporu svojpomocnej výstavby (mikropôžičky), tento systém nepredstavuje „rýchle riešenie“ a skupina potenciálnych klientov je relatívne obmedzená. Tento systém možno považovať za vhodný doplnkový mechanizmus, avšak **on sám nemá potenciál výrazne prispieť k dlhodobému cieľu v oblasti zaistení vhodných podmienok pre bývanie MRK.**

Ako úplne nefunkčná sa ukázala intervenčná logika v časti zlepšenie podmienok pre sociálnu integráciu ľudí z MRK prostredníctvom funkčného systému bývania (napr. prestupného, sociálneho, nájomného). Nebol splnený základný predpoklad funkčnosti intervenčnej logiky, a to dostatočný záujem obcí o realizácii projektov prestupného bývania. Intervencia nebola realizovaná, neboli tak dosiahnuté očakávané výsledky a dopady.

Intervenčná logika v ŠC 6.1.2 nebola v niektorých častiach plne funkčná. Znamená to, že niektoré výstupy intervencie (jednotlivých DOP) nevedli k očakávaným výsledkom a neboli dosiahnuté predpokladané krátkodobé dopady. Intervencie v **oblasti navyšovania kapacity MŠ boli funkčné, avšak s výhradou.** Nebola splnená podmienka dostatku projektov, ktorá bola spôsobená okrem iného konkurenciou IROP, kde získanie pomoci nevyžadovalo splnenie kritérií týkajúcich sa MRK. Z hľadiska vyvolania zmeny v podmienkach MRK je dopad marginálny.

Intervenčná logika v časti zlepšenie prístupu, dostupnosti existujúcich ZŠ, vrátane zvýšenia kapacity a zlepšenia kvality vzdelávania a školského vybavenia a podpora mobility/desegregácie vo vzdelávaní bola v priebehu implementácie ŠC 6.1.2 **zmenená.** Aktivity, ktoré by viedli k uvedeným výsledkom, neboli realizované. Finančné prostriedky boli prevedené na realizáciu projektov v ŠC 6.1.1, konkrétne na výstavbu kanalizácií, kde bol veľký dopyt po projektoch.

Intervenčná logika v ŠC 6.1.3 bola nastavená optimálne a bola plne funkčná. Boli realizované všetky plánované intervencie, čo malo za následok, že **boli dosiahnuté predpokladané výstupy, ktoré viedli k očakávaným výsledkom.** Dopady intervencií ŠC 6.1.3 sú však limitované doplnením mäkkých intervencií z NP PO5, najmä NP KC/KS. Intervencie do infraštruktúry nemajú samy o sebe dostatočný potenciál, aby viedli k očakávaným dopadom. Iba ich vhodné doplnenie synergickými projektmi PO5 môžu zvýšiť účinok intervencií PO6 natoľko, aby sa dosiahli potrebné zmeny v životných podmienkach

MRK. Na dosiahnutie dlhodobých cieľov a dopadov, resp. vyvolanie pozitívnej zmeny, je nevyhnutné aj naďalej pokračovať v investičnej i neinvestičnej podpore MRK, pri správnej koordinácii oboch typov intervencie.

Intervenčná logika v ŠC 6.2.1 nebola funkčná. Funkčnosť intervenčnej logiky bola v značnej miere ovplyvnená externými vplyvmi. Išlo najmä o zmenu zákona o sociálnych podnikoch, neprimerane dlhý čas pri výbere sprostredkovateľa a poskytovateľa FN a v neposlednom rade aj nízke čerpanie PO6 ako celku. Znamená to, že **neboli realizované žiadne výstupy, ktoré by viedli k očakávaným výsledkom a dopadom.**

Odporúčania

Zistenia	Odporúčania
Všeobecne k PO6	
<p>Splnenie nových cieľov smerom k MRK je vo veľkej miere aj naďalej závislé od záujmu a iniciatívy konkrétnych samospráv zapojiť sa do investičných výziev. Obce, ktoré považujú komunikáciu a spoluprácu s miestnymi RK za integrálnu súčasť „obecnej agendy“ a neriadia sa na základe predsudkov, sa vo väčšej miere zapájajú a sú úspešné aj v rámci investičných projektov. Smerom k obciam, ktoré z rôznych dôvodov dlhodobo nejavia záujem o zapojenie sa do investičných projektov v prospech miestnych RK, je potrebná konzistentná zmena prístupu v poskytovaní zdrojov z EŠIF na investície v takýchto obciach. Ten nemôže byť aj naďalej založený len na „dobrovoľnom dopyte“ samospráv, ale najmä na objektívnom a nestrannom posúdení potrieb MRK v konkrétnych obciach a lokalitách, pre ktoré budú v rámci Programu Slovensko vytvorené a aj realizované špecifické intervencie.</p>	<p>Vzhľadom na nižší záujem riešiť situáciu rómskych obydí bude v budúcom programovom období dôležité prioritne a cielene smerovať intervenciu do obydí v najviac zanedbaných a segregovaných rómskych osídleniach, v ktorých dlhodobo pretrvávajú skutočne kritické formy bývania.</p> <p>Napriek kriticky nízkej miere riadne ukončených projektov v PO6, zaznamenaný dopyt a sumy prijatých ŽoNFP potvrdzujú, že investičné potreby v obciach s prítomnosťou MRK a špecifické intervencie pre danú cieľovú skupinu je nevyhnutné prioritizovať aj v budúcom programovom období.</p> <p>Odporúča sa vytvoriť systém opatrení na zvýhodnenie využívania ostatných zdrojov EŠIF realizáciou kľúčových intervencií, ktoré by zlepšili nepriaznivý stav v segregovaných MRK, a to aj v prípade absencie záujmu zo strany miestnej samosprávy o tieto investície. Je potrebné komplexné plánovanie týchto investícií, vrátane tých, ktoré sú zamerané na nevhodné formy bývania príslušníkov MRK.</p>
ŠC 6.1.1	
<p>S ohľadom na finančné a personálne kapacity obce realizujú solitérne projekty v oblasti technickej infraštruktúry (voda, odpady, pozemná komunikácia), čo predstavuje veľmi obmedzený efekt na riešenie dlhodobého cieľa zlepšenia životných podmienok obyvateľov MRK.</p>	<p>Pre dosiahnutie dlhodobého cieľa v podobe zlepšenia zdravotného stavu celej populácie MRK je potrebné nastaviť systematickú a koncentrovanú pomoc, ktorá bude alokovaná v danom území (obci, osade). Investícia vo forme „balíčka ušitého na mieru“, ktorá zahŕňa investície od pitnej vody a jej rozvodu, cez kanalizáciu, odpady, pozemné komunikácie a</p>

	bývanie, má potenciál posunúť životné podmienky MRK na štandardnú úroveň.
Nebol splnený základný predpoklad funkčnosti intervenčnej logiky, a to dostatočný záujem obcí o realizáciu projektov prestupného bývania.	Vzhľadom na to, že bývanie je základnou ľudskou potrebou a nemožno ho v žiadnom prípade vynechať, je absolútne nevyhnutné pre ďalšie obdobie hľadať spolu s dotknutými obcami iný mechanizmus riešenia nevyhovujúceho bývania MRK.
ŠC 6.1.2	
Nízky počet žiadostí o NFP v oblasti vybudovania MŠ ovplyvnený súbehom identickej výzvy v rámci IROP.	V budúcom období je potrebné účinne koordinovať vyhlasovanie výziev naprieč Programom Slovensko. Je potrebné tiež zvážiť, či je efektívne realizovať takmer identickú podporu z úrovne viacerých cieľov, rešp. ŠC.
ŠC 6.1.3	
Dopad vo forme aktívneho zapojenia komunity do eliminácie negatívnych javov a jej všestranný rozvoj nemôže byť dosiahnutý bez synergického pôsobenia NP PO5.	Účinne koordinovať spolupôsobenie investičných a mäkkých projektov. V prípade budovania KC zvážiť spoločné (jednotné) podanie žiadosti o investičný projekt spolu so žiadosťou o zapojenie sa do mäkkých aktivít v rámci NP.
ŠC 6.2.1	
Nefunkčná intervenčná logika.	Zmeniť celkový prístup v plnení daného ŠC.

Executive Summary

Context and Evaluation Methodology

The present evaluation of the achievement of the set objectives and impacts of PA6 *Technical Amenities in Municipalities with the Presence of Marginalised Roma Communities* was conducted in the months of April – August 2023.

This evaluation report represents the final stage of the evaluation of PA6. In addition to the present evaluation, 3 phases of the overall evaluation of the progress towards the achievement of the objectives of PA6 (2020, 2021, 2022) have also been implemented.

The evaluation report reflects all findings of all previous evaluations, and makes use and updates particularly those parts of the evaluations conducted which analysed the immediate impacts of the interventions implemented or their expected long-term impacts.

The reference (cut-off) date for this evaluation has been set for 31st December 2022. As of the evaluation date, the following had been implemented or completed: 1 call for OP HR financial instruments and 15 demand-oriented calls. Following agreement during the initial meeting, the evaluation team used findings from the previous evaluations of PA6 and did not repeat surveys already conducted.

The basic methodological approach included desk research and meta-analysis of previous evaluations of PA6. Field research in this instance was limited to interviews with representatives of the expert departments of intermediary authorities based on the focus of the individual SOs. The findings were then subjected to triangulation and synthesis. All the findings were used in addressing the HO and as the basis of the evaluators' conclusions and recommendations for the 2021 – 2027 programme period. Considering the above, the present evaluation report is therefore a summary and synthesis of the findings obtained from the previous evaluations of PA6.

Key Findings

Evaluation of the fulfilment of the strategy and the achievement of the results and impacts planned under SO PA6 via the implemented intervention

The contribution of PA6 to the achievement of the set national objectives for employment and social inclusion, which OP HR addresses, can be evaluated along two set objectives:

- increasing the employment rate of the population aged 20 – 64 to 72% by 2020 (from 65% between 2011 and 2013),
- reducing the share of the population at risk of poverty and social exclusion to 17.2% by 2020 (from 20.5% in 2012).

The planned *Increase in employment of persons from the MRC in supported enterprises* (MI O0307) is particularly relevant in the context of low employment of persons from the MRC and the resulting income poverty is, so far reporting **zero value**. In this context, it should be critically noted that PA6 has so far **failed to implement the major interventions under IP 6.2** to increase the employment of people from the MRC **via supporting social enterprises**, their renovation/construction, purchase of technologies and amenities, and their subsequent development via FN. The original intention to support 100 social enterprises was reduced to 10, and the number of jobs created in these enterprises for people from the MRC was reduced from 500 to 50.

The objective for poverty and social exclusion was already achieved in 2016 across the entire population of the Slovak Republic. According to data from the EU SILC 2020 statistical survey, nearly 800,000 people in the Slovak Republic were at risk of poverty or social exclusion in 2020, which represented 14.8% of the total population of the Slovak Republic. The vast **majority of the MRC population lives in poverty or social exclusion**. This has been supported by the EU SILC MRC 2018 and EU SILC MRC 2020 statistical surveys, according to which persons from the MRC face the greatest risk of poverty or social exclusion in the Slovak Republic. According to the findings of EU SILC MRC 2020², **up to 87% of MRC households were at risk of poverty, and 52% faced severe material deprivation**. The proportion of people from the MRC living below the poverty line is even 2 percentage points higher than in the previous survey from 2018 (85%), which may be related to the economic crisis related to the COVID-19 pandemic. Roma people living integrated with the majority population are at risk of poverty and social exclusion in 60% of cases.

It is not easy to evaluate the extent to which the implementation of assistance provided under PA6 contributes to the achievement of the stated objectives and impacts of the PA. Monitoring indicators for the outputs of PA6 were **continuously refined (reduced)** according to the actual progress of implementation. The ambitious initial targets have been gradually reduced, sometimes all the way to 10%. From this we can conclude that the **original objective was clearly not achieved**.

There are several causes for that.

- The absorption capacity of the target group may have been overestimated, and the planned activities may not have found their recipients.
- Local authorities had priorities that did not fully correspond with the priorities of PA6.
- The administrative environment for project implementation significantly slowed down project progress and negatively affected the results.

The realisation of the target values for the outputs according to the actual implementation process allows us to conclude that the **planned outputs have been largely achieved**. One exception has been SO 6.2.1, where the targets follow the contracts from the projects, but there is no indication that even these ¹/₁₀ reductions of the original targets will be achieved.

SO 6.1.1 will clearly fail to meet the planned construction targets. MI *Number of renovated households with improved classification according to energy consumption* can realistically be achieved about halfway, and there is not enough relevant data to evaluate MI *Number of Roma homes with good housing conditions*.

In SO 6.1.2, the situation is similar in the case of preschools, where the contracted values do not reach the level of the planned target values for newly built or renovated preschools. Even in this SO, there is no relevant data for the MI *Percentage of MRC children attending preschool*. The data will become available in 2024.

MI *Number of new and renovated social infrastructure facilities* in SO 6.1.3 has been significantly revised, and therefore the current target values for this MI are likely to be achieved. MI *Number of members of the MRC who have used the services of community centres 6 months after the end of the project* will depend on the success of the proper completion of these projects and their handover, or on the minimisation of the share of projects completed under exceptional circumstances, similar to other construction projects under PA6.

Across the SOs, the target values for MI *Reduction of annual primary energy consumption in public buildings* and MI *Estimated annual reduction of greenhouse gas emissions* are being significantly

² Office of the Plenipotentiary of the Government of the Slovak Republic for Roma Communities (ÚSVRK). [no date]. *Data Collection and Analysis*.

overachieved. This is certainly positive, but the impacts are population-wide and only of secondary importance to the MRC population.

Evaluating whether the intervention works, and whether there is a causal link between the intervention and the resulting effect

In order for the intervention logic to function and for the interventions to contribute to the achievement of the set objectives of the PA, certain assumptions must be fulfilled. Given the investment nature of the aid, the assumptions were nearly identical for all SOs. The general assumption applicable to all SOs, i.e. that there would be **interest in non-refundable financial contribution (NFP) from eligible applicants under PA6**, was not fulfilled. This assumption was only partially fulfilled across all SOs, and the interest of eligible applicants did not meet expectations. Intermediary authorities responded to this by announcing new calls and reducing monitoring indicators, among other measures. Despite these measures, many MIs are at risk of non-fulfilment.

The lack of interest from applicants was most pronounced in the area of transitional housing, where municipalities did not show any interest in the investment support that was set up, and therefore no projects were implemented in this area. No projects have been implemented in the area of support for social enterprises and investment in increasing the capacities of primary schools. The funds allocated to these areas were redeployed elsewhere.

Specific Objective 6.1.1 set out to increase the number of Roma households with access to improved housing conditions. The first area that led to this goal was the construction of roads, access to drinking water, building infrastructure for municipal waste management, and the introduction of sewage systems. These interventions have led to the expected result of improving housing quality, but it is not possible to quantify the extent to which the results have been achieved in this area presently. A short-term impact on the target groups directly affected by the projects has been achieved, but the **potential for long-term impacts is low**. The way to achieve the long-term objectives is **concentrated assistance for the MRC in the form of “packages” combining interventions from different areas of PA6 according to the specific needs of the municipalities/settlements/communities**. The necessary complementary intervention can then be observed in the soft measures of PA5. The second area intended to lead to SO 6.1.1, was setting up a system for a financial mechanism to support self-help construction (micro-loans) and supporting a functional housing system. Considering the number of projects in the area and their completion rate so far, it can be argued that the **interventions have not yet led to an improvement of the conditions for social integration of people from the MRC via a functional housing system**, or only to a very limited extent.

Specific Objective 6.1.2 set out to improve access to quality education, including early childhood education and care. The first area that led to the fulfilment of the objective was the building of new and renovation of existing preschools in order to increase their capacity. The interventions **created conditions for increasing the capacity of preschools, and thus contributed to an increased number of children from the MRC attending preschool**. The second area was improving access to and accessibility of existing primary schools, including increasing capacity and improving the quality of education and school facilities, and promoting mobility/desegregation in education (e.g. bus services). **The interventions in this area have not been implemented.**

Specific Objective 6.1.3 set out to improve the access to social infrastructure for people from the MRC by building community centres (KC). The interventions **created suitable prerequisites for improving the provision of social services aimed at increasing the employability of the MRC**. Involvement in community centre activities also has **immediate effects and impacts on clients from the MRC, with**

these activities contributing to their all-round growth. However, these positive effects can only be achieved via the **synergy of investment projects and soft measures from the NP.**

Specific Objective 6.2.1 set out to increase the employability rate of the MRC in entities of social economics in the regions. **Direct intervention in social enterprises has been abolished, leaving only a repayable form of assistance via FN.** Repayable financial assistance to social enterprises is dispensed via SIH or Slovenská sporiteľňa. However, the definition of a social enterprise implies that social enterprises focus on the integration of disadvantaged groups in the population, which includes other target groups besides the Roma community. There is no data on whether and how lending to social enterprises is managed, and whether persons from the MRC are employed by them. **Outputs that would lead to a result have not been implemented.**

The theory of change and the intervention logic within each SO assumed that the expected outcomes would be generated by the implementation of the outputs of DOP and FN interventions, reflected by the immediate impacts in the short term, and by the planned impacts in the long term, which would fulfil the SO.

The causal links between input, output, result, and impact are captured in the so-called theory of change model for each SO. The intensity of the causal links between results and impacts of the interventions can be very strong if the cause-and-effect is also very strong, or less strong if there are multiple possible causes of impact.

The overall intervention logic in SO 6.1.1 was not set up correctly and was not fully functional in some parts. This means that some of the outputs of the intervention (individual DOP and FN) did not lead to the expected results, and the expected short-term impacts were not achieved. Interventions where **the intervention logic proved to be functional fell under the areas of improving the quality of housing in the MRC environment via the introduction of utilities, access to drinking water, construction, repairs of access roads, and the establishment of a municipal waste management system.** The potential for achieving change is relatively low. The evaluators anticipate that the way to achieve the long-term objectives is concentrated assistance for the MRC in the form of “packages” combining interventions from different areas of PA6 according to the specific needs of the municipalities/settlements/communities.

The intervention logic in the housing section appears to be very problematic. Although the system of financial mechanisms to support self-help construction (micro-loans) has been launched successfully, it is not a “quick fix” and the pool of potential clients is relatively limited. This system can be considered a suitable complementary mechanism, but **it does not have the potential to make a significant contribution to the long-term objective of securing adequate housing conditions for the MRC on its own.**

The intervention logic in the section of improving the conditions for social integration of people from the MRC via a functional housing system (e.g. transitional, social, rental) proved to be completely dysfunctional. The basic assumption for the functionality of the intervention logic, i.e. sufficient interest of municipalities in the implementation of transitional housing projects, has not been fulfilled. The intervention was not implemented, so the expected results and impacts were not achieved.

The intervention logic in SO 6.1.2 was not fully functional in some areas. This means that some of the outputs of the intervention (individual DOP) did not lead to the expected results, and the expected short-term impacts were not achieved. The interventions **in the area of increasing the capacity of preschools were functional, but with a caveat.** The condition of a sufficient number of projects was not met, which was caused by to the competition from IROP (among other things), where obtaining

assistance did not require meeting the criteria relating to the MRC. In terms of promoting change in the MRC conditions, the impact has been marginal.

The intervention logic in the area of improving access to and accessibility of existing primary schools, including increasing the capacity and improving the quality of education and school facilities, and supporting mobility/desegregation in education, was **changed** in the course of implementation of SO 6.1.2. Activities intended to lead to the above results were been implemented. The funds were transferred to the implementation of projects in SO 6.1.1, in particular the construction of sewer systems, where there was a higher demand for projects.

The intervention logic in SO 6.1.3 was set up optimally and was fully functional. All the planned interventions were implemented, resulting in the **achievement of the intended outputs that led to the expected results**. However, the impacts of the interventions in SO 6.1.3 are limited by the addition of soft interventions from NP PA5, in particular NP KC/KS (community centres/services). Infrastructure interventions on their own do not have sufficient potential to lead to the expected impacts. Only a suitable complementation by synergistic projects from PA5 can increase the effect of PA6 interventions to the point of achieving the necessary changes in the living conditions of the MRC. In order to achieve the long-term objectives and impacts, or to induce positive change, it is essential to continue to support the MRC via investment and non-investment measures, with proper coordination of both types of intervention.

The intervention logic in SO 6.2.1 was not functional. The functionality of the intervention logic was significantly **affected by external influences**. This was mainly due to the change in the law on social enterprises, the disproportionately long time it takes to select an intermediary and FN provider, and last but not least the low uptake of PA6 as a whole. It means that **no outputs intended to lead to the expected results and impacts were implemented**.

Recommendations

Findings	Recommendations
PA6 in General	
<p>The achievement of the new objectives towards the MRC remains largely dependent on the interest and initiative of individual municipalities to participate in investment calls. Municipalities that consider communication and cooperation with local RCs as an integral part of the “municipal agenda” and do not act on the basis of prejudice are more involved and successful in investment projects. Municipalities that, for various reasons, have long been disinterested in investment projects for the benefit of local RCs, require a consistent change of approach to the provision of ESIF resources for investment in such municipalities. This can no longer be based only on the “voluntary demand” of local authorities, but primarily on an objective and impartial assessment of the needs of the MRC in specific</p>	<p>Given the low interest in addressing the situation of Roma housing, it will be important to prioritise and target interventions on housing in the most neglected and segregated Roma settlements during the next programme period, where truly critical forms of housing persist for a long time.</p> <p>Despite the critically low rate of fully completed projects in PA6, the recorded demand and the amounts of received applications for non-refundable financial contribution (ŽoNFP) confirm that investment needs in municipalities with the presence of MRC and specific interventions for the target group must be prioritised in the next programme period.</p> <p>It is recommended to develop a system of measures that favour the usage of other ESIF</p>

<p>municipalities and locations, for which specific interventions will be developed and implemented under Programme Slovakia.</p>	<p>resources by implementing key interventions to improve the unfavourable situation in segregated MRCs, even in the absence of interest in these investments from the local authorities. There is a need for comprehensive planning of these investments, including those targeting unsuitable forms of housing for members of the MRC.</p>
<p>SO 6.1.1</p>	
<p>With regard to financial and personnel capacities, municipalities implement solitary projects in the field of technical infrastructure (water, waste, roads), which have a very limited effect on addressing the long-term objective of improving the living conditions of the MRC population.</p>	<p>In order to achieve the long-term objective of improving the health status of the entire MRC population, it is necessary to set up systematic and concentrated assistance that will be located in the specific area (village, settlement). Investments in the form of “tailor-made packages”, which includes investing in drinking water and its distribution, sanitation, waste, roads and housing, have the potential to improve the living conditions of the MRC to the national average level.</p>
<p>The basic assumption for the functionality of the intervention logic, i.e. sufficient interest of municipalities in the implementation of transitional housing projects, has not been fulfilled.</p>	<p>Given that housing is a basic human need and cannot be overlooked in any situation, it is absolutely necessary to find a different mechanism to address the inadequate housing of the MRC together with the individual municipalities during the next period.</p>
<p>SO 6.1.2</p>	
<p>The low number of applications for non-refundable financial contribution (NFP) in the area of constructing preschools was influenced by an identical, concurrent call under IROP.</p>	<p>The announcement of calls across Programme Slovakia needs to be coordinated effectively during the next period. It is also necessary to consider the effectiveness of implementing nearly identical support by the level of several objectives, or SO.</p>
<p>SO 6.1.3</p>	
<p>The impact on the active involvement of the community in the elimination of negative phenomena and the all-round growth of the community cannot be achieved without synergistic action of NP PA5.</p>	<p>Effective coordination of the interaction between investment and soft projects. In the case of constructing community centres, consider joint (unified) submissions of investment project applications together with an application to engage in soft activities under the NP.</p>
<p>SO 6.2.1</p>	
<p>Non-functional intervention logic.</p>	<p>Change the overall approach to achieving the SO.</p>

1 Kontext hodnotenia

Rozhodnutím EK z 9. decembra 2014 bol prijatý a schválený OP ĽZ pre programové obdobie 2014 – 2020.³ Stratégia OP ĽZ vychádzala z NPR SR s cieľom nastaviť opatrenia tak, aby sa napĺňali národné ciele v súlade so stratégiou Európa 2020. V programovom období 2014 – 2020 plní úlohu RO pre OP ĽZ MPSVR SR.

Predmetom tohto hodnotenia je PO6 *Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít* v rozsahu dvoch IP a im priradených štyroch ŠC. Úlohu SO PO6 vykonáva MV SR, pričom zdrojom financovania, vzhľadom na investičný charakter podporených aktivít, je EFRR. V rámci PO6 bolo implementovaných 15 dopytovo-orientovaných výziev a 1 vyzvanie pro finančné nástroje OP ĽZ.

Tabuľka 1: Štruktúra PO6

Investičná priorita PO6	Špecifický cieľ
IP 6.1 Poskytovanie podpory fyzickej, ekonomickej a sociálnej regenerácie zanedbaných komunít v mestských a vidieckych oblastiach	ŠC 6.1.1 Rast počtu rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania ŠC 6.1.2 Zlepšiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu, vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve ŠC 6.1.3 Zlepšiť prístup ľudí z MRK k sociálnej infraštruktúre
IP 6.2 Poskytovanie podpory sociálnych podnikov	ŠC 6.2.1 Zvýšiť mieru zamestnanosti MRK v subjektoch sociálnej ekonomiky na územiach s prítomnosťou MRK

Zdroj: OP ĽZ 2014 – 2020

Komplexný prístup k podpore aktivít pre MRK je v rámci intervencií OP ĽZ zabezpečovaný predovšetkým prostredníctvom PO5 Integrácia MRK a PO6 Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou MRK. Zatiaľ čo aktivity PO5 sú zamerané na tzv. mäkké opatrenia, PO6, ktorá je predmetom tohto hodnotenia, sa sústreďuje na implementáciu tvrdých (investičných) nástrojov na podporu obcí s prítomnosťou MRK.

Atlas RK 2013 bol dominantným referenčným zdrojom pri celení verejných politík v programovom období 2014 – 2020, preto bol kľúčový aj pri určovaní územnej pôsobnosti, a teda aj cieľových skupín pre intervencie PO5 a PO6 OP ĽZ.

Medzi oblasti života MRK, v ktorých je možné pozorovať najvýraznejšie rozdiely oproti majoritnej populácii, boli stanovené ako priority OP ĽZ:

- oblasť bývania, vrátane dostupnosti inžinierskych sietí, prístupu k zdrojom pitnej vody, výstavby pozemných komunikácií a vybudovania systému nakladania s komunálnym odpadom;
- oblasť prístupu k vzdelávaniu formou podpory výstavby/rekonštrukcie MŠ a ZŠ, a to najmä v súvislosti s novelou školského zákona č. 245/2008 Z. z.;
- oblasť prístupu k sociálnej infraštruktúre, čo zahŕňa výstavbu/rekonštrukciu KC;
- oblasť zamestnanosti, ktorá sa v PO6 koncentruje na podporu subjektov sociálnej ekonomiky.

³ EK svojím vykonávacím rozhodnutím č. C(2014)9666 z 9. decembra 2014, ktorým sa schvaľujú určité prvky OP ĽZ na podporu z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Európskeho sociálneho fondu a osobitných rozpočtových prostriedkov pridelených na iniciatívu na podporu zamestnanosti mladých ľudí v rámci cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti na Slovensku, prijala a schválila OP ĽZ pre nové programové obdobie 2014 – 2020. Dostupné na: <https://www.mpsvr.sk/sk/esf/programove-obdobie-2014-2020/operacny-program-ludske-zdroje/revizia-op-ludske-zdroje/>

Dôraz pri implementácii intervencií cez PO6 je kladený aj na dodržiavanie tzv. 3D princípu (desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie), pričom ide o jednu zo zásadných podmienok poskytnutia podpory v rámci PO6. Metodickým výkladom pre uplatňovanie tohto princípu je v OP LZ spolu so spolupracujúcimi partnermi poverený ÚSVRK. ÚSVRK je zároveň subjektom, ktorý spolupracoval so SO pri tvorbe jednotlivých výziev a participoval na informovaní oprávnených žiadateľov o NFP v rámci PO6. Takisto prispieval k implementácii PO6 zberom dát, monitorovaním situácie v obciach s MRK a spolu so SO aj k zabezpečeniu synergie medzi intervenciami PO5 a PO6.

Za účelom presadzovania komplexného prístupu v oblasti podpory MRK je v OP LZ určené, že pomoc poskytovaná cez intervencie PO6 bude smerovať do obcí z Atlasu RK 2013, pričom vo vybraných intervenciách je dôraz kladený na obce s najvyššou mierou zjednodušeného indexu podrozvinutosti, aby bol posilnený synergický efekt intervencií PO5 a PO6.

2 Metodika hodnotenia

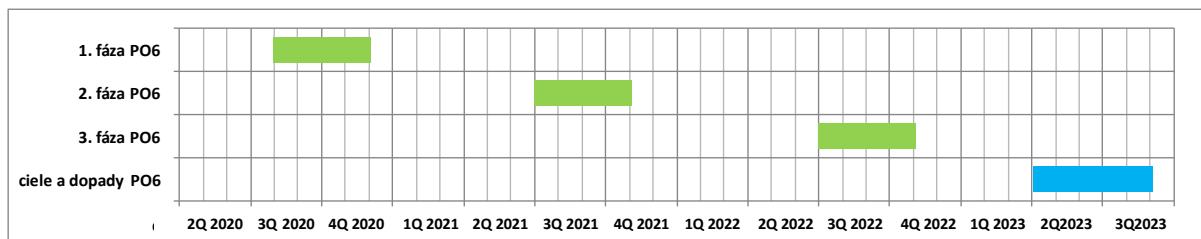
Predkladané hodnotenie plnenia stanovených cieľov a dopadov PO6 bolo uskutočnené v mesiacoch apríl 2023 – august 2023. Je súčasťou Rámcovej dohody o poskytovaní služieb číslo 2525/2019-M_OO uzatvorenej medzi MPSVR SR a skupinou dodávateľov Octigon, a. s., Projektové služby, s. r. o. a RADELA s. r. o. Použitá metodika vychádza z metodiky hodnotení schválenej v rámci Úvodnej správy k realizácii Externého hodnotenia OP ĽZ pre programové obdobie 2014 – 2020.

Predmetné hodnotenie predstavuje záverečnú etapu hodnotenia PO6. Okrem predkladaného hodnotenia boli vykonané 3 fázy celkového hodnotenia pokroku k naplneniu cieľov PO6:

- Hodnotenie pokroku k naplneniu cieľov PO Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou MRK v rámci OP ĽZ (1. fáza PO6);
- Hodnotenie pokroku k naplneniu cieľov PO Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou MRK v rámci OP ĽZ (2. fáza PO6);
- Hodnotenie pokroku k naplneniu cieľov PO Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou MRK v rámci OP ĽZ (3. fáza PO6).

Všetky zistenia z predchádzajúcich hodnotení sa premietli do tejto hodnotiacej správy, najmä boli prevzaté a aktualizované tie časti vykonaných hodnotení, ktoré analyzovali bezprostredné dopady vykonaných intervencií alebo ich predpokladané dlhodobé dopady. Chronológia jednotlivých vykonaných hodnotení je znázornená na nasledujúcom obrázku.

Obrázok 1: Harmonogram vykonaných hodnotení PO6



Zdroj: Vlastné spracovanie

Hlavným zámerom tohto predkladaného hodnotenia je:

1. posúdenie napĺňania stratégie a dosahovania výsledkov a dopadov plánovaných v rámci ŠC PO6 prostredníctvom realizovanej intervencie,
2. posúdenie, či intervencia funguje a či existuje kauzálna súvislosť medzi intervenciou a výsledným efektom.

V súlade s definovanými okruhmi hodnotenia boli stanovené 3 HO:

HO 1.1: Do akej miery prispieva implementácia pomoci poskytovanej v rámci PO6 k plneniu stanovených cieľov a dopadov PO?

HO 2.1: Do akej miery mala intervencia účinok na PO6?

HO 2.2: Existuje kauzálna súvislosť medzi intervenciou a výsledným efektom?

Referenčný dátum pre toto hodnotenie bol stanovený na 31. 12. 2022. K dátumu hodnotenia bolo realizovaných alebo ukončených: 1 vyzvanie pre finančné nástroje OP ĽZ a 15 dopytovo-orientovaných

výziev. Na základe dohody na úvodnom stretnutí hodnotiaci tím využíval zistenia z predchádzajúcich hodnotení PO6 a neopakoval už vykonané prieskumy.

Základným metodickým postupom bol desk research a metaanalýza predchádzajúcich hodnotení PO6. Terénny prieskum sa v tomto prípade obmedzil na rozhovory so zástupcami odborných útvarov SO podľa zamerania jednotlivých ŠC. Menný zoznam osôb, s ktorými bol vedený rozhovor, je uvedený v Prílohe 1.

Zistenia boli následne podrobené triangulácii a syntéze. Všetky zistenia boli využité pri zodpovedaní HO a hodnotitelia na ich základe formulovali závery a odporúčania pre programové obdobie 2021 – 2027. Ako teda vyplýva z vyššie uvedených skutočností, **predkladaná hodnotiacia správa predstavuje súhrn a syntézu zistení získaných z predchádzajúcich hodnotení PO6.**

Limity dopadovej evaluácie

Vzhľadom na nerealizovanie výzvy na priamu finančnú podporu sociálnych podnikov sa Poskytovanie podpory sociálnych podnikov v IP 6.2 týka už len návratnej formy pomoci cez FN (finančné prostriedky zazmluvnené cez SIH). S ohľadom na problémy so zavádzaním plánovaných FN a ich oneskorenú implementáciu v redukovanom rozsahu, bude očakávaný príspevok intervencií IP 6.2 k uvedenému ŠC výrazne nižší, ako bol pôvodný zámer.

To sa premietlo do razantného zníženia pôvodne plánovaných hodnôt MU výstupu. Najvýraznejšie zníženie cieľových hodnôt je pri CO01 Počet podnikov, ktorým sa poskytuje podpora (zo 100 na 10 podporených podnikov) a s ním súvisiacom O0307 Nárast zamestnanosti osôb z MRK v podporovaných podnikoch (z 500 na 51 zamestnaných osôb z MRK v podporovaných podnikoch), čo je len desatina pôvodného plánu. Zúžením pôvodne plánovaných aktivít v rámci IP 6.2 sa stali irelevantnými MU Počet podporených nových podnikov (CO05), Počet postavených podnikov (O0202) a Počet zrekonštruovaných podnikov (O0203), ktorým sa poskytuje podpora z pôvodne sledovaných MU výstupu.

V PO6 bolo podporených vo všetkých ŠC (počet zazmluvnených ŽoNFP) celkom 830 projektov⁴. K 31. 12. 2022 bolo riadne ukončených 258 projektov (31,1 %), v realizácii v roku 2023 zostáva 463 projektov a 109 projektov bolo mimoriadne ukončených.

Hodnotenie výsledkov a dopadov uvedené v ďalšom texte je výrazne ovplyvnené týmito skutočnosťami, kedy nie je možné vyhodnotiť konkrétne výsledky a dopady, ale iba zhodnotiť potenciál realizovaných intervencií na ich dosiahnutie.

K oneskoreniu ukončovania projektov, prípadne ich pozastaveniu, prispeli v priebehu roku 2021 obmedzenia vplyvom **pandémie COVID-19** (obmedzená dostupnosť a sortiment materiálov, výpadok pracovnej sily a pod.). Zhoršila sa tiež plynulosť čerpania vplyvom obmedzeného výkonu kontrol na mieste, ktorá je pri ukončovaní projektov nevyhnutná.

Po celú dobu realizácie projektov je možné považovať za najväčšiu potenciálnu prekážku v realizácii aktivít **proces VO**. Vo väčšine prípadov je dôvodom oneskorenia realizácie projektu VO na stavebné práce a súvisiace úkony. Pri ďalšom omeškaní relevantných procesných úkonov v týchto projektoch **hrozí zvyšovanie ich mimoriadneho ukončovania**.

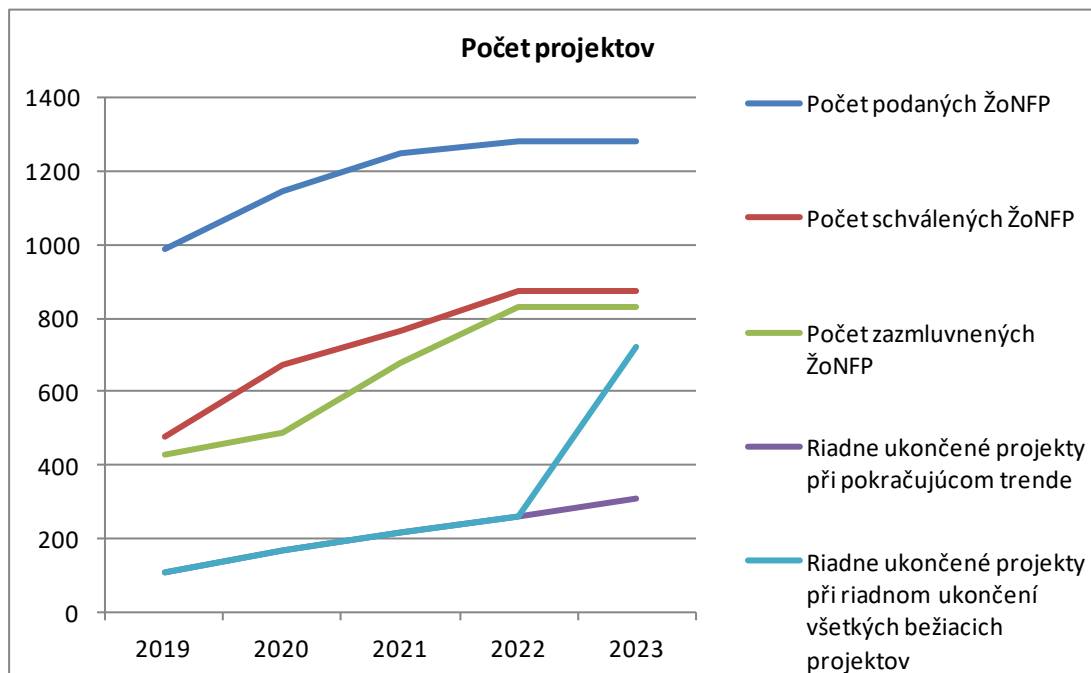
Podľa vyjadrení zástupcov SO je PO6 z pohľadu finančnej implementácie a čerpania mimoriadne riziková a hrozí riziko decommitmentu v desiatkach mil. EUR. Ku koncu 1. polroku 2022 po kontrole

⁴ Aktualizácia k 31. 12. 2022

všetkých zazmluvnených projektov odhadol SO **riziko decommitmentu na úrovni približne 70 mil. EUR**, pričom táto suma nie je konečná a podľa aktuálnej situácie na strane prijímateľov sa môže v čase výraznejšie meniť.⁵

Rizikovým faktorom, spomínaným v 3. ZHS, sú z pohľadu realizácie cieľov PO6 a zazmluvnených MU tiež „spiace projekty“, kedy zazmluvnený DOP nevykazuje žiadne alebo minimálne aktivity a čerpanie finančných prostriedkov. Medziročný vývoj v počte DOP v PO6 je zrejмый z nasledujúceho grafu. Ukazuje na reálnu možnosť nedočerpania zazmluvnených NFP, ako aj nenaplnenia zazmluvnených MU.

Obrázok 2: Počet projektov PO6 k 31. 12. 2022



Zdroj: MV SR, vlastné spracovanie

⁵ Citácia ZHS (3. fáza)

3 Zistenia

Zistenia sú členené podľa dvoch zadaných oblastí. Každá oblasť má zadané HO. Každá HO predstavuje samostatnú kapitolu. V každej kapitole je aj zhrnutie najdôležitejších poznatkov týkajúcich sa oblasti riešenej HO.

3.1 Posúdenie napĺňania stratégie a dosahovania výsledkov a dopadov plánovaných v rámci špecifických cieľov prioritnej osi prostredníctvom realizovanej intervencie

HO 1.1: Do akej miery prispieva implementácia pomoci poskytovanej v rámci PO6 k plneniu stanovených cieľov a dopadov PO?

3.1.1 Príspevok PO6 k plneniu stanovených cieľov OP ĽZ

Stratégia OP ĽZ vychádza z NPR SR⁶, ktorý definuje opatrenia na posilňovanie ekonomického rastu a zamestnanosti SR. Tieto opatrenia prispievajú k naplneniu národných cieľov, ktoré sú v súlade so stratégiou Európa 2020. V oblasti zamestnanosti a sociálneho začlenenia boli pre SR zadané nasledujúce ciele:

- zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 – 64 rokov na 72 % do roku 2020 (zo 65 % v rokoch 2011 až 2013),
- znížiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením na 17,2 % do roku 2020 (z 20,5 % v roku 2012).

Ďalej je v texte samostatne analyzované dosiahnutie uvedených cieľov.

⁶ <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/strategicke-materialy/narodny-program-reformiem/narodny-program-reformiem.html>

Cieľ v oblasti zamestnanosti

Zvyšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 – 64 rokov na 72 % do roku 2020

Zvyšovanie zamestnanosti osôb v produktívnom veku je jedným z hlavných cieľov politiky v oblasti trhu práce. Podľa predbežných výsledkov posledného dostupného zisťovania EU SILC MRK 2020 za oblasť ekonomického postavenia respondentov v produktívnom veku (20 – 64) je zistený značný rozdiel v pomere zamestnaných k nezamestnaným medzi osobami z MRK a celkovou populáciou. Kým v celkovej populácii tvoria zamestnaní 92 % všetkých ekonomicky aktívnych osôb, medzi integrované bývajúcimi Rómami je to 64 % a v MRK iba 33 %. Uvedené nízke hodnoty zo štatistického prieskumu ukazujú, aká dôležitá je podpora zamestnanosti rómskej produktívnej populácie, osobitne osôb z MRK.

Tabuľka 2: Výsledkové ukazovatele miery zamestnanosti LFS

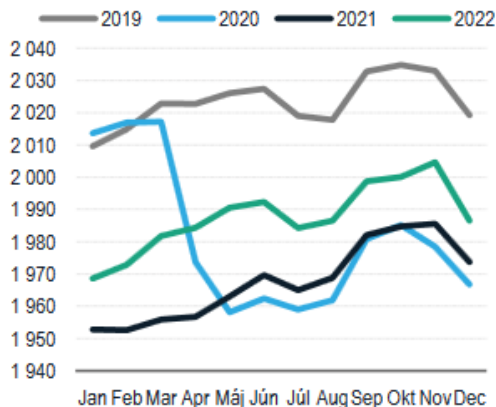
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Cieľ 2030
Miera zamestnanosti LFS (LFS, 20 – 64 rokov)	67,7	69,8	71,1	72,4	73,4	72,5	74,6	76,5

Zdroj: NPR SR 2023

Cieľ v oblasti zamestnanosti sa podarilo v celej populácii SR splniť už v roku 2018, ale nedarí sa znížiť priepastné rozdiely medzi jednotlivými sociálnymi skupinami obyvateľov.

Napriek odolnosti trhu práce voči pretrvávajúcim krízam posledných rokov sa nepodarilo dostať mieru zamestnanosti obyvateľstva na predkrízovú trajektóriu. Zaostáva predovšetkým miera zamestnanosti osôb s nízkym vzdelaním (vrátane MRK) a matiek. Na raste zamestnanosti sa vo veľkej miere podpísala vlna zamestnávania osôb utekajúcich pred vojnou na Ukrajine, ktorí sa uplatňujú na ťažšie obsaditeľných pracovných pozíciách. Udržanie súčasnej úrovne zamestnanosti si bude vyžadovať aktiváciu nevyužitého potenciálu pracovnej sily⁷.

Obrázok 3: Vývoj zamestnanosti (zamestnanecké vzťahy v tis.)



Zdroj: NPR SR 2023 – Sociálna poisťovňa

V kontexte nízkej zamestnanosti osôb z MRK a z nej plynúcej príjmovej chudoby je relevantným najmä plánovaný **Nárast zamestnanosti osôb z MRK v podporených podnikoch (MU 00307)**, ktorý doposiaľ vykazuje **nulovú hodnotu**. V tejto súvislosti je treba kriticky priznať, že v rámci PO6 sa doposiaľ **nepodarilo zrealizovať zásadné intervencie v rámci IP 6.2** na zvýšenie zamestnanosti osôb z MRK **prostredníctvom podpory sociálnych podnikov**, ich rekonštrukcie/výstavby, nákupu technológií a zariadení a ich následného rozvoja prostredníctvom FN. Pôvodný zámer podporiť 100 sociálnych podnikov bol zredukovaný na 10 a počet vytvorených pracovných miest v týchto podnikoch pre osoby z MRK z 500 na 50.

⁷ citácia NPR SR 2023

Cieľ v oblasti chudoby a sociálneho vylúčenia

Znížiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením na 17,2 % do roku 2020

Znižovanie chudoby a sociálneho vylúčenia patrí k dlhodobým prioritám verejných politík SR, ktoré na národnej úrovni implementujú *Národnú rámcovú stratégiu podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe*,⁸ ktorá je pravidelne vyhodnocovaná a aktualizovaná v záujme systematizácie prístupov k riešeniu chudoby a sociálneho vylúčenia. Chudoba a sociálne vylúčenie ovplyvňujú celú spoločnosť a prinášajú so sebou často neželané napätia a ekonomické konsekvencie. Okrem ľudsko-právnej výzvy predstavujú aj obmedzenie výkonu ekonomiky v podobe nevyužitých príležitostí na rozvoj ľudského potenciálu.

Tabuľka 3: Výsledkové ukazovatele rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Cieľ 2030
Podiel ľudí v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia (po transferoch, % populácie)	17,3	17,1	15,8	15,2	14,9	14,8	15,6	13,6

Zdroj: NPR SR 2023

Cieľ v oblasti chudoby a sociálneho vylúčenia sa podarilo v celej populácii SR splniť už v roku 2016. Z údajov štatistického zisťovania EU SILC 2020 bolo v SR v roku 2020 v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia takmer 800 000 ľudí, čo predstavovalo 14,8 % z celkového počtu obyvateľov SR.

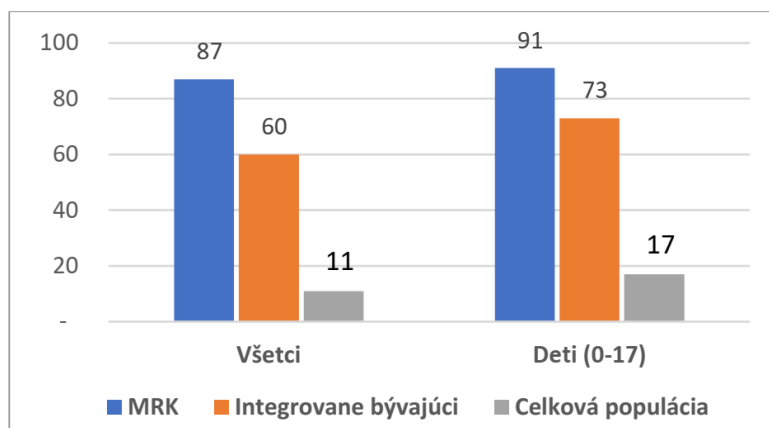
SR dlhodobo patrí medzi krajiny s výraznými hospodárskymi a sociálnymi rozdielmi medzi regiónmi. Najvyšší podiel osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením, takmer o 10 % nad priemerom SR, zaznamenal BBSK (24,3 %), nad celoslovenským priemerom sa nachádzal aj PSK a KSK (20,8 % a 19,4 %). Ide zároveň o regióny s najvyšším podielom rómskeho obyvateľstva.

V danej súvislosti nemožno prehliadať fakt, že prevažná **väčšina obyvateľov MRK žije v chudobe alebo sociálnom vylúčení**. Potvrdzujú to štatistické zisťovania EU SILC MRK 2018 a EU SILC MRK 2020, podľa ktorých sú v SR najviac ohrozenými rizikom chudoby alebo sociálneho vylúčenia najmä osoby z MRK. Podľa zistení EU SILC MRK 2020⁹ bolo až **87 % domácností MRK ohrozených chudobou a 52 % z nich čelilo závažnej materiálnej deprivácii**. Podiel osôb z MRK, ktoré žijú pod hranicou chudoby, je dokonca o 2 p. b. vyšší, ako pri predchádzajúcom zisťovaní v roku 2018 (85 %), čo môže byť spôsobené ekonomickou krízou súvisiacou s pandémiou COVID-19. Rómov žijúcich integrovane s majoritou sa riziko chudoby a sociálneho vylúčenia týka v 60 % prípadoch.

⁸ MPSVR SR. 2020. *Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe*.

⁹ ÚSVRK. [bez dátumu]. *Zber a analýza dát*.

Obrázok 4: Podiel jednotlivcov pod hranicou rizika chudoby (v %)



Zdroj: EU SILC MRK 2020, EU SILC 2020

3.1.2 Dosahovanie plánovaných výstupov a výsledkov PO6

Fyzický pokrok v implementácii je na úrovni PO6 vykazovaný prostredníctvom sústavy výstupových a výsledkových MU. V OP ĽZ verzii 12.0, platnej k dátumu hodnotenia, ide o nasledovné kategórie programových MU:

- šesť spoločných ukazovateľov výstupu (CO) so stanovenou cieľovou hodnotou (rok 2023), z toho štyri s relevanciou k IP 6.1 (CO18, CO32, CO34 a CO35) a dva s relevanciou k IP 6.2 (CO1 a CO3);
- sedem špecifických ukazovateľov výstupu (O) so stanovenou cieľovou hodnotou (rok 2023), z toho šesť s relevanciou k IP 6.1 (O0194 – O0199) a jeden s relevanciou k IP 6.2 (O0307);
- sedem špecifických ukazovateľov výsledku (R) so stanovenou základnou hodnotou (rok 2013) a cieľovou hodnotou (rok 2023); z toho šesť s relevanciou k IP 6.1 (R0144 – R0147, R0197 a R0198) a jeden s relevanciou k IP 6.2 (R0148).

Zúžením pôvodne plánovaných aktivít v rámci IP 6.2 úplne vypadli štyri MU z pôvodne sledovaných MU výstupu (CO05, O0202, O0203 a O0204). Vo viacerých prípadoch upresnil SO MV SR definície MU a tiež spôsob výpočtu východiskových a vykazovaných hodnôt tak, aby definície boli jednoznačné a vykazovanie čo najlepšie odrážalo reálny stav výstupov a výsledkov intervencií.

Na základe priebežného vyhodnocovania miery napĺňania cieľových hodnôt MU a reálnej možnosti ich dosiahnuť, boli východiskové cieľové hodnoty redukované, pričom v niektorých prípadoch boli zmeny zásadné. Najvýraznejšie zníženie cieľových hodnôt je v IP 6.2 pri CO01 (zo 100 na 10 podporených podnikov) a s ním súvisiacom O0307 (z 500 na 51 zamestnaných osôb z MRK v podporovaných podnikoch), čo je približne len desatina pôvodného plánu.

Významný pokles cieľových hodnôt bol pri O0198 (z 94 na 8 renovovaných zariadení sociálnej infraštruktúry), O0199 (z 840 na 435 renovovaných domácností so zlepšenou klasifikáciou), pri O0197 (zo 180 na 72 renovovaných predškolských zariadení v obciach s prítomnosťou MRK), pri O0195 (zo 120 na 69 nových predškolských zariadení MŠ v obciach s MRK) a súvisiacom CO35 (z kapacity 18 900 na 10 430 v podporovaných zariadeniach starostlivosti o deti alebo vzdelávacej infraštruktúry), pri CO18 zníženie počtu obyvateľov so zlepšenou dodávkou pitnej vody zo 44 278 na 26 778 a pri CO34 ročné zníženie emisií skleníkových plynov (tony CO₂ eq) zo 12 668 na 790 ton. Naopak, pri O0196 je nárast hodnoty z plánovaných 23 na 89 nových KC (MU s upravenými cieľovými hodnotami sú v nasledujúcich tabuľkách zvýraznené na červeno).

Napriek už zmieňovanému zníženiu cieľových hodnôt viacerých MU výstupu vychádza plnenie viacerých MU PO6 na nízkej úrovni (vzhľadom na pokročilú etapu implementácie OP). Ročné prírastky MU výstupu za roky 2021 aj 2022 sú väčšinou tak nízke, že pri viacerých MU takýto medziročný trend rastu nepostačuje na dosiahnutie cieľových hodnôt v roku 2023.

SO napriek zníženiu cieľových hodnôt väčšiny špecifických MU výstupu (v dôsledku realokácií zdrojov v neprospech PO6) ponechal cieľové hodnoty MU výsledku (R) rovnaké od úvodného schválenia OP LZ. Prevláda očakávanie, že hodnoty MU výsledku (R) sa môže podariť dosiahnuť aj pri zníženom objeme pomoci PO6 a prípadný výpadok čerpania prekryjú synergické účinky výsledkov implementácie projektov komplexného prístupu v PO5.

Keďže hodnoty viacerých výsledkových MU sa nestanovujú agregáciou z projektovej úrovne, overenie pokroku na úrovni výsledku intervencií je závislé na dostupnosti údajov z relevantných štatistických zisťovaní, ktoré boli naplánované ako súčasť NP MaH, s dátovými výstupmi podľa OP LZ v rokoch 2021 a 2023. Vykazovanie údajov za predmetné ukazovatele je v rámci NP nastavené až na konci realizácie projektu (v rámci Monitorovacej správy s príznakom „záverečná“) alebo v rámci Následnej monitorovacej správy podľa dostupnosti údajov¹⁰.

3.1.2.1 Naplnenie cieľových hodnôt spoločných ukazovateľov výstupov CO

Tabuľka 4: Spoločné ukazovatele výstupov – hodnoty za prioritnú os

Ukazovateľ výstupu programu				Cieľová hodnota (verzia 12)	Zazmluvnené hodnoty	Skutočný stav ročný 2022	Skutočný stav kumulatív
Kód	Názov	Merná jednotka	Investičná priorita				
CO01	Počet podnikov, ktorým sa poskytuje podpora	podniky	6.2	10	10	0	0
CO03	Počet podnikov, ktoré dostávajú finančnú podporu inú ako granty	podniky	6.2	10	10	0	0
CO18	Zvýšený počet obyvateľov so zlepšenou dodávkou pitnej vody/Zvýšený počet obyvateľov so zlepšenou dodávkou vody	osoby	6.1	26 778	36 605	3 032	15 170
CO32	Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách	kWh/rok	6.1	3 900 000	8 988 278	590 121	5 767 827
CO34	Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov	t ekviv. CO2	6.1	790,00	9 106,34	161,88	1 185,54
CO35	Kapacita podporovaných zariadení starostlivosti o deti alebo vzdelávacej infraštruktúry/Kapacita podporenej školskej infraštruktúry	osoby	6.1	10 430	9 489	276	4 250

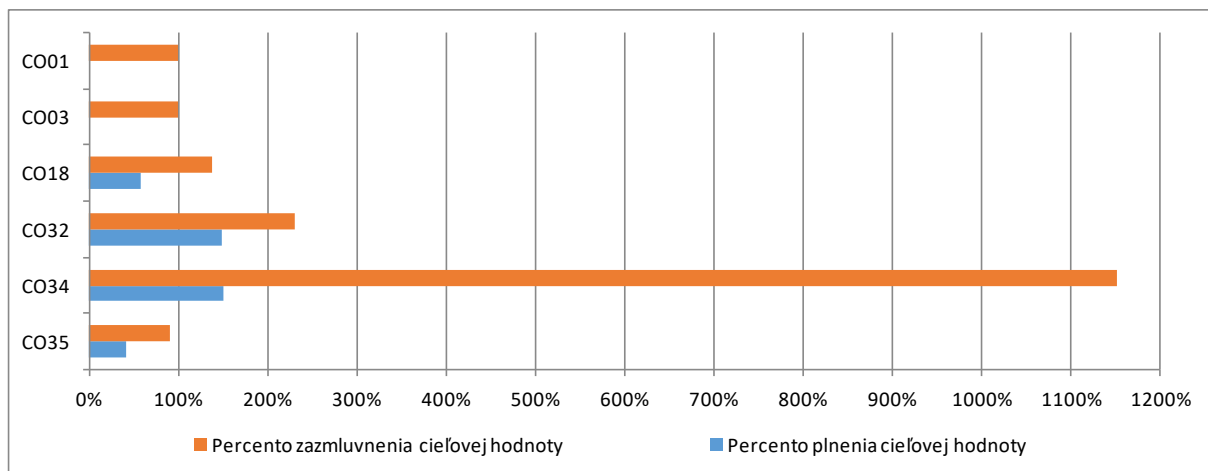
Škála (v %)

0 – 19,99	20 – 39,99	40 – 59,99	60 – 79,99	80 – 99,99	100 – 119,99	120 +
-----------	------------	------------	------------	------------	--------------	-------

Zdroj: ITMS2014+ k 31. 12. 2022

¹⁰ Podľa aktuálnych informácií SO budú hodnoty MU známe až v roku 2024.

Obrázok 5: Spoločné ukazovatele výstupov – percento plnenia cieľovej hodnoty



Zdroj: ITMS2014+ k 31. 12. 2022, vlastné spracovanie

3.1.2.2 Naplnenie cieľových hodnôt programovo špecifických ukazovateľov výstupov O

Tabuľka 5: Ukazovatele výstupov špecifické pre program na účely EFRR

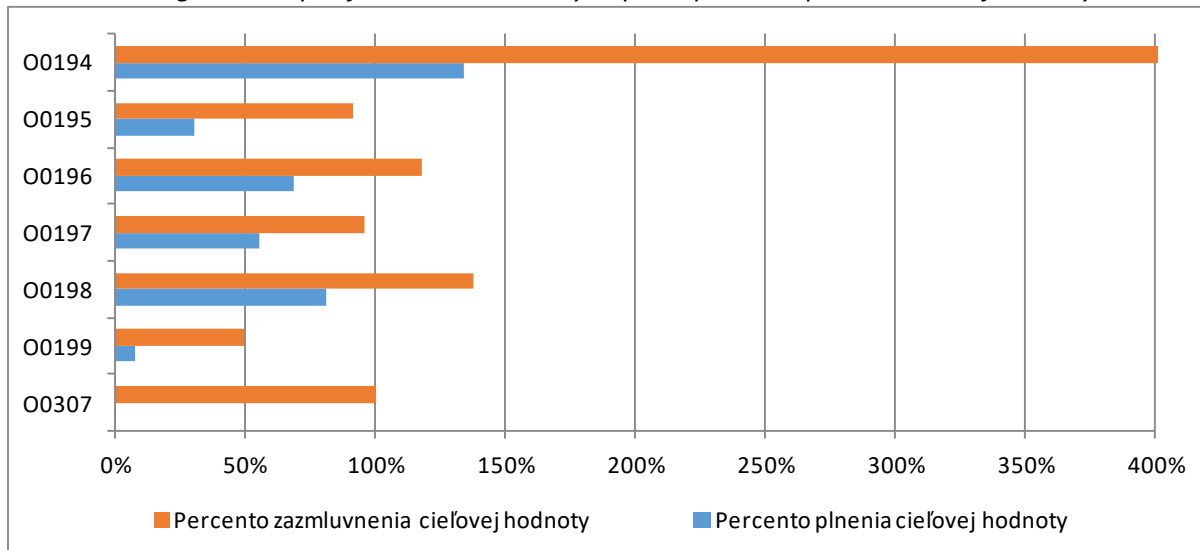
Ukazovateľ výstupu programu				Cieľová hodnota (verzia 12)	Zazmluvnené hodnoty	Skutočný stav ročný 2022	Skutočný stav kumulatív
Kód	Názov	Merná jednotka	Konkrétny cieľ				
00194	Počet osôb z MRK využívajúcich zlepšené formy bývania	osoby	ŠC 6.1.1	41 131	165 772	1 826	55 196
00195	Počet postavených predškolských zariadení v obciach s prítomnosťou MRK	materská škola	ŠC 6.1.2	69	63	3	21
00196	Počet nových zariadení sociálnej infraštruktúry	KC	ŠC 6.1.3	89	105	7	61
00197	Počet renovovaných predškolských zariadení v obciach s prítomnosťou MRK	materská škola	ŠC 6.1.2	72	69	2	40
00198	Počet renovovaných zariadení sociálnej infraštruktúry	KC	ŠC 6.1.3	8	11	1	7
00199	Počet renovovaných domácností so zlepšenou klasifikáciou podľa spotreby energie	domácnosti	ŠC 6.1.1	435	215	31	31
00307	Nárast zamestnanosti osôb z MRK v podporovaných podnikoch	FTE	ŠC 6.2.1	51	51	0	0

Škála (v %)

0 – 19,99	20 – 39,99	40 – 59,99	60 – 79,99	80 – 99,99	100 – 119,99	120 +

Zdroj: ITMS2014+ k 31. 12. 2022

Obrázok 6: Programovo špecifické ukazovatele výstupov – percento plnenia cieľovej hodnoty



Zdroj: ITMS2014+ k 31. 12. 2022, vlastné spracovanie

3.1.2.3 Naplnenie cieľov prostredníctvom programovo špecifických ukazovateľov výsledku R

Tabuľka 6: Ukazovatele výsledkov špecifické pre program na účely EFRR

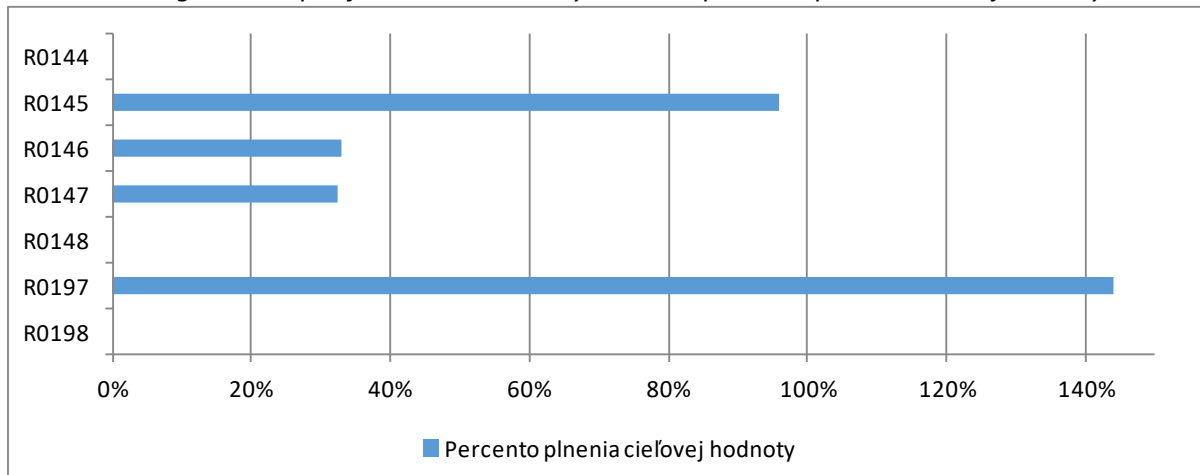
Ukazovateľ výstupu programu				Východisková hodnota (2013)	Cieľová hodnota (verzia 12)	Zazmluvnené hodnoty	Skutočný stav ročný 2022	Skutočný stav kumulatív
Kód	Názov	Merná jednotka	Konkrétny cieľ					
R0144	Počet rómskych obydľí s dobrými podmienkami bývania	obydlie	ŠC 6.1.1	8 716	12 216	0	0	n/a
R0145	Podiel osídlení s prítomnosťou MRK s prístupom k pitnej vode	pomer	ŠC 6.1.1	74,60	81,00	0,00	0,00	77,81
R0146	Počet detí z MRK vo vekovej kategórii 3 – 6 rokov, ktoré absolvovali jeden ročník predškolského vzdelávania	osoby	ŠC 6.1.2	2 568	9 715	0	0	3 211
R0147	Počet príslušníkov MRK, ktorí 6 mesiacov po ukončení projektu využili služby komunitných centier	osoby	ŠC 6.1.3	5 971	27 816	0	0	9 008
R0148	Miera nezamestnanosti rómskej populácie v rómskych osídleniach vo veku 15 – 64 rokov	%	ŠC 6.2.1	87,3	84,5	0	0	n/a
R0197	Podiel obydľí MRK s dobrými podmienkami bývania	pomer	ŠC 6.1.1	23,77	44,02	0,00	0,00	63,47
R0198	Podiel detí MRK navštevujúcich predškolské zariadenia	pomer	ŠC 6.1.2	7,08	7,91	0,00	0,00	n/a

Škála (v %)

0 – 19,99	20 – 39,99	40 – 59,99	60 – 79,99	80 – 99,99	100 – 119,99	120 +

Zdroj: ITMS2014+ k 31. 12. 2022

Obrázok 7: Programovo špecifické ukazovatele výsledkov – percento plnenia cieľovej hodnoty



Zdroj: ITMS2014+ k 31. 12.2022, vlastné spracovanie

Komentáre k dosiahnutým hodnotám jednotlivých MU sú uvedené pri prehľadoch k jednotlivým ŠC PO6.

Špecifický cieľ 6.1.1

Rast počtu rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania

Tabuľka 7: Ukazovatele výstupov a výsledkov relevantne pre ŠC 6.1.1

MU	Názov	Plnenie
CO018	Zvýšený počet obyvateľov so zlepšenou dodávkou pitnej vody/Zvýšený počet obyvateľov so zlepšenou dodávkou vody	56,65 %
CO034	Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov	150,07 %
O0194	Počet osôb z MRK využívajúcich zlepšené formy bývania	134,20 %
O0199	Počet renovovaných domácností so zlepšenou klasifikáciou podľa spotreby energie	7,13 %
R0144	Počet rómskych obydľí s dobrými podmienkami bývania	n/a
R0145	Podiel osídlení s prítomnosťou MRK s prístupom k pitnej vode	96,06 %
R0197	Podiel obydľí MRK s dobrými podmienkami bývania	144,18 %

Zdroj: ITMS2014+ k 31. 12. 2022

Hoci pri **MU CO18** (*Zvýšený počet obyvateľov so zlepšenou dodávkou vody*) je dosiahnutá len väčšia polovica cieľovej hodnoty, SO nevidí riziko jej nesplnenia. Nakoľko ide o investičné projekty, hodnoty sú napĺňané až po dokončení stavebného diela. V súčasnosti je v implementácii 87 projektov zameraných na prístup k pitnej vode, z ktorých je 30 ukončených. Zvyšných 57 projektov prispeje k naplneniu cieľovej hodnoty, pretože zazmluvnené hodnoty v realizovaných projektoch reprezentujú cca 137 % cieľovej hodnoty.

Pri **MU CO34** (*Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov*) dosahovala reálna hodnota ku koncu roka 2021 podľa prepočtov SO približne 979 ton CO² ekv., čo redukovalo ciele na 790 ton. SO odôvodňuje potrebu redukcie cieľovej hodnoty zistením chybné vykázané hodnoty konkrétneho projektu, ktorý výrazným spôsobom prekračuje obvyklú priemernú hodnotu tohto ukazovateľa.

Vykonaný odhad bol veľmi reálny a razantné zníženie cieľovej hodnoty neprimerane vysoké. Cieľová hodnota bola k 31. 12. 2022 naplnená na 150 %.

Podľa vykazovaných hodnôt k 31. 12. 2022 **MU O0194** dosahuje hodnotu presahujúcu 100 % plnenie (134,2 %). Hoci pri O0194 (*Počet osôb z MRK využívajúcich zlepšené formy bývania*) sa aktuálne dosahuje viac ako 130 % plnenie, je potrebné uviesť, že vykazovaná hodnota môže byť mierne nadhodnotená, keďže sa agreguje z viacerých projektových ukazovateľov (P0240, P0261, P0262, P0263, P0883, P0884) za každý projekt prijímateľov (obcí) individuálne pri zamedzení duplicitného započítania hodnôt.

Do **MU O0199** (*Počet renovovaných domácností so zlepšenou klasifikáciou*) sa agregujú hodnoty z podporených projektov z výzvy na prestupné bývanie a projektov financovaných návratnými zdrojmi cez FN. Z výzvy na prestupné bývanie sa očakáva hodnota podľa zazmluvnených a schválených projektov 215 domácností. V rámci FN (zmluva s NDF) je cieľová hodnota 118 domácností, avšak vzhľadom na značné oneskorenie v rámci procesov VO je reálna implementácia posunutá a nebol tak priestor hodnoty P0372 naplniť. Po dlhej príprave sa rozbieha aj projekt Dostupný Domov, ktorý by mal prispieť k plneniu tohto MU. V súčasnosti nie je ukončený žiadny projekt týkajúci sa bývania. Zazmluvnená je menej ako polovica cieľovej hodnoty, a tak je veľmi reálne, že cieľová hodnota MU O0199 nebude dosiahnutá.

Pre **MU R0144** (*Počet rómskych obydľí s dobrými podmienkami bývania*) bolo podľa priemerného indexu podrozvinutosti stanovené, že pomoc v rámci ŠC 6.1.1 sa v minimálne jednej aktivite bude týkať 5 292 domácností v MRK. Z Atlasu RK 2013 vyplynulo, že v rómskych koncentráciách je 25 721 obydľí, z toho je 8 716 skolaudovaných (východisková hodnota). V dôsledku aktivít na podporu výstavby v ŠC 6.1.1 a v synergii s aktivitami ŠC 5.1.3 súvisiacimi s vysporiadaním právnych titulov k pozemkom sa tak očakáva kolaudácia alebo iným legálnym spôsobom ukončená a zdokumentovaná renovácia 3 500 rómskych obydľí. Za MU R0144 nie sú hodnoty v tabuľke vyplnené, vzhľadom na chýbajúce štatistické údaje. Nakoľko ide o údaje, ktoré sumarizujú počty skolaudovaných obydľí, SO nemá údaje na projektovej úrovni, z ktorých by vedel zistiť sledovaný ukazovateľ. *NP MaH* eviduje sledované údaje, ktoré zahŕňajú aj túto oblasť. Vykazovanie údajov za predmetný ukazovateľ je v rámci NP nastavené až na konci realizácie projektu (v rámci Monitorovacej správy s príznakom „záverečná“) alebo v rámci Následnej monitorovacej správy podľa dostupnosti údajov.

Pri MU **R0145** (*Podiel osídlení s prítomnosťou MRK s prístupom k pitnej vode*) sa predpokladá zvýšenie podielu o 6,4 % vďaka intervenciám PO6. Čo sa týka prístupu osôb z MRK k pitnej vode, sú v rámci súčasného nastavenia PO6 cieľovou skupinou osoby z MRK, ktoré nemajú prístup k verejne kontrolovanej vode, vrátane segregovaných MRK, a to aj v prípadoch, že nie sú súčasťou obce, kde má majorita prístup k vode. Táto cieľová skupina je kvantifikovaná v rámci MU CO18 v počte 26 778 osôb MRK,¹¹ ktorý je definovaný ako „Počet osôb zásobovaných pitnou vodou z vodovodnej siete v dôsledku zvýšenia kapacity zariadenia pre výrobu/dodávku pitnej vody vybudovaného projektom, ktoré boli predtým pripojené k menej kvalitnému zdroju, alebo neboli pripojené k žiadnemu zdroju. Zahŕňa zlepšenie kvality pitnej vody.“

MU **R0197** (*Podiel obydľí MRK s dobrými podmienkami bývania*) úzko nadväzuje na predošlý ukazovateľ a na základe zazmluvnených projektov dosahuje hodnotu 63,47 %, čo v relatívnom vyjadrení predstavuje vyše 144 % stanovenej cieľovej hodnoty. V praxi to znamená zvýšenie podielu obydľí MRK s dobrými podmienkami bývania o takmer 40 % oproti stavu z roku 2013. Hodnota bola určená z projektovej úrovne na základe monitorovacích správ projektov, v ktorých sa vykazujú „ďalšie sledované

¹¹ Príloha č. 6 OP LZ

údaje“ nad rámec monitorovacích ukazovateľov. Tieto údaje sa kompletizujú za všetky projekty, ktoré sú zamerané na kanalizáciu, miestne komunikácie, nakladanie s komunálnymi odpadmi, pričom hodnoty sú následne očisťované od viacnásobného započítavania obydľí, ktorým sa zlepšili podmienky bývania projektmi rôzneho zamerania.

Špecifický cieľ 6.1.2

Zlepšiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu, vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve

Tabuľka 8: Ukazovatele výstupov a výsledkov relevantne pre ŠC 6.1.2

MU	Názov	Plnenie
CO032	Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách	147,89 %
CO034	Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov	150,07 %
CO035	Kapacita podporovaných zariadení starostlivosti o deti alebo vzdelávacej infraštruktúry/ Kapacita podporenej školskej infraštruktúry	40,75 %
O0195	Počet postavených predškolských zariadení v obciach s prítomnosťou MRK	30,43 %
O0197	Počet renovovaných predškolských zariadení v obciach s prítomnosťou MRK	55,56 %
R0146	Počet detí z MRK vo vekovej kategórii 3 – 6 rokov, ktoré absolvovali jeden ročník predškolského vzdelávania	33,05 %
R0198	Podiel detí MRK navštevujúcich predškolské zariadenia	n/a

Zdroj: ITMS2014+ k 31. 12. 2022

Pri **MU CO32** (*Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách*) došlo v rámci revízie OP LZ (verzia 8) k zmene nesprávnej metodiky vykazovania na ročnej báze na kumulatívne vykazovanie tak, aby bol odhad zníženia spotreby primárnej energie za celé programové obdobie čo najpresnejší. Výsledná hodnota sa počíta z energetických certifikátov vydaných pred a po rekonštrukcii.

MU CO034 (pozri ŠC 6.1.1)

Pri **MU CO35** (*Kapacita podporovaných zariadení starostlivosti o deti alebo vzdelávacej infraštruktúry*) sa napriek postupnému znižovaniu cieľovej hodnoty z 18 900 na 12 876 osôb nedarí dosiahnuť uspokojivé plnenie cieľovej hodnoty a hrozí riziko nesplnenia zámeru v roku 2023. Ukazovateľ je podobne ako O0197 a O0195 naviazaný na ukončovanie projektov výstavby a obnovy MŠ, ktoré vo veľkej miere podliehajú chybovosti, prípadne nedostatočnej hospodárskej súťaži vo VO, opakovaní VO a následnému oneskoreniu realizácie. Na základe zazmluvnených projektov SO očakáva plnenie na úrovni 90 %.

Pri **O0195** (*Počet postavených predškolských zariadení v obciach s prítomnosťou MRK*) bolo postavených len 15 z plánovaných 69 MŠ, a to i napriek zásadnému zníženiu cieľa zo 120 na 69 postavených MŠ (verzia 5 a 6 OP LZ). Podobne ako pri KC a obnove MŠ je dôvodom slabého plnenia MU (30,43 %) postupom času klesajúci záujem žiadateľov a tiež fakt, že projekty zamerané na MŠ nie sú ukončované v stanovenom harmonograme a často sú žiadateľmi predlžované z dôvodu chýb vo VO, s potrebou vyhlásenia nového VO. Uvedené spôsobuje, že projekty sú ukončované s výrazným oneskorením, čo sa prejavuje na hodnote MU. Hrozí riziko nesplnenia aktuálnej cieľovej hodnoty, keďže na základe zazmluvnených projektov vychádza predpoklad plnenia zámeru na úrovni 91,3 %.

Pri **O0197** (*Počet renovovaných predškolských zariadení v obciach s prítomnosťou MRK*) sa dosiahlo plnenie 55,56 %, keď bolo rekonštruovaných len 40 z plánovaných 72 MŠ. Príčinou nízkeho plnenia je

nižší ako predpokladaný záujem o rekonštrukcie MŠ (zníženie cieľa zo 180 na 72 rekonštruovaných MŠ vo verzii 12 OP ĽZ) a aktuálne to, že projekty zamerané na rekonštrukcie MŠ nie sú ukončované v stanovenom harmonograme, prijímatelia často predlžujú harmonogramy z dôvodu chýb vo VO, s potrebou vyhlásenia nového VO. Uvedené spôsobuje, že projekty sú ukončované s výrazným zdržaním, čím sa oneskoruje aj plnenie MU. Riziko nesplnenia cieľovej hodnoty je vysoké. Na základe zazmluvnených projektov SO očakáva konečné plnenie MU len na úrovni 76 % a odôvodňuje to tým, že žiadatelia uprednostňujú výstavbu nových MŠ, ako ich rekonštrukciu.

Definícia **MU R0146** (*Počet detí z MRK vo vekovej kategórii 3 – 6 rokov, ktoré absolvovali jeden ročník predškolského vzdelávania*) uvádza počet detí z MRK z kategórie vekových ročníkov 3 – 6 rokov, ktoré absolvovali jeden ročník predškolského vzdelávania v podporených zariadeniach v rámci ŠC 6.1.2.

Cieľová hodnota ukazovateľa bola odvodená od predpokladaného počtu 300 podporených predškolských zariadení v obciach s MRK (120 nových a 180 renovovaných MŠ). Aktuálne po predošlých revíziách OP sa cieľové hodnoty výstupov zredukovali na 141 podporených predškolských zariadení (69 nových + 72 renovovaných MŠ), čo sa odráža aj na menšom počte detí v týchto zariadeniach a nižšom plnení cieľovej hodnoty MU R0146.

Za **MU R0198** (*Podiel detí z MRK navštevujúcich predškolské zariadenia*) nie sú hodnoty v tabuľke vyplnené, vzhľadom na chýbajúce štatistické údaje. Východisková (7,08 %) a cieľová hodnota (7,91 %) tohto MU vyjadruje podiel detí z MRK navštevujúcich predškolské zariadenia z celkového počtu všetkých detí v predškolských zariadeniach.

Cez intervencie PO6 podporujúce výstavbu/prístavbu/nadstavbu/rekonštrukciu MŠ (aktuálne 141 MŠ) sa rozšíri kapacita predškolských zariadení (sledovaná cez CO35), s dôrazom na prijímanie detí z MRK do podporených zariadení, sa očakáva zvýšenie podielu detí z MRK navštevujúcich MŠ. Dosiahnutie cieľovej hodnoty (7,91 %) by v praxi znamenalo, že počet rómskych detí zo sociálne znevýhodneného prostredia vzrastie z 6 423 (stav 2013) na minimálne 10 011.

SO aktuálne nedisponuje údajmi, ktoré sumarizujú celkové počty detí z MRK v predškolských zariadeniach, hodnota podielu týchto detí nie je nateraz vyčíslená. NP MaH pracuje na evidencii sledovaných údajov, ktoré zahŕňajú aj túto oblasť. Vykazovanie údajov za predmetný ukazovateľ je v rámci NP nastavené až na konci realizácie projektu (v rámci Monitorovacej správy s príznakom „záverečná“) alebo v rámci Následnej monitorovacej správy podľa dostupnosti údajov.

Špecifický cieľ 6.1.3

Zlepšiť prístup ľudí z MRK k sociálnej infraštruktúre

Tabuľka 9: Ukazovatele výstupov a výsledkov relevantne pre ŠC 6.1.3

MU	Názov	Plnenie
CO032	Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách	147,89 %
CO034	Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov	150,07 %
O0196	Počet nových zariadení sociálnej infraštruktúry	68,54 %
O0198	Počet renovovaných zariadení sociálnej infraštruktúry	81,25 %
R0147	Počet príslušníkov MRK, ktorí 6 mesiacov po ukončení projektu využili služby komunitných centier	32,38 %

Zdroj: ITMS2014+ k 31. 12. 2022

MU CO032 (pozri ŠC 6.1.2)

MU CO034 (pozri ŠC 6.1.1)

Pri **OO196** (*Počet nových zariadení sociálnej infraštruktúry*) je podobne ako pri rekonštrukciách KC (OO198) dôvodom slabšieho plnenia (68,54 %) fakt, že projekty zamerané na KC nie sú ukončované v stanovenom harmonograme a často sú žiadateľmi predlžované z dôvodu chýb vo VO či s potrebou vyhlásenia nového VO. Uvedené spôsobuje, že projekty sú ukončované s výrazným oneskorením, čo sa prejavuje na hodnote MU. Zároveň treba zmieniť, že cieľová hodnota tohto MU bola na základe záujmu žiadateľov výrazne zvýšená (a následne znížená) z 23 na 89 nových KC. Podľa SO sa na základe zazmluvnených projektov očakáva naplnenie ukazovateľa, pretože zazmluvnených je 118 % cieľovej hodnoty.

Pri **OO198** (*Počet renovovaných zariadení sociálnej infraštruktúry*) boli cieľové hodnoty korigované z dôvodu nižšieho ako predpokladaného záujmu o rekonštrukcie KC¹² (zníženie cieľa z 94 na 8 rekonštruovaných KC vo verzii 12 OP LZ). Napriek zníženej hodnote sa MU nedosahuje najmä z dôvodu, že projekty zamerané na KC nie sú ukončované v stanovenom harmonograme a často sú žiadateľmi predlžované z dôvodu chýb vo VO či s potrebou vyhlásenia nového VO. Uvedené spôsobuje, že projekty sú ukončované s výrazným oneskorením, čo sa prejavuje na hodnote MU. Na základe zazmluvnených projektov sa očakáva výsledné naplnenie redukovaného ukazovateľa.

Pre MU **R0147** (*Počet príslušníkov MRK, ktorí 6 mesiacov po ukončení projektu využili služby komunitných centier*) definícia stanovuje počet príslušníkov MRK, ktorí 6 mesiacov po ukončení projektu využili služby podporených KC. Pri stanovovaní východiskovej hodnoty 5 971 osôb sa vychádzalo z dostupných štatistických údajov v Atlase RK (2013). Pre stanovenie cieľa (27 816 osôb) bola hodnota odvodená od plánovaného počtu 97 podporených KC v rámci ŠC 6.1.3 (89 nových + 8 rekonštruovaných), uplatňujúcich štandardizované činnosti KC.

Napriek aktuálne nízkej hodnote MU, ktorá znamená plnenie cieľovej hodnoty len na 32,38 %, je možné vzhľadom na zvýšenú podporu infraštruktúry KC (nárast kapacity) predpokladať dosiahnutie, prípadne prekročenie cieľovej hodnoty R0147. **Definitívne to však bude závisieť, obdobne ako pri ostatných stavebných projektoch PO6, od úspešnosti riadneho ukončovania týchto projektov a ich kolaudácie, resp. od minimalizácie podielu mimoriadne ukončených projektov.**

Špecifický cieľ 6.2.1

Zvýšiť mieru zamestnanosti MRK v subjektoch sociálnej ekonomiky na územiach s prítomnosťou MRK

Tabuľka 10: Ukazovatele výstupov a výsledkov relevantne pre ŠC 6.2.1

MU	Názov	Plnenie
CO01	Počet podnikov, ktorým sa poskytuje podpora	0,00 %
CO03	Počet podnikov, ktoré dostávajú finančnú podporu inú ako granty	0,00 %
OO307	Nárast zamestnanosti osôb z MRK v podporovaných podnikoch	0,00 %
R0148	Miera nezamestnanosti rómskej populácie v rómskych osídleniach vo veku 15 – 64 rokov	n/a

Zdroj: ITMS2014+ k 31. 12. 2022

MU výstupov **CO01, CO03 a OO307** v rámci ŠC 6.2.1 vykazujú nulové plnenie, ktoré je do značnej miery výsledkom rozhodnutia SO nevyhlásiť výzvu na priame intervencie do sociálnych podnikov. SO rozhodnutie spočiatku odôvodňoval tým, že v skoršej etape implementácie bol počet existujúcich

¹² S odstupom času obce prehodnotili potrebu obecných budov a viaceré obce napokon rekonštruovali budovy na iné zariadenia ako KC, najmä na MŠ a ZŠ.

sociálnych podnikov, ktoré mohli byť podporené cez PO6 v súlade s aktualizovaným zákonom o sociálnych podnikoch, veľmi nízky a pôvodne plánovaná podpora 100, neskôr 56 sociálnych podnikov (po revízii OP LZ verzia 5) by sa znížila len na 10 – 15 podnikov, čo by neumožnilo správne meranie výsledkov a dopadu intervencie na cieľovú skupinu. Napokon z dôvodu pandémie COVID-19 a revízie OP LZ verzia 6 bola plánovaná priama intervencia do sociálnych podnikov na návrh SO definitívne zrušená a plnenie zostávajúcich troch MU v IP 6.2 *Poskytovanie podpory sociálnych podnikov* sa týka už len návratnej formy pomoci cez FN (finančné prostriedky zazmluvnené cez SIH).

Za MU **R0148** (*Miera nezamestnanosti rómskej populácie v rómskych osídleniach vo veku 15 – 64 rokov*) nie sú hodnoty v tabuľke vyplnené, vzhľadom na chýbajúce štatistické údaje. Podľa definície MU sa východisková (87,3 %) a cieľová hodnota (84,5 %) týka miery nezamestnanosti rómskej populácie vo veku 15 – 64 rokov v rómskych koncentráciách uvedených v Atlase RK 2013 k celkovému počtu rómskej populácie v uvedených koncentráciách.

NP MaH sa venuje evidencii sledovaných údajov, ktoré zahŕňajú aj túto oblasť. Vykazovanie údajov za predmetný ukazovateľ je v rámci NP nastavené až na konci realizácie projektu (v rámci Monitorovacej správy s príznakom „záverečná“) alebo v rámci Následnej monitorovacej správy podľa dostupnosti údajov.

Dôležitý príspevok k zamestnanosti osôb z MRK sa očakával z realizácie priamych intervencií PO6 na podporu sociálnych podnikov. Tu však došlo k nepriaznivému vývoju v implementácii a značnej redukcii z plánovaných 100 na 10 sociálnych podnikov a z plánovaných 500 zamestnaných osôb z MRK na plný úväzok len na 51.

HO 1.1: Zhrnutie hodnotiacej otázky

Ohodnotiť, do akej miery prispieva implementácia pomoci poskytovanej v rámci PO6 k plneniu stanovených cieľov a dopadov PO, nie je jednoduché. Monitorovacie ukazovatele výstupu v PO6 boli priebežne upresňované (redukované) podľa reálneho priebehu implementácie. Počiatočné ambiciózne ciele boli postupne redukované, niekedy aj na 10 %. Z toho možno usúdiť, že pôvodný cieľ zjavne nebol dosiahnutý.

Príčin je viac.

(i) Absorpčná kapacita cieľovej skupiny mohla byť precenená a plánované aktivity nenašli adresáta.

(ii) Miestne samosprávy mali priority, ktoré úplne nekorešpondovali s prioritami PO6.

(iii) Administratívne prostredie pre realizáciu projektov významne spomalilo ich priebeh a negatívne ovplyvnilo výsledky.

Zreálnenie cieľových hodnôt výstupov podľa skutočného priebehu implementácie umožňuje konštatovať, že plánované **výstupy boli v prevažnej miere dosiahnuté**. Výnimkou je ŠC 6.2.1, kde cieľové hodnoty kopírujú zazmluvnenosť z projektov, ale nie sú indície, že aj tieto desatinové hodnoty pôvodných cieľov budú dosiahnuté.

V ŠC 6.1.1 sa zjavne nepodarí naplniť plánované ciele vo výstavbe. MU *Počet renovovaných domácností so zlepšenou klasifikáciou podľa spotreby energie* je reálne naplniť zhruba z polovice a na hodnotenie MU *Počet rómskych obydľí s dobrými podmienkami bývania* nie je dostatok relevantných dát.

V ŠC 6.1.2 je podobná situácia v prípade MŠ, kde zazmluvnené hodnoty nedosahujú úroveň plánovaných cieľových hodnôt u novopostavených, ani rekonštruovaných MŠ. Ani v tomto ŠC nie sú pre MU *Podiel detí MRK navštevujúcich predškolské zariadenia* relevantné dáta, ktoré budú až v roku 2024.

MU *Počet nových a renovovaných zariadení sociálnej infraštruktúry* v ŠC 6.1.3 boli významne revidované, a preto súčasné cieľové hodnoty týchto MU budú pravdepodobne dosiahnuté. MU *Počet príslušníkov MRK, ktorí 6 mesiacov po ukončení projektu využili služby komunitných centier* bude závisieť, obdobne ako pri ostatných stavebných projektoch PO6, od úspešnosti riadneho ukončovania týchto projektov a ich kolaudácie, resp. od minimalizácie podielu mimoriadne ukončených projektov.

Napriec ŠC sú **výrazne preplňované** cieľové hodnoty MU *Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách* a MU *Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov*, čo je zaiste pozitívne, ale dopady sa týkajú celej populácie a pre obyvateľov MRK má táto skutočnosť iba sekundárny význam.

3.2 Posúdenie, či intervencia funguje a či existuje kauzálna súvislosť medzi intervenciou a výsledným efektom

V tejto hodnotenej oblasti boli zadefinované dve HO:

HO 2.1: Do akej miery mala intervencia účinok na PO6?

HO 2.2: Existuje kauzálna súvislosť medzi intervenciou a výsledným efektom?

Tieto otázky spolu úzko súvisia a analýza vedúca k ich zodpovedaniu je postavená na podobných, vzájomne sa dopĺňujúcich základoch. Posúdenie funkčnosti intervencie a kauzálnych súvislostí pre dosiahnutie požadovaných dopadov bolo založené na kvalitatívnom prístupe s využitím **teórie zmeny**, ktorá sleduje jednotlivé prvky intervenčnej logiky a identifikuje mechanizmus dosahovania požadovanej zmeny. Popis zistených účinkov za pomoci analýzy príslušných oblastí kontextu, ich kvantity a kvality, umožňuje vyvodiť závery o tom, či a ako intervencia prispela k pozorovaným výsledkom a v akej miere sa výsledky prejavujú na zmene pomerov cieľovej skupiny v príslušnej oblasti (overenie fungovania intervenčnej logiky a jej dopadov na zmeny v MRK).

Kvalitatívna analýza a hodnotenie kauzálnych línií uvedené v ďalšom texte sa stala podkladom pre zodpovedanie oboch HO, ktorých odpovede sú uvedené v závere textu.

Východiskom pre hodnotenie efektov a dopadov podľa teórie zmeny sa stalo hodnotenie pokroku PO6 spracované v 1. (2020), 2. (2021) a 3. fáze (2022), ktoré je v tomto hodnotení doplnené o nové poznatky. Hodnotitelia vychádzajú zo zistení terénneho prieskumu realizovaného v predchádzajúcich fázach hodnotenia PO6. Táto správa tak sumarizuje zistenia všetkých hodnotení realizovaných v PO6.

V nasledujúcich kapitolách je prezentovaný príslušný kontext a kľúčové príspevky vo forme výstupov, výsledkov a dopadov intervencií PO6, ktorými možno charakterizovať proces uskutočňovania zmeny v príslušných ŠC. Zaznamenané výstupy a výsledky sú použité na overenie teórie zmeny, ktorá znázorňuje cestu zmeny v logickej nadväznosti výstupov a výsledkov, až k očakávaným a reálnym dopadom, ktoré vedú k naplneniu ŠC PO6.

Teória zmeny definovala okruhy podporovaných aktivít a tie predurčili výstupy, ktoré je nevyhnutné na základe realizácie aktivít dosiahnuť. Dosiahnuté výstupy vedú k výsledkom, ktoré sa následne prejavujú ako dopady na cieľové skupiny. Tieto dopady môžu byť okamžité (krátkodobé) a dlhodobé. Dlhodobé dopady sa však prejavujú až s určitým odstupom (mnohokrát aj niekoľko rokov) po ukončení intervencie.

Obrázok 8 ďalej predstavuje intervenčnú logiku celej PO6. Naň nadväzuje model zmeny PO6 rozpracovaný do čiastkových teórií zmeny jednotlivých ŠC. Vzhľadom na zložitnosť kauzálnych súvislostí medzi vykonanými intervenciami a ich výsledným efektom, sú jednotlivé ŠC hodnotené samostatne.

Obrázok 8 znázorňuje takisto vzťah medzi Stratégiou Európa 2020, NPR SR, OP LZ, PO6, ŠC a nástrojmi na jednej strane a medzi očakávanými výsledkami na druhej strane.

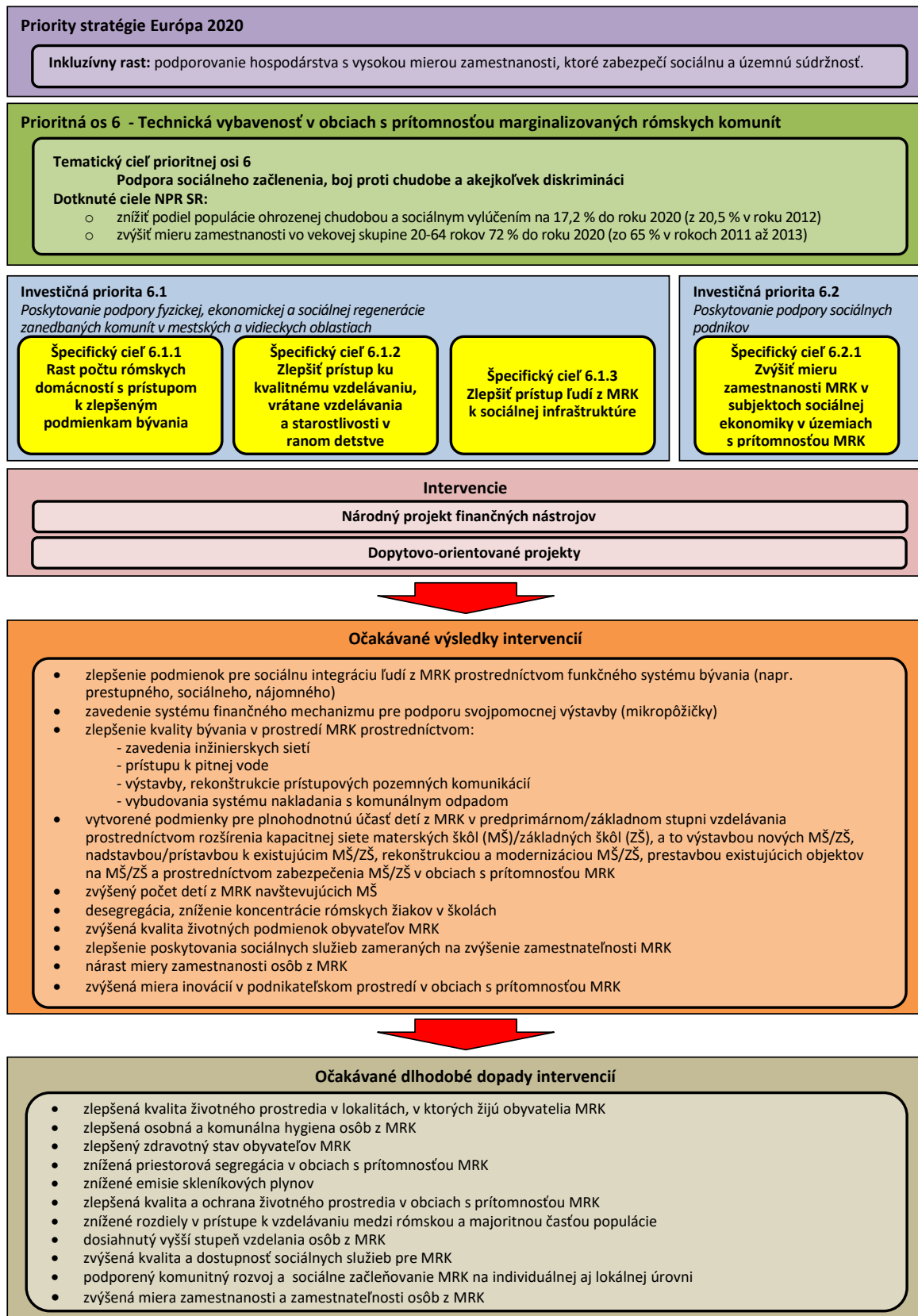
V logickom diagrame teórie zmeny pri jednotlivých ŠC (Obrázok 9, 10, 11 a 12) je čiarami a šípkami zobrazený predpokladaný (teoretický) mechanizmus dosahovania zmien a vzťahové väzby, podľa ktorých hodnotenie overuje reálny priebeh účinkov a kauzálne efekty intervencií, ktoré vplyvajú na dosahované výsledky a dopady. Rozdielna sila čiary určuje silu (význam) väzby (čím je čiara hrubšia, tým je väzba silnejšia).

V dolnej časti diagramu sú uvedené kľúčové externé predpoklady na to, aby projektované trajektórie generovania očakávaných výsledkov a účinkov na zmenu situácie v MRK mohli byť úspešné.

Kvantitatívny príspevok intervencií na plnenie cieľov OP ĽZ, vrátane dosiahnutia výsledkových ukazovateľov, bol už analyzovaný v kapitole 3.1. Hoci je toto súčasťou znázornenej teórie zmeny ŠC, tak text neopakujeme a odkazujeme na kapitolu 3.1.

Intervenčná logika prioritnej osi Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít

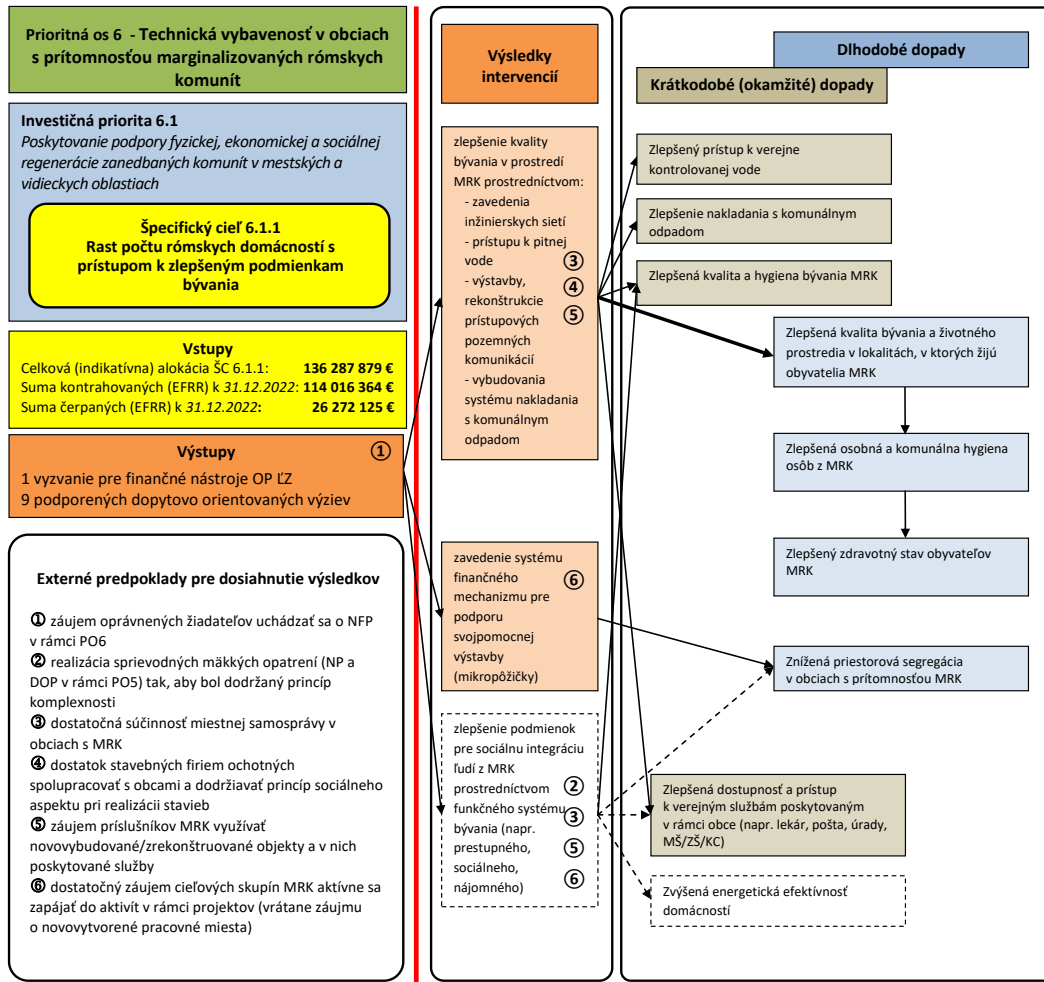
Obrázok 8: Intervenčná logika PO6



3.2.1 Vyhodnotenie príspevku intervencií v špecifickom ciele 6.1.1

Východiskom pre analýzu príspevku intervencií a kauzálnych línií v IP 6.1 PO6 je výsledná teória zmeny pre ŠC 6.1.1. a 6.1.2 (nasledujúca kapitola).

Obrázok 9: Teória zmeny pre špecifický cieľ 6.1.1



Podporená priorita stratégie Európa 2020	Inkluzívny rast: podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť.
Dotknuté ciele NPR SR	<ul style="list-style-type: none"> znižiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením na 17,2% do roku 2020 (z 20,5% v roku 2012) zvýšiť mieru zamestnanosti vo vekovej skupine 20-64 rokov 72% do roku 2020 (zo 65% v rokoch 2011 až 2013)
Relevantné programovo špecifické ukazovatele výsledku ŠC 6.1.1, pre ktoré bol stanovený cieľ:	
<ul style="list-style-type: none"> Počet rómskych obydľí s dobrými podmienkami bývania (R0144) z 8 716 obydľí v roku 2013 na 12 216 obydľí v roku 2023 Podiel obydľí MRK s dobrými podmienkami bývania (R0197) z 23,77% v roku 2013 na 44,02% v roku 2023 Podiel osídlení s prítomnosťou MRK s prístupom k pitnej vode (R0145) z 74,60% v roku 2013 na 81,00% v roku 2023 	
Relevantné programovo špecifické ukazovatele výstupu IP 6.1, pre ktoré bol stanovený cieľ:	
<ul style="list-style-type: none"> Počet osôb z MRK využívajúcich zlepšené formy bývania (O0194) Počet postavených predškolských zariadení (MŠ) v obciach s prítomnosťou MRK (O0195) Počet renovovaných predškolských zariadení (MŠ) v obciach s prítomnosťou MRK (O0197) Počet nových zariadení sociálnej infraštruktúry (KC) (O0196) Počet renovovaných zariadení sociálnej infraštruktúry (KC) (O0198) Počet renovovaných domácností so zlepšenou klasifikáciou podľa spotreby energie (O0199) 	

-----> predpokladané kauzálne línie —————> akcentovaná kauzálna línia

Teória zmeny a intervenčná logika v rámci ŠC 6.1.1 (obrázok vyššie) predpokladá, že prostredníctvom realizácie výstupov intervencií DOP budú generované nasledovné očakávané výsledky:

- zlepšenie kvality bývania v prostredí MRK prostredníctvom:
 - zavedenia inžinierskych sietí,
 - prístupu k pitnej vode,
 - výstavby, rekonštrukcie prístupových pozemných komunikácií,
 - vybudovania systému nakladania s komunálnym odpadom;
- zavedenie systému finančného mechanizmu pre podporu svojpomocnej výstavby (mikropôžičky);
- zlepšenie podmienok pre sociálnu integráciu ľudí z MRK prostredníctvom funkčného systému bývania (napr. prestupného, sociálneho, nájomného);

ktoré sa v krátkodobom horizonte odrazili v okamžitých dopadoch:

- zlepšený prístup k verejne kontrolovanej vode;
- zlepšenie nakladania s komunálnym odpadom;
- zlepšená kvalita a hygiena bývania MRK;
- zlepšená dostupnosť a prístup k verejným službám poskytovaným v rámci obce (napr. lekár, pošta, úrady, MŠ/ZŠ/KC);
- zvýšená energetická efektívnosť domácností;

a v dlhodobom horizonte sa predpokladajú dopady typu:

- zlepšená kvalita bývania a životného prostredia v lokalitách, v ktorých žijú obyvatelia MRK;
- zlepšená osobná a komunálna hygiena osôb z MRK;
- zlepšený zdravotný stav obyvateľov MRK;
- znížená priestorová segregácia v obciach s prítomnosťou MRK.

V časti charakterizujúcej model zmeny v tomto ŠC sú vyznačené silné i slabé kauzálne väzby medzi výsledkami intervencií a identifikovanými bezprostrednými dopadmi, resp. očakávanými dlhodobými dopadmi.

Je významné, že práve najvýznamnejšie výsledky intervencií, pri ktorých boli identifikované silné kauzálne línie na očakávané dopady, sú podmienené určitými konkrétnymi externými predpokladmi.

Zlepšená kvalita bývania a životného prostredia v lokalitách, v ktorých žijú obyvatelia MRK, sú podmienené **dostatočnou súčinnosťou miestnej samosprávy v obciach s MRK, dostatkom stavebných firiem ochotných spolupracovať s obcami a dodržiavať princíp sociálneho aspektu pri realizácii stavieb a záujmom príslušníkov MRK využívať novovybudované/zrekonštruované objekty a v nich poskytované služby.** Výsledným efektom potom bude **zlepšená kvalita bývania a životného prostredia v lokalitách, v ktorých žijú obyvatelia MRK,** čo sa následne premietne do zlepšenej osobnej a komunálnej hygieny osôb z MRK a zlepšeného zdravotného stavu obyvateľov MRK.

Zavedenie systému finančného mechanizmu pre podporu svojpomocnej výstavby (mikropôžičky) je podmienené **dostatočným záujmom cieľových skupín MRK, aktívne sa zapájať do aktivít v rámci projektov.** Výsledným efektom fungujúceho modelu bude **znížená priestorová segregácia v obciach s prítomnosťou MRK.**

Zlepšenie podmienok pre sociálnu integráciu ľudí z MRK prostredníctvom funkčného systému bývania je podmienené mnohými predpokladmi a ak by boli naplnené, výsledkom by bola **znížená priestorová segregácia v obciach s prítomnosťou MRK.**

Kontext

IP 6.1, ktorá má charakter investičnej podpory, je nutné vnímať v kontexte komplementárnych „mäkkých“ opatrení realizovaných v rámci PO5. V snahe o zlepšovanie životných podmienok MRK je nevyhnutné účinne dopĺňať intervencie na zlepšenie a rozširovanie fyzického stavu infraštruktúry (dopravné, odpadové, vodné) a rozširovanie kapacít MŠ a KC takými aktivitami, ktoré MRK pripraví na ich efektívne a účinné využívanie.

ŠC 6.1.1 je zameraný na zlepšenie kvality bývania. Bývanie je považované za základný aspekt kvality života, pretože ovplyvňuje fyzickú a psychickú pohodu jedinca, resp. jeho zdravotný stav. Dobrý zdravotný stav sa potom odráža v schopnosti jedinca vzdelávať sa a vykonávať pracovnú činnosť.

Súčasnú intervenciu PO5 v oblasti zdravia sú podľa stratégie OP LZ zamerané na odstraňovanie príčin horšieho zdravotného stavu osôb z MRK, ktorými sú: zlá sociálna situácia (generačná chudoba), nízky štandard osobnej a komunálnej hygieny, bývania, nedostatočná/nezdravá výživa, zhoršená reálna dostupnosť zdravotnej starostlivosti, nízka vzdelanostná úroveň, slabé zdravotné povedomie a ekologická rizikovosť prostredia. PO6 na toto reaguje investíciami do potrebnej infraštruktúry.

V rámci ŠC 6.1.1 bolo vypísaných 9 výziev, vrátane Iniciatívy Catching-up Regions, ktorá sa týkala celej IP 6.1.

Synergické účinky intervencií ŠC 6.1.1 PO6 a ŠC 5.1.3 PO5

ŠC 5.1.3 je zameraný na oblasť zdravia, osobitne na podporu prístupu k zdravotnej starostlivosti, podporu zdravotnej osvedy a zlepšenie hygienických štandardov v oblasti bývania. Pre tento cieľ sú kľúčovými nástrojmi intervencie NP ZK 2A, NP ZK 2B a NP na odbornú-metodickú podporu vysporiadania právnych vzťahov k pozemkom v obciach zo „150“ (NP Pozemky), na ktorý nadviazala výzva DOP Pozemky, umožňujúca vysporiadanie majetkovoprávných vzťahov k pozemkom konkrétnych parciel, postupom JPÚ.

Synergiu oboch ŠC je možné vidieť najmä v oblasti bývania, kde je investičná podpora bývania v ŠC 6.1.1 vhodne dopĺňaná podporou TSP, ktorí s rodinami intenzívne pracujú na osvojovaní si hygienických návykov, štandardnom fungovaní domácnosti, finančnej gramotnosti a pod. Rovnako tak metodická podpora obcí pri vysporiadaní pozemkov je dôležitým faktorom pri následnom budovaní pozemnej infraštruktúry a inžinierskych sietí v MRK.

Je možné konštatovať, že pôsobením intervencií ŠC 6.1.1 a ŠC 5.1.3 dochádza k významnému synergickému účinku, pričom intervencie je možno považovať za komplementárne.

Funkčnosť kauzálnych línií a miera dosiahnutia výsledkov a dopadov

V ŠC 6.1.1 bola funkčnosť teórie zmeny, resp. dosiahnutie očakávaných výsledkov a dopadov, podmienená týmito predpokladmi:

1. záujem oprávnených žiadateľov uchádzať sa o NFP v rámci PO6;
2. realizácia sprievodných mäkkých opatrení (NP a DOP v rámci PO5) tak, aby bol dodržaný princíp komplexnosti;
3. dostatočná súčinnosť miestnej samosprávy v obciach s MRK;
4. dostatok stavebných firiem ochotných spolupracovať s obcami a dodržiavať princíp sociálneho aspektu pri realizácii stavieb;

5. záujem príslušníkov MRK využívať novovybudované/zrekonštruované objekty a v nich poskytované služby;
6. dostatočný záujem cieľových skupín MRK aktívne sa zapájať do aktivít v rámci projektov (vrátane záujmu o novovytvorené pracovné miesta).

Nasledujúca tabuľka uvádza, do akej miery boli predpoklady úspešnej intervencie naplnené.

Tabuľka 11: Naplnenie predpokladov ŠC 6.1.1

Predpoklady	Naplnenie predpokladov
<p>1. Záujem oprávnených žiadateľov uchádzať sa o NFP v rámci ŠC 6.1.1</p>	<p>Celková absorpčná kapacita obcí s MRK je v porovnaní s očakávaniami znížená, a to najmä v dôsledku nedostatočnej pripravenosti investičných zámerov/projektov a tiež nezaujmom časti samospráv realizovať predpokladané investície (obydlia, KC, MŠ a pod.), alebo sa podieľať na ich spolufinancovaní.</p> <p>Avšak v oblasti odpadového hospodárstva a miestnych komunikácií bol dopyt dostatočne vysoký, došlo k zvýšeniu alokácie a opätovnému vypísaniu nových výziev. Naopak, v oblasti zabezpečenia prístupu k pitnej vode bola situácia opačná. Z alokácie 16 mil. EUR bolo v prvej výzve zazmluvnených iba 2,5 mil. EUR. Výzva na oblasť kanalizácií bola vypísaná až v roku 2020 a hoci sa jej alokáciu podarilo zazmluvniť, jej nábeh bol veľmi pozvoľný, pretože obce na to neboli pripravené. V oblasti bývania sa nepodarilo zrealizovať žiadny projekt. Výzva bola nastavená na systém priepustného bývania, o ktorý nebol zo strany obcí záujem.</p> <p>Predpoklad bol naplnený čiastočne.</p>
<p>2. Realizácia sprievodných mäkkých opatrení (NP a DOP v rámci PO5) tak, aby bol dodržaný princíp komplexnosti</p>	<p>V rámci ŠC 5.1.3 boli realizované komplementárne „mäkké“ projekty. Išlo najmä o projekty zamerané na podporu zdravotnej osvety a zlepšenie hygienických štandardov v oblasti bývania. Konkrétne sa išlo o intervencie NP ZK 2A, NP ZK 2B a NP na odbornú-metodickú podporu vysporiadania právnych vzťahov k pozemkom v obciach zo „150“ (NP Pozemky), na ktorý nadviazala výzva DOP Pozemky.</p> <p>Výročná správa OP LZ za rok 2021 však uvádza pri PO5 riziko nedočerpania finančných zdrojov vo viacerých NP, spôsobené nedostatočným zapájaním sa účastníkov (obcí) do NP viazaných na ukončovanie investičných aktivít z PO6 – KC, MŠ, ktoré meškajú, resp. nie sú realizované podľa plánu, aj keď boli zazmluvnené.</p> <p>Predpoklad bol naplnený čiastočne.</p>
<p>3. Dostatočná súčinnosť miestnej samosprávy v obciach s MRK</p>	<p>Hoci je v rámci implementácie NP a mäkkých projektov PO5 súčinnosť samospráv priemerná, oveľa horšia je v rámci potrebných nadväzujúcich investičných projektov v PO6. V rámci SR pretrvávajú veľké rozdiely v prístupe samospráv k otázkam týkajúcich sa integrácie Rómov, k dôležitosti vyrovnávania rozdielov v životných podmienkach Rómov a ich prístupe k službám, k uplatňovaniu 3D princípu a k samotnému</p>

	<p>investovaniu do infraštruktúry, s cieľom zvýšenia kvality života príslušníkov MRK.</p> <p>Príčiny nedostatočného dopytu vo výzvach PO6 súvisia aj s charakterom projektov (napr. potreba spolufinancovania, potreba vysporiadania pozemkov) a často aj negatívnym označovaním ako tzv. „rómske projekty“, ktoré odrádzajú časť samospráv z radov potencionálnych žiadateľov.</p> <p>Nastavenie výziev bolo spočiatku zamerané výhradne na podporu MRK (nie celej obce), čo malo v dôsledku politické konsekvencie, ktoré v mnohých obciach vyústili do nezájmu predkladať projekty. Po rokovaní s EK sa podarilo výzvy rozšíriť na celé obce (tzn., že bola zahrnutá okrem MRK aj majoritná spoločnosť), čo prinieslo zvýšenie záujmu a väčšiu mieru účinnosti samospráv.</p> <p>Predpoklad bol naplnený čiastočne.</p>
<p>4. Dostatok stavebných firiem ochotných spolupracovať s obcami a dodržiavať princíp sociálneho aspektu pri realizácii stavieb</p>	<p>V priebehu implementácie IP 6.1 nebol zaznamenaný problém v nedostatku stavebných firiem, ktoré by realizovali zákazky. V priebehu času sa podarilo vyriešiť potenciálnu bariéru v dodržiavaní princípu sociálneho aspektu. V prípade, že firmy mali problém zamestnať osoby z MRK, nebránilo to ich zapojeniu do realizácie stavieb, avšak boli za nedodržanie tohto princípu sankcionované.</p> <p>Aj napriek tomu implementácia PO6 mešká najmä vplyvom pomalého ukončovania stavebných projektov, pod ktoré sa podpisujú početné problémy na strane prijímateľov (problémy s VO, dopady pandémie, časté zmenové konania, rast cien stavebných materiálov a energií a i.).</p> <p>Realizácia stavebných projektov tak často presahuje obdobie viacerých kalendárnych rokov. Stavebné práce na projektoch sa spomalili, v niektorých prípadoch pozastavili aj vplyvom pandémie COVID-19 (obmedzená dostupnosť materiálu a výpadok pracovnej sily).</p> <p>Predpoklad bol naplnený.</p>
<p>5. Záujem príslušníkov MRK využívať novovybudované/zrekonštruované objekty a v nich poskytované služby</p>	<p>Budovanie fyzickej infraštruktúry bolo dopĺňané osvetou MRK, aby vybudovaná infraštruktúra bola následne využívaná. Týkalo sa to najmä nakladania s odpadmi, kedy boli vybudované zberné dvory, stojany na zberné nádoby, boli vykonané sanácie čiernych skládok. S občanmi bolo intenzívne komunikované využívanie týchto zariadení. V prípade pitnej vody obce často poskytovali pitnú vodu MRK za nulové poplatky, aby motivovali uprednostnenie pitnej vody oproti iným zdrojom (napr. potok).</p> <p>Naplnenie tohto predpokladu je viazané na intenzívnu osvetu a komunikáciu s MRK prostredníctvom TSP, resp. na koordináciu s intervenciami PO5.</p> <p>Predpoklad bol naplnený.</p>

<p>6. Dostatočný záujem cieľových skupín MRK aktívne sa zapájať do aktivít v rámci projektov (vrátane záujmu o novovytvorené pracovné miesta)</p>	<p>V kontexte tvorby pracovných miest pre príslušníkov MRK je dôležitým príspevkom nad rámec sledovaných MU tvorba pracovných miest prostredníctvom uplatnenia sociálneho aspektu vo verejných obstarávaníach na DOP PO6.</p> <p>Zapojenie príslušníkov MRK do realizácie projektov má svoje špecifiká, ktoré sa prejavili v problémoch stavebných firiem obsadzovať pre nich vyčlenené pracovné miesta. Zapojenie sa do pracovného procesu na obmedzenú dobu realizácie projektu (napr. 3 mesiace) síce pre pracovníka znamená finančný príjem, na druhej strane však stráca nárok na sociálne dávky, príp. rodina prestane byť nízkopříjmová. Opätovné vrátenie sa do systému sociálnej podpory po ukončení realizácie projektu môže byť pre príslušníkov MRK mnohokrát komplikované, a preto nemajú dostatočnú motiváciu sa do pracovného procesu zapojiť.</p> <p>Predpoklad bol naplnený čiastočne.</p>
---	--

Nižšie uvedená tabuľka uvádza prehľad kľúčových aktivít, popísaných do DOP, prostredníctvom ktorých boli dosahované požadované výstupy projektu.

Tabuľka 12: Aktivity ŠC 6.1.1

Aktivitami k výstupom a výsledkom (ŠC 6.1.1)	
Aktivity¹³	<ul style="list-style-type: none"> • Programy prestupného bývania/sociálneho nájomného bývania (výstavba a rekonštrukcia obydľí) • Mikropôžičkové programy zamerané na podporu svojpomocnej výstavby obydľí • Prístup k pitnej vode • Výstavba inžinierskych sietí • Dobudovanie základnej technickej infraštruktúry (napr. kanalizácia, asfaltové cesty, spevnené cesty) • Vybudovanie systému nakladania s komunálnym odpadom • Realizácia sanačných prác nelegálnych skládok
Transformácia aktivít do finančného nástroja	
<p>Úlohou vykonávania FN a príjemcom tejto pomoci bol poverený SIH, ktorý je zodpovedný za výber finančných sprostredkovateľov pre implementáciu FN. SIH od júna 2016 do decembra 2019 realizoval proces výberu finančných sprostredkovateľov pre implementáciu finančných nástrojov.</p> <p>Oprávnenými aktivitami vo vyzvaní sú pre ŠC 6.1.1: (i) podpora programov prestupného bývania v rámci sociálnej mobility a integrácie obyvateľov MRK a (ii) podpora mikropôžičkových programov zameraných na podporu svojpomocnej výstavby obydľí.</p> <p>Výber finančných sprostredkovateľov sa z objektívnych dôvodov posunul o 1 rok. V apríli 2020 sa stala úspešným uchádzačom Slovenská sporiteľňa a. s., avšak v dôsledku vypuknutia pandémie COVID-19 bolo spustenie záručného aj úverového nástroja oneskorené.</p> <p>K pokroku však došlo v oblasti sociálneho bývania, keď bol do Obchodného registra SR v marci 2020 zapísaný Dostupný Domov j. s. a., založený akcionármi SIH a Slovenskou sporiteľňou a. s.</p>	

¹³ Ide o súhrn aktivít, ktoré hodnotitelia považujú za nosné pre ŠC.

Transformácia aktivít do DOP				
Názov výzvy k DOP	Počet zazmluvnených ŽoNFP	Počet bežiacich projektov	Počet ukončených projektov	Počet nezazmluvnených a mimoriadne ukončených projektov
<i>Miestne pozemné komunikácie a súvisiace prvky</i>	158	146	8	4
<i>Dobudovanie základnej technickej infraštruktúry (cesty 2)</i>	38	38	0	0
<i>Prístup k pitnej vode</i>	35	6	25	4
<i>Prístup k pitnej vode 2</i>	59	51	5	3
<i>Odpady</i>	132	18	111	3
<i>Dobudovanie inžinierskych sietí (voda a kanalizácia)</i>	25	25	0	0
<i>Prestupné bývanie</i>	24	16	0	8
<i>Prestupné bývanie v rámci iniciatívy Catching-up¹⁴ Regions</i>	0	0	0	0
Spolu	472	300	149	22
<i>Iniciatíva Catching-up Regions (ŠC 6.1.1, 6.1.2, 6.1.3)</i>	18	16	1	1

Zdroj: ITMS2014+ k dátumu 31. 12. 2022, vlastné spracovanie

Nasledujúca tabuľka analyzuje, či výstupy podporených projektov viedli k očakávaným výsledkom.

Tabuľka 13: Dosahovanie výsledkov ŠC 6.1.1

Výstupmi k výsledkom (ŠC 6.1.1)	
Výstupy → Výsledky	<p>Zlepšenie kvality bývania v prostredí MRK prostredníctvom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zavedenia inžinierskych sietí - prístupu k pitnej vode - výstavby, rekonštrukcie prístupových pozemných komunikácií - vybudovania systému nakladania s komunálnym odpadom
<p>Výstupy, ktoré viedli k tomuto výsledku, boli:</p> <p><u>Oblasť inžinierskych sietí (25 realizovaných projektov)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • vybudované verejné kanalizácie a čistiarne odpadových vôd, • rozšírenie miestnych vodovodov/potrubných rozvodov pitnej vody, • výdajné miesta pitnej vody. <p><u>Oblasť prístupu k pitnej vode (87 realizovaných projektov)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nové a rozšírené miestne vodovody/potrubné rozvody pitnej vody, • vybudované vodné zdroje, 	

¹⁴ „Iniciatíva "Catching-up Regions" je iniciatívou EK, realizovaná v spolupráci so Svetovou bankou. Ide o pomoc „dobiehajúcim“, resp. zaostávajúcim regiónom

- vybudované výdajné miesta,
- realizácia úpravní povrchovej vody.

Oblasť výstavby, rekonštrukcie prístupových pozemných komunikácií (192 realizovaných projektov)

- nové a rekonštruované pozemné komunikácie pre motorové vozidlá,
- nové a rekonštruované chodníky pre peších alebo peších a cyklistov,
- nové a rekonštruované lávky pre peších alebo peších a cyklistov, a mostných objektov pre motorové vozidlá,
- zavedenie verejného osvetlenia.

Oblasť vybudovania systému nakladania s komunálnym odpadom (129 realizovaných projektov)

- vybudované stojiská na umiestnenie zberných nádob na zmesový komunálny odpad,
- zberné dvory na umiestnenie zberných nádob,
- odstránenie nezákonne umiestneného odpadu (sanácia čiernych skládok).

Výstupy jednotlivých realizovaných projektov bezpochyby prispievajú k zlepšeniu kvality bývania MRK v miestach svojej realizácie a dopady na cieľovú skupinu v mieste realizácie sú teda odpovedajúce.

V oblasti prístupu k pitnej vode bol spoločný ukazovateľ výstupu *Zvýšený počet obyvateľov so zlepšenou dodávkou pitnej vody/Zvýšený počet obyvateľov so zlepšenou dodávkou vody* znížený na cieľovú hodnotu v roku 2023 na 26 778. Hoci zazmluvnené hodnoty tohto MU sú vo výške 36 605, tak ku koncu roka 2022 jeho hodnota predstavovala iba 15 170. Výsledkový ukazovateľ *Podiel osídlení s prítomnosťou MRK s prístupom k pitnej vode (R0145)* predpokladá zvýšenie podielu o 6,4 % vďaka intervenciám PO6 a je na cca 96 % cieľovej hodnoty.

Takisto MU R0197 (*Podiel obydí MRK s dobrými podmienkami bývania*) dosahuje na základe zazmluvnených projektov hodnotu 63,47 %, čo v relatívnom vyjadrení predstavuje vyše 144 % stanovenej cieľovej hodnoty. V praxi to znamená zvýšenie podielu obydí MRK s dobrými podmienkami bývania o takmer 40 % oproti stavu z roku 2013.

MU R0144 (*Počet rómskych obydí s dobrými podmienkami bývania*) nie je možné vyčíslieť, vzhľadom na chýbajúce štatistické údaje. NP MaH (PO5) eviduje sledované údaje, ktoré zahŕňajú aj túto oblasť. Dáta budú k dispozícii až koncom roka 2023.

Vyššie uvedené intervencie viedli k očakávanému výsledku, ktorým je zlepšenie kvality bývania, avšak v danej chvíli nie je možné vyjadriť mieru dosiahnutia výsledkov v danej oblasti. Je to dané jednak absenciou MU výsledkov, ktoré majú kontextový charakter a je možné ich získať nie z projektovej úrovne, ale štatistickým zisťovaním, a ďalej skutočnosťou, že 2/3 projektov doposiaľ nie sú dokončené.

Výstupy → Výsledky	Zavedenie systému finančného mechanizmu pre podporu svojpomocnej výstavby (mikropôžičky)
---------------------------	---

Mikropôžičky sú poskytované v rámci návratnej finančnej pomoci realizovanej SIH, ktorý uzavrel zmluvu o zabezpečení mikropôžičiek so Slovenskou sporiteľňou.

Mikropôžičky sú určené na výstavbu a legalizáciu vlastných domov pre rómske rodiny v najmenej rozvinutých lokalitách v SR. Ide o podporu rodín, ktoré chcú a vedia prebrať zodpovednosť za financovanie vlastného bývania. Slovenská sporiteľňa pôsobí v 21 rómskych lokalitách Košického, Prešovského a Banskobystrického kraja.

Rodiny, ktorým sú mikropôžičky poskytované, nemajú prístup k bežným úverom na bývanie. Ide o nízko príjmové rodiny, ktoré zväčša nemajú žiadny majetok. Mikropôžičky rodiny použijú na financovanie svojpomocnej výstavby domu.

Mikropôžičkové schéma bolo spustené v priebehu roka 2016. Ide o unikátne partnerstvo bankového domu s obcami, ktoré majú odvahu a chuť vytvárať v podrozvinutých rómskych lokalitách férové podmienky na legálnu stavbu domov do osobného vlastníctva. Činnosť mikropôžičkovej schémy iniciovala a koordinuje nezisková organizácia Projekt DOM.ov.

Rodiny, ktoré sa chcú zapojiť do mikropôžičkovej schémy, musia minimálne rok pravidelne sporiť, vzdelávať sa a zlepšovať riadenie svojich financií. Tiež si pravidelne plniť svoje finančné záväzky voči iným veriteľom, vrátane obce. Za rok si jedna rodina priemerne nasporí 1 200 EUR. Z nasporených financií rodiny vyplatia stavebné pozemky, ktoré sú pripravované samosprávami. Podmienkou je, že budú až do splatenia mikropôžičky aktívne spolupracovať so sociálnymi pracovníkmi, ktorí ich učia zvládať ťažké životné situácie¹⁵.

Z rozhovorov so zástupcami SO vyplynulo, že systém mikropôžičiek je nastavený, funguje a má vysoký potenciál fungovať aj do budúcnosti. Avšak bude potrebné sa vysporiadať s nárokmi na ľudské zdroje, ktoré budú asistovať rodinám pri celom procese získania vlastného bývania (od zapojenia sa do sporenia, cez obstaranie dokumentácie k stavbe a vlastnej stavbe domu).

Do budúcnosti sa pripravuje výzva na pokrytie nárokov na týchto asistentov sprevádzajúcich rodiny na ceste k vlastnému bývaní. Tento krok by mal výrazne napomôcť ďalšiemu rozšíreniu mikropôžičiek pre viac rodín z MRK.

Boli vytvorené podmienky pre zavedenie systému finančného mechanizmu pre podporu svojpomocnej výstavby a je možno konštatovať, že systém vykazuje vysoký potenciál do budúcnosti.

Výstupy → Výsledky	<i>Zlepšenie podmienok pre sociálnu integráciu ľudí z MRK prostredníctvom funkčného systému bývania (napr. prestupného, sociálneho, nájomného)</i>
---------------------------	---

Výstupy, ktoré viedli k tomuto výsledku, boli:

- výstavba nových bytových budov, vrátane napojenia objektov na inžinierske siete;
- prístavba, nadstavba, stavebné úpravy a rekonštrukcia budov, vrátane napojenia objektov na inžinierske siete;
- zvýšenie energetickej hospodárnosti budov;
- realizácia opatrení na zlepšenie tepelno-izolačných vlastností konštrukcií (napr. obnova obvodového plášťa, oprava a výmena strešného plášťa, vrátane strešnej krytiny a povrchu plochých striech, oprava a výmena výplňových otvorových konštrukcií, opravy technického, energetického alebo technologického vybavenia a zariadení objektu, ako aj výmena jeho súčastí (najmä výmena kotlov a vykurovacích telies a vnútorných inštalovaných rozvodov, klimatizačného zariadenia, inštalovanie solárnych panelov a pod.)).

O podporu bývania s prvkami prestupného bývania pretrvávajú nízky záujem. Počas šiestich hodnotiacich kôl bolo prijatých len 56 žiadostí, z ktorých bolo schválených iba 24. Táto výzva má aj najkritickejšiu mieru úspešnosti podaných žiadostí – len 45 %. K 31. 12. 2022 bolo realizovaných 16 projektov, 8 bolo mimoriadne ukončených. Vzhľadom na reálny stav bývania príslušníkov MRK to signalizuje problém pri danom type intervencie – hoci existuje objektívne opodstatnenie jej potreby na odstránenie nevhodných foriem bývania, oprávnení žiadatelia (obce, MNO) o ňu nejavia dostatočný záujem, navyše aj pri prejavenej záujme je miera úspešnosti ŽoNFP nízka.

V súčasnosti nie je ukončený žiadny projekt týkajúci sa bývania.

Ako bližšie uvádza 3. etapa hodnotenia pokroku PO6, po dlhej príprave sa rozbieha aj projekt Dostupný Domov. Dostupný Domov nadviazal spoluprácu so siedmimi neziskovými organizáciami pracujúcimi so zraniteľnými skupinami, ktoré identifikujú vhodných klientov pre sociálne bývanie.

¹⁵ Zdroj: <https://projektdomov.sk/frontpage-with-slider/mikropozickovy-fond/>

Dostupný Domov podľa ich potrieb nakupuje byty, ktoré im prostredníctvom partnerských neziskových organizácií ďalej prenajíma za zvýhodnených podmienok. Partnerské neziskové organizácie potom ubytovaným nájomníkom ďalej poskytujú rôzne sociálne služby podľa ich individuálnych potrieb.

K dátumu 31. 12. 2021 obstaral Dostupný Domov 18 bytov a poskytol ubytovanie prostredníctvom zvýhodneného nájmu 58 osobám, z čoho bolo 10 príslušníkov MRK. Dostupný Domov ako vlastníč bytov sociálne služby klientom neposkytuje, tie zabezpečujú príslušné neziskové organizácie. Dostupný Domov má aktívnu a zmluvne ukotvenú spoluprácu s 13 organizáciami. Napriek záujmu partnerských organizácií i jednotlivých klientov o umiestnenie v daných bytoch, je náročné ich obsadiť – a to z pohľadu schopnosti klientov úspešne zvládnuť samostatné bývanie aj s potrebnou finančnou/občianskou zodpovednosťou. Daný stav je pravdepodobným vysvetlením nízkeho obsadenia spomínaných 18 bytov príslušníkmi MRK. Cieľová skupina spoločnosti Dostupný Domov je pritom podstatne širšia a zahŕňa napríklad aj rodiny s malými deťmi, ktoré sú často pri hľadaní podnájmu znevýhodňované, či utečencov z Ukrajiny.

Ako vyplynulo z rozhovorov, je ekonomickejšie obstaráť celé bytové domy v porovnaní s jednotlivými bytmi. Z pohľadu znevýhodnených skupín MRK však nejde o výhodné riešenie, keďže na základe doterajšej skúsenosti nie je možné predpokladať obsadenie všetkých voľných miest/bytov danou cieľovou skupinou. A v prípade, ak by sa to podarilo, takéto umiestnenie nerieši sociálne vylúčenie a priestorovú segregáciu príslušníkov MRK v samostatnom bytovom dome a je tak v ostrom kontraste s pôvodnou koncepciou integrácie príslušníkov MRK a 3D princípom.¹⁶

MU 00199 (*Počet renovovaných domácností so zlepšenou klasifikáciou*), kde sa agregujú hodnoty z podporených projektov z výzvy na prestupné bývanie a projektov financovaných návratnými zdrojmi cez FN, vykazuje plnenie iba 7,13 %. Z výzvy na prestupné bývanie sa očakáva hodnota podľa zazmluvnených a schválených projektov 215 domácností. V rámci FN (zmluva s NDF) je cieľová hodnota 118 domácností, avšak vzhľadom na značné oneskorenie v rámci procesov VO je reálna implementácia posunutá a nebol tak priestor hodnoty P0372 naplniť.

S ohľadom na počty projektov v danej oblasti a doterajšiu mieru ich dokončenia možno konštatovať, že intervencie doteraz nevedli k zlepšeniu podmienok pre sociálnu integráciu ľudí z MRK prostredníctvom funkčného systému bývania, resp. vo veľmi obmedzenej miere.

Zdroj: Predchádzajúce hodnotenia PO6, vlastné spracovanie

Ako je zrejmé z tabuľky 12, ku koncu roka 2022 bola ukončená iba 1/2 projektov ŠC 6.1.1, pričom najvyšší podiel ukončených projektov je z oblasti odpadového hospodárstva. Z tohto dôvodu nie je možné v danej chvíli vyhodnotiť reálne dopady v jednotlivých oblastiach intervencie, hodnotiteľ sa zameria na hodnotenie potenciálnych dopadov za predpokladu, že bežiace projekty budú v roku 2023 dokončené.

Tabuľka 14: Dosahovanie okamžitých krátkodobých dopadov ŠC 6.1.1

Výsledkami k okamžitým krátkodobým dopadom (ŠC 6.1.1)	
Výsledky	<ul style="list-style-type: none">• zlepšenie kvality bývania v prostredí MRK prostredníctvom:<ul style="list-style-type: none">- zavedenia inžinierskych sietí- prístupu k pitnej vode- výstavby, rekonštrukcie prístupových pozemných komunikácií- vybudovania systému nakladania s komunálnym odpadom

¹⁶ Hodnotenie pokroku k naplneniu cieľov PO Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít v rámci OP IZ (3. etapa)

	<ul style="list-style-type: none"> • zavedenie systému finančného mechanizmu pre podporu svojpomocnej výstavby (mikropôžičky) • zlepšenie podmienok pre sociálnu integráciu ľudí z MRK prostredníctvom funkčného systému bývania (napr. prestupného, sociálneho, nájomného)
Dopad	Zlepšený prístup k verejne kontrolovanej vode
<p>Z prieskumu EU SILC MRK 2020 vyplýva, že viac ako štvrtina (28 %) osôb z MRK žije v domácnostiach, kde absentuje pripojenie na zdroj pitnej vody a využívajú tak externé zdroje – verejnú studňu, výtlačné stanice, potok alebo vodu od príbuzných/známych.</p> <p>Ku koncu roka 2022 sa podarilo intervenciami v oblasti nakladania s pitnou vodou zaistiť prístup k pitnej vode pre 15 170 osôb. Hoci je výška podporených osôb na cca 55 % úrovni očakávaného cieľa, možno konštatovať, že pre tieto osoby predstavuje realizovaná intervencia ohromný dopad.</p> <p>Používanie nezávadnej pitnej vody sa prejaví v zlepšení zdravotného stavu osôb, pretože používanie závadnej vody je spojené s vysokým rizikom infekčných a ďalších ochorení a negatívne sa prejavuje v celkovom zdraví jedinca.</p> <p>Napojenie osád a obydľí MRK na miestne vodovody/potrúbné rozvody pitnej vody, vybudovanie vodných zdrojov a úpravní povrchovej vody a výtlačných miest predstavuje pre obyvateľov MRK výrazný posun k zlepšeniu kvality bývania. Dopad na cieľové skupiny intervencie je okamžitý (okamžitý prístup k pitnej vode), pričom z dlhodobého hľadiska možno očakávať zlepšenie zdravotného stavu v dôsledku využívania nezávadnej vody.</p> <p>Možno konštatovať, že intervencia DOP viedla k očakávanému krátkodobému dopadu v podobe zlepšeného prístupu k verejne kontrolovanej vode.</p>	
Dopad	Zlepšenie nakladania s komunálnym odpadom
<p>Z prieskumu EU SILC MRK 2020 takisto vyplynulo, že takmer polovica osôb z MRK (47 %) býva v miestach, kde je podľa nich znečistenie, špina alebo iný problém súvisiaci so životným prostredím. V rámci celkovej populácie SR ide o 10 % osôb. Miera napojenia na inžinierske siete sa znižuje s rastúcou mierou priestorového vylúčenia lokality, zatiaľ čo výskyt znečistenia s priestorovým vylúčením rastie.</p> <p>V oblasti vybudovania systému nakladania s komunálnym odpadom bolo realizovaných 129 projektov zameraných na sanáciu čiernych skládok, vybudovanie stojísk a zberných dvorov.</p> <p>Okamžité dopady pre cieľové skupiny možno vidieť najmä pri sanácii čiernych skládok, ktoré bývajú mnohé v bezprostrednej blízkosti obydľia a osád a ohrozujú tak okolité životné prostredie.</p> <p>Ako už bolo spomenuté v predchádzajúcej časti, samotné vybudovanie zberných dvorov a stojísk je prvým krokom. Bez intenzívnej osvetly a motivácie, resp. bez pôsobenia TSP, je pravdepodobné, že nebudú využívané dostatočne. Pozitívny dopad tejto intervencie je preto podmienený ochotou MRK túto vybudovanú infraštruktúru využívať zodpovedajúcim spôsobom, a to najmä z dlhodobého hľadiska.</p> <p>Krátkodobý dopad vo forme zlepšenia nakladania s komunálnym odpadom bol dosiahnutý.</p>	

Dopad	Zlepšená kvalita a hygiena bývania MRK
<p>Podľa Atlasu RK 2019 približne 40-tisíc ľudí z MRK žije v chatrčiach alebo neskolaudovaných drevených domoch a ďalších 43-tisíc v neskolaudovaných murovaných domoch. Z prieskumu EU SILC MRK 2020 vyplýva, že pripojenie na verejnú kanalizáciu má v domácnosti polovica osôb z MRK, čo sa týka dostupnosti hygienického vybavenia, 35 % osôb z MRK žije v domácnostiach, ktoré vo vnútri obydliia nemajú sprchovací kút/vaňu, ani splachovací záchod.¹⁷</p> <p>Aby bolo možné jednoznačne konštatovať, že došlo k zlepšeniu kvality bývania a hygieny v MRK, bolo by potrebné intervencie jednotlivých oblastí (pitná voda, odpady, kanalizácia a pod.) systematicky sústrediť/koncentrovať do lokalít s MRK, pretože iba ich vzájomné pôsobenie má potenciál významného dopadu na kvalitu života. Väčšinou však nie je v silách obcí (finančných a personálnych) realizovať viac projektov, ktoré by pokryli všetky uvedené oblasti. Dopad na kvalitu a hygenu bývania tak má iba čiastočný charakter, a to v tej konkrétnej oblasti, na ktorú je daný projekt zameraný.</p> <p>Je možné konštatovať, že krátkodobý dopad, ktorý má formu zlepšenej kvality a hygieny bývania MRK, bol prostredníctvom intervencií čiastočne dosiahnutý.</p>	
Dopad	Zlepšená dostupnosť a prístup k verejným službám poskytovaným v rámci obce (napr. lekár, pošta, úrady, MŠ/ZŠ/KC)
<p>Podľa Atlasu RK 2019 až 70 % rómskych osídlení na okraji alebo mimo obcí nemá prístupový chodník. Spolu ide o 477 osídlení, v ktorých žije 120-tisíc osôb. Zhruba 10 % osídlení mimo obce nemá prístupovú cestu, žije v nich takmer 2-tisíc osôb. Neexistujúce či závažne poškodené pozemné komunikácie sťažujú osobám zo segregovaných osídlení prístup k vzdelávaniu alebo zdravotnej starostlivosti, čím sa ich sociálne vylúčenie stáva ťažko prekonateľným.¹⁸</p> <p>Intervencie v oblasti výstavby a rekonštrukcie prístupových pozemných komunikácií v MRK, najmä v osadách a osídleniach mimo obce, majú významný potenciál prispieť k zníženiu sociálneho vylúčenia MRK. V tejto oblasti bolo podporených 192 projektov, ktorých cieľom bolo budovať nové alebo rekonštruovať existujúce komunikácie nielen pre motorové vozidlá, ale aj pre peších a cyklistov, vrátane lávok a mostných objektov a zavedenie verejného osvetlenia. Z pohľadu počtu projektov tak ide o oblasť intervencie, o ktorú bol zo strany obcí najväčší záujem.</p> <p>Okamžitý dopad realizovaných projektov na obyvateľov dotknutého územia je zrejmý. Avšak miera dopadu sa bude líšiť od poňatia projektu. Čím komplexnejší projekt bude (tzn. zahrnie kombináciu napr. vybudovania vozovky, chodníka a zodpovedajúceho osvetlenia), tým väčší dopad bude na cieľovú skupinu. Významnú úlohu tu zohráva otázka bezpečnosti, tzn. vybudovanie takých prvkov, ktoré zaistia bezpečnosť deťom, matkám s kočkami, osobám s obmedzenou pohyblivosťou a pod.).</p> <p>K 31. 12. 2022 však bolo dokončených iba 8 projektov, takže dotknutá cieľová skupina je zatiaľ relatívne malá. Ak by sa však podarilo dokončiť všetky projekty, ktoré sú v realizácii, potom by dopad tejto intervencie zahŕňal desiatky tisíc obyvateľov MRK.</p> <p>Pri dokončení projektov v realizácii je vysoký potenciál dosiahnutia očakávaných dopadov.</p>	

¹⁷ Zdroj: Hodnotenie plnenia stanovených cieľov a dopadov prioritnej osi Integrácia marginalizovaných rómskych komunít

¹⁸ Zdroj: Hodnotenie plnenia stanovených cieľov a dopadov prioritnej osi Integrácia marginalizovaných rómskych komunít

Dopad	Zvýšená energetická efektívnosť domácností
<p>Ako už bolo spomínané v predchádzajúcej časti, projekty prispievajúce k zvýšeniu energetickej efektívnosti domácností sú generované z výzvy na prestupné bývanie a z projektov financovaných návratnými zdrojmi cez FN.</p> <p>Z výzvy na prestupné bývanie sa podľa zazmluvnených a schválených projektov očakáva hodnota 215 domácností. V rámci FN (zmluva s NDF) je cieľová hodnota 118 domácností. K plneniu hodnoty MU by mal prispieť aj projekt Dostupný Domov. Zazmluvnená je menej ako polovica cieľovej hodnoty, a tak je veľmi reálne, že cieľová hodnota MU 00199 (435 domácností) nebude dosiahnutá.</p> <p>Vzhľadom na skutočnosť, že žiadny projekt ešte nie je dokončený, nie je možné hodnotiť dopady na cieľové skupiny.</p>	

Zdroj: Predchádzajúce hodnotenia PO6, vlastné spracovanie

Tabuľka 15: Dosahovanie dlhodobých dopadov ŠC 6.1.1

Výsledkami k dlhodobým dopadom (ŠC 6.1.1)	
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> • zlepšenie kvality bývania v prostredí MRK prostredníctvom: <ul style="list-style-type: none"> - zavedenia inžinierskych sietí - prístupu k pitnej vode - výstavby, rekonštrukcie prístupových pozemných komunikácií - vybudovania systému nakladania s komunálnym odpadom • zavedenie systému finančného mechanizmu pre podporu svojpomocnej výstavby (mikropôžičky) • zlepšenie podmienok pre sociálnu integráciu ľudí z MRK prostredníctvom funkčného systému bývania (napr. prestupného, sociálneho, nájomného)
Dopad	Zlepšená kvalita bývania a životného prostredia v lokalitách, v ktorých žijú obyvatelia MRK
<p>Z terénneho prieskumu realizovaného v rámci hodnotenia pokroku PO6 vyplýva, že intervencie PO6, najmä v synergii s implementáciou projektov v PO5, sú žiadúce a majú význam pri vyrovnávaní rozdielov medzi životom MRK a majoritným obyvateľstvom v SR. Častým vyjadrením opýtaných zástupcov bolo, že je potrebné riešiť základné potreby MRK, a tými sú bývanie a práca. Snaha o inkluzívne vzdelávanie alebo prestupné bývanie sa v ponímaní obcí s početným rómskym obyvateľstvom a s vysokým podielom MRK zdá byť v súčasnosti ako veľmi dlhodobý proces, ktorý nie je reálne dosiahnuť za pár rokov a iba na základe intervencií PO6. Dôležité pre nich je, aby sa k problémom obcí, kde je najmarkantnejší problém so životnými podmienkami MRK, riešil na individuálnej báze, v úzkej komunikácii so zástupcami obce a po dôkladnej analýze potrieb obce a MRK. Za adekvátnejšiu formu pomoci, najmä v prípade vylúčených či separovaných MRK, označili niektorí zástupcovia samospráv formu komplexných akčných plánov, obdobných, aké sa realizujú v rámci štátnej podpory v najmenej rozvinutých okresoch SR.</p> <p>Najmä koncept podpory bývania s prvkami prestupného bývania sa javí ako koncept, ktorý nie je vhodný pre obce s vysokým počtom a podielom MRK. Dôvodom podľa relevantných zástupcov obcí je, že je vzhľadom na životné podmienky MRK nereálny, pretože obyvatelia MRK by s vysokou pravdepodobnosťou neprechádzali plynule z jedného stupňa na druhý, ale zostali by v jednom stupni dlhú dobu, prípadne by pendlovali medzi stupňami, čo by neprinieslo očakávaný cieľ. Sociálna</p>	

podpora v takomto bývaní by si tiež podľa niektorých názorov vyžadovala väčšie kapacity, aby mohla byť skutočne intenzívna a úspešná.¹⁹

Aby bol dosiahnutý očakávaný dlhodobý dopad v podobe zlepšenej kvality bývania a životného prostredia v lokalitách, v ktorých žijú obyvatelia MRK, je potrebné hľadať komplexné riešenia (mix intervencií PO6 doplnený mäkkými opatreniami), ktoré podporia územie ako celok pri rešpektovaní konkrétnych potrieb MRK na danom území.

Dopad

Zlepšená osobná a komunálna hygiena osôb z MRK

Intervencie v oblasti pitnej vody, kanalizácií, odpadov a ďalších inžinierskych sietí majú samy o sebe potenciál viesť k zlepšeniu osobnej a komunitnej hygieny osôb z MRK.

Ako už bolo povedané, každý projekt v niektorej z podporovaných oblastí prináša pre komunitu z dotknutého územia okamžitý dopad. Aby však bol dosiahnutý dlhodobý cieľ v oblasti osobnej a komunitnej hygieny, aj v tomto prípade sú potrebné komplexné riešenia. Sústredené investície ako do zdrojov pitnej vody a jej potrubného rozvodu, tak do fungujúcej kanalizácie, vytvárajú nevyhnutné predpoklady pre základnú hygienu, ktorá je zásadným predpokladom pre zdravie jedinca i komunity. Aj v tomto prípade je nevyhnutné investície do fyzickej infraštruktúry doplniť mäkkými opatreniami, ktoré posilnia kompetencie jedinca i komunity v oblasti dodržiavania osobnej hygieny a starostlivosti o svoje zdravie.

Aby bol dosiahnutý očakávaný dlhodobý dopad v podobe zlepšenia osobnej a komunitnej hygieny osôb z MRK, je potrebné hľadať komplexné riešenia (mix intervencií PO6 doplnený mäkkými opatreniami), ktoré podporia ako jednotlivcov, tak komunitu ako celok pri rešpektovaní konkrétnych potrieb MRK na danom území.

Dopad

Zlepšený zdravotný stav obyvateľov MRK

Možno konštatovať, že väčšina intervencií ŠC 6.1.1 v menšej alebo väčšej miere prispieva k zlepšeniu zdravotného stavu osôb dotknutých daným projektom.

Pre dosiahnutie dlhodobého cieľa v podobe zlepšenia zdravotného stavu celej populácie MRK je potrebné nastaviť systematickú a koncentrovanú pomoc, ktorá bude alokovaná v danom území (obci, osade). Investícia vo forme „balíčka ušitého na mieru“, ktorá zahŕňa investície od pitnej vody a jej rozvodu, cez kanalizáciu, odpady, pozemné komunikácie a bývanie, má potenciál posunúť životné podmienky MRK na štandardnú úroveň. Zabezpečenie zodpovedajúcich životných podmienok v týchto spomínaných oblastiach sa potom sekundárne prejaví v zlepšení zdravotného stavu jedincov i komunity. Nevyhnutnou podmienkou pre efektívne využívanie vybudovanej infraštruktúry sú mäkké opatrenia, ktoré naučia MRK zásadám hygienických pravidiel, životosprávy a starostlivosti o svoje zdravie.

Dopad

Znížená priestorová segregácia v obciach s prítomnosťou MRK

K zníženiu priestorovej segregácie v obciach s prítomnosťou MRK mali prispieť investície v oblasti bývania, tzn. programy prestupného bývania/sociálneho nájomného bývania (výstavba a rekonštrukcia obydľí) a mikropôžičkové programy zamerané na podporu svojpomocnej výstavby obydľí.

¹⁹ Hodnotenie pokroku k naplneniu cieľov PO Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít v rámci OP IZ (1. etapa)

Ako už bolo spomenuté, o programy prestupného bývania javia obce minimálny záujem. Systém mikropôžičiek sa javí ako funkčný, avšak cesta jedinca od zapojenia sa do tohto systému po bývanie vo vlastnom dome je relatívne dlhá a nie je vhodná pre každého (je nutné splniť náročné podmienky). Projekt DOM.ov sa rozbieha, avšak MRK nie sú jeho výlučnými klientmi a prax ukázala, že umiestnenie Rómov do nájomných bytov je komplikované.

Je preto nutné konštatovať, že **v tejto oblasti nie je intervenčná logika postavená vhodným spôsobom, tzn. že aktuálne intervencie nemajú potenciál prispieť k dosiahnutiu krátkodobých, ani dlhodobých dopadov v oblasti vhodného bývania MRK a v dôsledku toho k zníženiu priestorovej segregácie v obciach s prítomnosťou MRK.**

Zdroj: Predchádzajúce hodnotenia PO6, vlastné spracovanie

Záver k ŠC 6.1.1

Na základe vyššie uvedených skutočností možno konštatovať, že intervenčná logika v ŠC 6.1.1 ako celok nebola nastavená správne a v niektorých častiach nebola plne funkčná. Znamená to, že niektoré výstupy intervencie (jednotlivých DOP a FN) nevedli k očakávaným výsledkom a neboli dosiahnuté predpokladané krátkodobé dopady.

Intervencie, kde sa intervenčná logika ukázala ako funkčná, sa týkali oblastí zlepšenia kvality bývania v prostredí MRK prostredníctvom zavedenia inžinierskych sietí, prístupu k pitnej vode, výstavby, rekonštrukcie prístupových pozemných komunikácií a vybudovania systému nakladania s komunálnym odpadom. Hoci sa v týchto oblastiach dosiahol krátkodobý dopad na cieľové skupiny, ktoré boli priamo dotknuté projektmi, **potenciál na dosiahnutie dlhodobých dopadov je nízky.** Tento nízky potenciál je daný množstvom alokovaných prostriedkov a charakterom intervencie, kedy sú realizované jednotlivé samostatne stojace projekty bez synergického účinku s inou podporou z PO6. Pri takomto nastavení je **potenciál na dosiahnutie zmeny pomerov nízky.** Hodnotitelia sa domnievajú, že cestou na dosiahnutie dlhodobých cieľov je **koncentrovaná pomoc v MRK vo forme „balíčkov“ kombinujúcich intervencie z rôznych oblastí PO6 podľa konkrétnych potrieb obcí/osád/osídlenia.** Nevyhnutnú sprievodnú intervenciu potom možno vidieť v mäkkých opatreniach PO5.

Intervenčná logika v časti bývania sa javí ako veľmi problematická. Hoci sa podarilo naštartovať systém finančného mechanizmu pre podporu svojpomocnej výstavby (mikropôžičky), tento systém nepredstavuje „rýchle riešenie“ a skupina potenciálnych klientov je relatívne obmedzená. Tento systém možno považovať za **vhodný doplnkový mechanizmus,** avšak on sám **nemá potenciál výrazne prispieť k dlhodobému cieľu v oblasti zaistení vhodných podmienok pre bývanie MRK.**

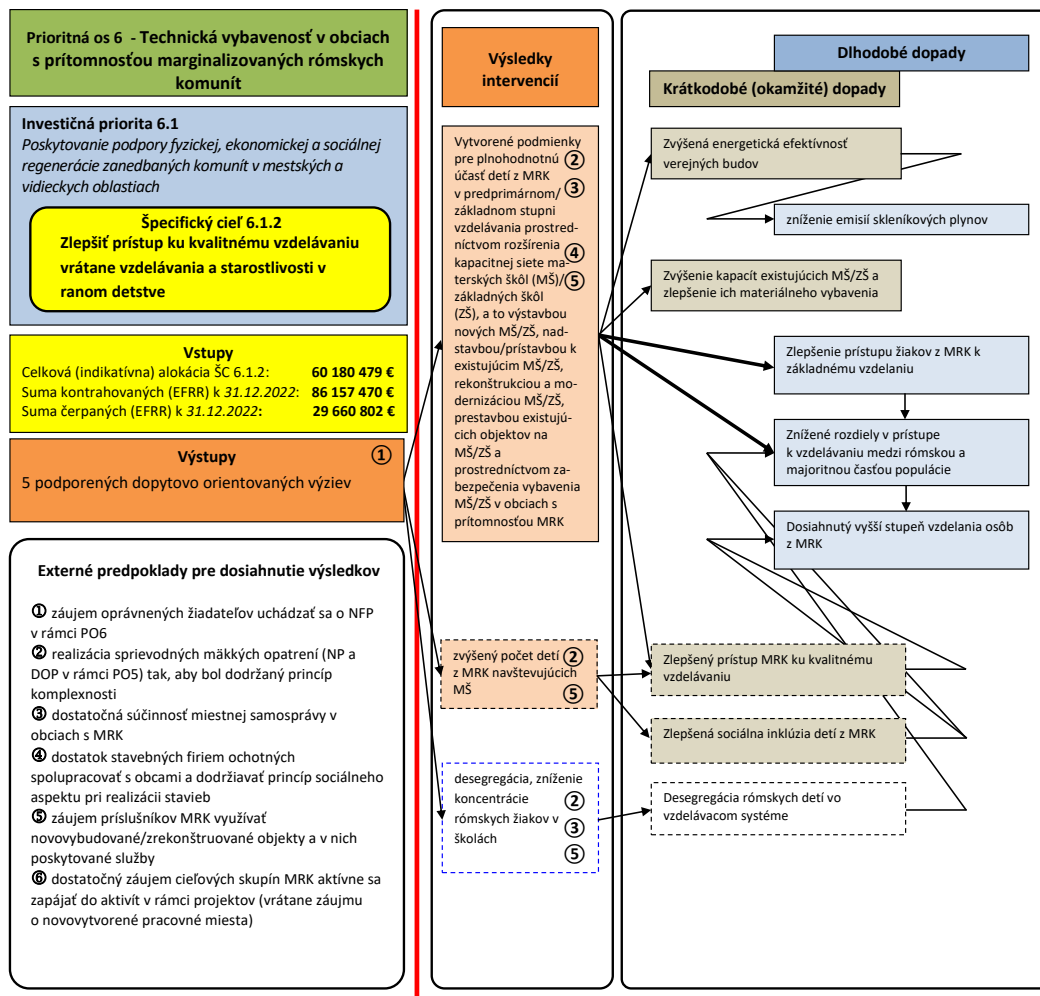
Ako úplne nefunkčná sa ukázala intervenčná logika v časti zlepšenia podmienok pre sociálnu integráciu ľudí z MRK prostredníctvom funkčného systému bývania (napr. prestupného, sociálneho, nájomného). **Nebol splnený základný predpoklad funkčnosti intervenčnej logiky, a to dostatočný záujem obcí o realizáciu projektov prestupného bývania. Intervencia nebola realizovaná, neboli tak dosiahnuté očakávané výsledky a dopady.**

Vzhľadom na to, že bývanie je základnou ľudskou potrebou a nemožno ho v žiadnom prípade vynechať, je absolútne nevyhnutné pre ďalšie obdobie **hľadať spolu s dotknutými obcami iný mechanizmus riešenia nevyhovujúceho bývania MRK.**

3.2.2 Vyhodnotenie príspevku intervencií v špecifickom ciele 6.1.2

Východiskom pre analýzu príspevku intervencií a kauzálnych línií v IP 6.1 PO1 je výsledná teória zmeny pre ŠC 6.1.2.

Obrázok 10: Teória zmeny pre špecifický cieľ 6.1.2



Podporená priorita stratégie Európa 2020	Inkluzívny rast : podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť.
Dotknuté ciele NPR SR	<ul style="list-style-type: none"> znižiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením na 17,2% do roku 2020 (z 20,5% v roku 2012) zvýšiť mieru zamestnanosti vo vekovej skupine 20-64 rokov 72% do roku 2020 (zo 65% v rokoch 2011 až 2013)
Relevantné programovo špecifické ukazovatele výsledku ŠC 6.1.2, pre ktoré bol stanovený cieľ:	
<ul style="list-style-type: none"> Počet detí z MRK vo vekovej kategórii 3 – 6 rokov, ktoré absolvovali jeden ročník predškolského vzdelávania (R0146) z 2 568 detí v roku 2013 na 9715 detí v roku 2023 Podiel detí z MRK navštevujúcich predškolské zariadenia (R0198) z 7,08% v roku 2013 na 7,91% v roku 2023 	
Relevantné programovo špecifické ukazovatele výstupu IP 6.1, pre ktoré bol stanovený cieľ:	
<ul style="list-style-type: none"> Počet osôb z MRK využívajúcich zlepšené formy bývania (O0194) Počet postavených predškolských zariadení (MŠ) v obciach s prítomnosťou MRK (O0195) Počet renovovaných predškolských zariadení (MŠ) v obciach s prítomnosťou MRK (O0197) Počet nových zariadení sociálnej infraštruktúry (KC) (O0196) Počet renovovaných zariadení sociálnej infraštruktúry (KC) (O0198) Počet renovovaných domácností so zlepšenou klasifikáciou podľa spotreby energie (O0199) 	

→ predpokladané kauzálne línie → akcentovaná kauzálna línia

Teória zmeny a intervenčná logika v rámci ŠC 6.1.2 (pozri obrázok vyššie) predpokladá, že prostredníctvom realizácie výstupov intervencií budú generované nasledovné očakávané výsledky:

- vytvorené podmienky pre plnohodnotnú účasť detí z MRK v predprimárnom/základnom stupni vzdelávania prostredníctvom rozšírenia kapacitnej siete MŠ/ZŠ, a to výstavbou nových MŠ/ZŠ, nadstavbou/prístavbou k existujúcim MŠ/ZŠ, rekonštrukciou a modernizáciou MŠ/ZŠ, prestavbou existujúcich objektov na MŠ/ZŠ a prostredníctvom zabezpečenia vybavenia MŠ/ZŠ v obciach s prítomnosťou MRK;
- zvýšený počet detí z MRK navštevujúcich MŠ;
- desegregácia, zníženie koncentrácie rómskych žiakov v školách;

ktoré sa v krátkodobom horizonte odrazia v okamžitých dopadoch:

- zvýšená energetická efektívnosť verejných budov;
- zvýšenie kapacít existujúcich MŠ/ZŠ a zlepšenie ich materiálneho vybavenia;
- zlepšený prístup MRK ku kvalitnému vzdelávaniu;
- zlepšená sociálna inklúzia detí z MRK;
- desegregácia rómskych detí vo vzdelávacom systéme;

a v dlhodobom horizonte sa predpokladajú dopady typu:

- zníženie emisií skleníkových plynov;
- zlepšenie prístupu žiakov z MRK k základnému vzdelaniu;
- znížené rozdiely v prístupe k vzdelávaniu medzi rómskou a majoritnou časťou populácie;
- dosiahnutý vyšší stupeň vzdelania osôb z MRK.

V časti charakterizujúcej model zmeny v tomto ŠC sú vyznačené silné i slabé kauzálne väzby medzi výsledkami intervencií a identifikovanými bezprostrednými dopadmi, resp. očakávanými dlhodobými dopadmi. Je signifikantné, že práve najvýznamnejšie výsledky intervencií, pri ktorých boli identifikované silné kauzálne línie na očakávané dopady, sú podmienené určitými konkrétnymi externými predpokladmi.

Zlepšená kvalita bývania a životného prostredia v lokalitách, v ktorých žijú obyvatelia MRK, sú podmienené realizáciou sprievodných mäkkých opatrení (NP a DOP v rámci PO5) tak, aby bol dodržaný princíp komplexnosti, dostatočnou súčinnosťou miestnej samosprávy v obciach s MRK, dostatkom stavebných firiem ochotných spolupracovať s obcami a dodržiavať princíp sociálneho aspektu pri realizácii stavieb a záujmom príslušníkov MRK využívať novovybudované/zrekonštruované objekty a v nich poskytované služby.

Zvýšený počet detí z MRK navštevujúcich MŠ a nadväzujúca desegregácia, zníženie koncentrácie rómskych žiakov v školách je podmienené mnohými predpokladmi a ak by boli naplnené, výsledkom by bola desegregácia rómskych detí vo vzdelávacom systéme a zlepšená sociálna inklúzia detí z MRK.

Kontext

Ako spomína hodnotenie dopadov PO5²⁰, obce s vysokým podielom detí z MRK patria medzi obce s najväčším nedostatkom kapacít. Medzi podielom 3 až 5-ročných detí z MRK v obci a výškou kapacít vyjadrenou ako percento všetkých 3 až 5-ročných detí v obci existuje veľmi silný negatívny vzťah. To znamená, že **čím vyšší je podiel detí z prostredia MRK v obci, tým menej dostupné sú kapacity MŠ**. V roku 2020 bolo bez MŠ 146 obcí, čo predstavuje 18 % obcí zaradených do Atlasu RK (806 obcí) a žije v nich 6 % (23-tisíc) z celkovej rómskej populácie odhadnutej v Atlase RK (405-tisíc)²¹.

Okrem možností financovania výstavby či modernizácie MŠ cez PO6 vytvára tlak na budovanie MŠ vo všetkých lokalitách najmä zavedenie povinného predprimárneho vzdelávania a reformné kroky v rezorte školstva, v rámci ktorých bol v roku 2021 novelizovaný školský zákon²² a vláda SR schválila Stratégiu inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní do roku 2030²³.

Synergické účinky intervencií ŠC 6.1.2 PO6 a ŠC 5.1.1 PO5

ŠC 5.1.1 PO5 je zameraný na zvýšenie vzdelanostnej úrovne príslušníkov MRK, s dôrazom na predprimárne vzdelávanie. V rámci tohto ŠC je kľúčovým nástrojom pre dosiahnutie očakávaných výsledkov vedúcich k pokroku a pozitívnej zmene v tejto oblasti NP PRIM I a II, ktoré v praxi overili viaceré nové metodické a didaktické prvky inkluzívneho predprimárneho vzdelávania.

Funkčnosť kauzálnych línií a miera dosiahnutia výsledkov a dopadov

V ŠC 6.1.2 bola funkčnosť teórie zmeny, resp. dosiahnutie očakávaných výsledkov a dopadov, podmienená týmito predpokladmi:

1. záujem oprávnených žiadateľov uchádzať sa o NFP v rámci PO6;
2. realizácia sprievodných mäkkých opatrení (NP a DOP v rámci PO5) tak, aby bol dodržaný princíp komplexnosti;
3. dostatočná súčinnosť miestnej samosprávy v obciach s MRK;
4. dostatok stavebných firiem ochotných spolupracovať s obcami a dodržiavať princíp sociálneho aspektu pri realizácii stavieb;
5. záujem príslušníkov MRK využívať novovybudované/zrekonštruované objekty a v nich poskytované služby;
6. dostatočný záujem cieľových skupín MRK aktívne sa zapájať do aktivít v rámci projektov (vrátane záujmu o novovytvorené pracovné miesta).

Nasledujúca tabuľka uvádza, do akej miery boli predpoklady úspešnej intervencie naplnené.

Tabuľka 16: Naplnenie predpokladov ŠC 6.1.2

Predpoklady	Naplnenie predpokladov
1. Záujem oprávnených žiadateľov uchádzať sa o NFP v rámci ŠC 6.1.2	Súhrnne bolo vo výzvach zazmluvnených 200 projektov, pričom realizovaných je ich 137. To predstavuje menší dopyt, než aký bol očakávaný. Svoju úlohu tu zohralo viacero faktorov. V čase, keď bola vyhlasovaná výzva v ŠC 6.1.2 na MŠ, bola

²⁰ Hodnotenie plnenia stanovených cieľov a dopadov prioritnej osi Integrácia marginalizovaných rómskych komunít

²¹ Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, UHP, IVP, ISP, 2020.

²² Zákon č. 415/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

²³ <https://www.minedu.sk/30864-sk/strategia-inkluzivneho-pristupu-vo-vychove-a-vzdelavani/>

	<p>súčasne vyhlásená výzva s rovnakým zameraním z IROP. Výzva bola takmer zhodná, výnimkou v ŠC 6.1.2 bola povinnosť škôlku obsadiť z 30 % (neskôr 20 %) rómskymi deťmi ako aj kritérium umiestnenia škôlky. To urobilo túto výzvu pre obce menej atraktívne a aj obce s MRK predkladali svoje projekty radšej do IROP (po prvom kole v IROP 300 žiadostí, v PO6 iba 33). Po úprave kritérií sa záujem zvýšil, avšak stále nedosiahol očakávané hodnoty.</p> <p>Ďalším faktorom bolo, že viaceré samosprávy podľa zistení <i>Hodnotenia pokroku naplnenia cieľov PO6 OP LZ</i> nerealizovali plánovanú výstavbu MŠ, z dôvodu neoprávnenosti podpory v dôsledku striktného uplatňovania „3D princípu“ (<i>desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie</i>), ktorý vylučuje priestorovú segregáciu a nevhodne umiestnené stavby (vrátane nových MŠ) sú tak označené za neoprávnené. Viaceré pritom vyjadrili nevôľu nad jeho povinným uplatňovaním, lebo v niektorých prípadoch bolo dodržanie týchto princípov kontraproduktívne.</p> <p>Predpoklad bol naplnený čiastočne.</p>
<p>2. Realizácia sprievodných mäkkých opatrení (NP a DOP v rámci PO5) tak, aby bol dodržaný princíp komplexnosti</p>	<p>Výrazná synergia sa prejavuje so ŠC 5.1.1 PO5, najmä s NP PRIM I a II, ktorý bol realizovaný predovšetkým v prvej „150“ z Atlasu RK.</p> <p>Predpoklad bol naplnený.</p>
<p>3. Dostatočná súčinnosť miestnej samosprávy v obciach s MRK</p>	<p>Ako už bolo spomenuté v ŠC 6.1.1, mnohé obce sa zdráhali realizovať „rómske projekty“ (pozri bližšie predchádzajúca kapitola).</p> <p>Predpoklad bol naplnený čiastočne.</p>
<p>4. Dostatok stavebných firiem ochotných spolupracovať s obcami a dodržiavať princíp sociálneho aspektu pri realizácii stavieb</p>	<p>Nebol zaznamenaný nedostatok stavebných firiem. Bližšie informácie k sociálnemu aspektu pozri v ŠC 6.1.1 v predchádzajúcej kapitole.</p> <p>Predpoklad bol naplnený.</p>
<p>5. Záujem príslušníkov MRK využívať novovybudované/zrekonštruované objekty a v nich poskytované služby</p>	<p>Budovanie a rozširovanie kapacít MŠ bolo doplnené synergickými projektmi PO5. Jednou z aktivít NP PRIM I a II bola intenzívna práca s rodinou, kedy TSP okrem iného vysvetľovali rodinám MRK význam návštevy predškolského zariadenia pre budúcu úspešnosť ich detí v ďalšom vzdelávaní (v ZŠ a ďalej). Výsledkom tejto osvetovej činnosti bol záujem rómskych rodín umiestniť svoje deti do MŠ.</p> <p>Predpoklad bol naplnený.</p>
<p>6. Dostatočný záujem cieľových skupín MRK aktívne sa zapájať do aktivít v rámci projektov (vrátane záujmu o novovytvorené pracovné miesta)</p>	<p>Predpoklad bol naplnený čiastočne.</p> <p>(pozri bližšie ŠC 6.1.1 v predchádzajúcej kapitole)</p>

Zdroj: Vlastné spracovanie

Nižšie uvedená tabuľka uvádza prehľad kľúčových aktivít prepísaných do DOP, prostredníctvom ktorých boli dosahované požadované výstupy projektov.

Tabuľka 17: Aktivity ŠC 6.1.2

Aktivitami k výstupom a výsledkom (ŠC 6.1.2)				
Aktivity²⁴	<ul style="list-style-type: none"> • Výstavba nových predškolských zariadení • Rekonštrukcia predškolských zariadení a prístavby/nadstavby k existujúcim predškolským zariadeniam s dôrazom na rozšírenie kapacity • Prestavba existujúcich objektov na predškolské zariadenia • Zlepšenie prístupu, dostupnosti existujúcich ZŠ, vrátane zvýšenia kapacity a zlepšenia kvality vzdelávania a školského vybavenia • Podpora mobility/desegregácie vo vzdelávaní (napr. autobusová doprava) 			
Transformácia aktivít do DOP				
Názov výzvy k DOP	Počet zazmluvnených ŽoNFP	Počet prebiehajúcich projektov	Počet ukončených projektov	Počet nezazmluvnených a mimoriadne ukončených projektov
<i>Materské škôlky (150)</i>	50	6	23	21
<i>Materské škôlky (mimo 150)</i>	33	3	18	12
<i>Materské škôlky 2</i>	70	48	9	13
<i>Materské škôlky 3</i>	47	29	1	17
Spolu	200	86	51	63

Zdroj: ITMS 2014+ k 31. 12. 2022, vlastné spracovanie

Nasledujúca tabuľka analyzuje, či výstupy podporených projektov viedli k očakávaným výsledkom.

Tabuľka 18: Dosahovanie výsledkov ŠC 6.1.2

Výstupmi k výsledkom (ŠC 6.1.2)	
Výstupy → Výsledky	<i>Vytvorené podmienky pre plnohodnotnú účasť detí z MRK v predprimárnom/základnom stupni vzdelávania prostredníctvom rozšírenia kapacitnej siete MŠ/ZŠ, a to výstavbou nových MŠ/ZŠ, nadstavbou/prístavbou k existujúcim MŠ/ZŠ, rekonštrukciou a modernizáciou MŠ/ZŠ, prestavbou existujúcich objektov na MŠ/ZŠ a prostredníctvom zabezpečenia vybavenia MŠ/ZŠ v obciach s prítomnosťou MRK</i>
<p>Výstupy, ktoré viedli k výsledku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postavené nové predškolské zariadenie • rekonštruované predškolské zariadenie a prístavby/nadstavby k existujúcim predškolským zariadeniam s dôrazom na rozšírenie kapacity • prestavané existujúce objekty na predškolské zariadenia <p>Ku koncu roka 2022 bolo novopostavených len 15 z plánovaných 69 MŠ, a to i napriek zásadnému zníženiu cieľa zo 120 na 69 postavených MŠ. Rekonštruovaných predškolských zariadení bolo len 40</p>	

²⁴ Ide o súhrn aktivít, ktoré hodnotitelia považujú za nosné pre ŠC

z plánovaných 72 MŠ (zníženie cieľa zo 180 na 72). Dôvodom tohto stavu je nízky záujem žiadateľov, konkurencia z IROP a tiež fakt, že projekty zamerané na MŠ nie sú ukončované v stanovenom harmonograme. Riziko nesplnenia aktuálnych cieľových hodnôt je pomerne vysoké, a to aj napriek tomu, že mnoho projektov je ešte v realizácii.

Z porovnania pôvodných zámerov cieľov v danej oblasti je zrejmé, že výstupy, ktoré vedú k očakávanému výsledku, sú značne obmedzené. Obmedzené výstupy potom nemajú dostatočný potenciál vytvoriť dostatočné podmienky pre plnohodnotnú účasť detí z MRK v predprimárnom stupni vzdelávania.

Otázkou zostáva, do akej miery obce s MRK podali žiadosť o NFP na budovanie a rekonštrukciu škôlok vo výzvach IROP. Pokiaľ sa tak dialo vo väčšej miere (a z rozhovorov so SO vyplynulo, že áno), potom intervenčná logika v tejto časti nebola postavená správne. V tomto prípade sa dosiahol cieľ v náraste počtu kapacít MŠ, avšak nie za výraznejšieho príspevku PO6. Do akej miery navštevujú MŠ vzniknuté za podpory IROP aj deti z MRK, teraz nemožno špecifikovať, pretože k tomu nie sú k dispozícii štatistické dáta.

- Zlepšenie prístupu, dostupnosti existujúcich ZŠ, vrátane zvýšenia kapacity a zlepšenia kvality vzdelávania a školského vybavenia
- Podpora mobility/desegregácie vo vzdelávaní (napr. autobusová doprava)

Aktivity, ktoré by viedli k uvedeným výsledkom, neboli realizované. Finančné prostriedky boli prevedené na realizáciu projektov v ŠC 6.1.1, konkrétne na výstavbu kanalizácií, kde bol veľký dopyt po projektoch.

Možno konštatovať, že vďaka intervencii došlo k zlepšeniu podmienok účasti detí z MRK v predprimárnom vzdelávaní iba v tých niekoľkých desiatkach obcí, kde bol realizovaný projekt.

Výstupy → Výsledky

Zvýšený počet detí z MRK navštevujúcich MŠ

Výstupy, ktoré viedli k výsledku:

- navýšená kapacita MŠ

Kapacita podporovaných zariadení starostlivosti o deti alebo vzdelávacej infraštruktúry (MU CO35) sa napriek postupnému znižovaniu cieľovej hodnoty z 18 900 na 12 876 osôb nedarí naplniť a hrozí riziko nesplnenia zámeru v roku 2023. Ku koncu roka 2022 bola kapacita len na úrovni 40 % plánovanej (zníženej) hodnoty. To je, samozrejme, dôsledok nízkeho záujmu o projekty zo strany obcí, resp. nízkeho počtu novovybudovaných a zrekonštruovaných MŠ.

Zo strany obcí zaznievajú obavy ohľadom dodržania stanovených cieľových hodnôt ukazovateľa P0716 (*Počet detí z MRK vo vekovej kategórii 3 – 6 rokov, ktoré absolvovali jeden ročník predškolského vzdelávania*) po ukončení projektu MŠ, teda počas obdobia udržateľnosti, a to vzhľadom na značne kolísajúci a potenciálne nedostatočný počet detí z MRK v podporených MŠ, ktorých počet nevedia niektoré obce dlhodobjšie garantovať.

Častým problémom je presvedčiť rodičov detí z MRK, aby svoje dieťa prihlásili do MŠ a ťažké býva ho tam udržať, čo je spôsobené rôznymi faktormi. Rodičia detí z MRK sa obávajú diskriminácie, boja sa komunikovať s učiteľmi/učiteľkami a personálom MŠ, alebo ich jednoducho nechcú umiestniť do MŠ. Často ide aj o finančné či organizačné dôvody, ako sú napr. chýbajúce pozemné komunikácie/dopravné spojenie, oblečenie a obuv pre dieťa do nepriaznivého počasia, alebo

vzdialenosť MŠ od ich obydľia. Ďalšou z príčin rizikovej udržateľnosti projektov je častá migrácia rodín, a to ako migrácia z obce, tak aj opačným smerom.²⁵

Z tohto dôvodu má kľúčový význam synergický NP z PO5 (NP PRIM I a II), ktorý pracuje priamo s rodinami detí a snaží sa odstrániť obavy rodičov a bariéry, ktoré bránia návšteve MŠ deťmi z MRK.

Intervencie ŠC 6.1.2 vytvorili podmienky pre zvýšenie kapacít MŠ a tým prispeli k zvýšenému počtu detí z MRK navštevujúcich MŠ.

Výstupy → Výsledky

Desegregácia, zníženie koncentrácie rómskych žiakov v školách

Ako už bolo spomínané, aktivity, ktoré by viedli k desegregácii a zníženiu koncentrácie rómskych žiakov v školách, neboli realizované. Finančné prostriedky boli prevedené na realizáciu projektov v ŠC 6.1.1.

Výsledok nebol dosiahnutý.

Zdroj: Predchádzajúce hodnotenia PO6, vlastné spracovanie

Tabuľka 19: Dosahovanie okamžitých krátkodobých dopadov ŠC 6.1.2

Výsledkami k okamžitým dopadom (ŠC 6.1.2)	
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> Vytvorené podmienky pre plnohodnotnú účasť detí z MRK v predprimárnom/základnom stupni vzdelávania prostredníctvom rozšírenia kapacitnej siete MŠ/ZŠ, a to výstavbou nových MŠ/ZŠ, nadstavbou/prístavbou k existujúcim MŠ/ZŠ, rekonštrukciou a modernizáciou MŠ/ZŠ, prestavbou existujúcich objektov na MŠ/ZŠ a prostredníctvom zabezpečenia vybavenia MŠ/ZŠ v obciach s prítomnosťou MRK zvýšený počet detí z MRK navštevujúcich MŠ desegregácia, zníženie koncentrácie rómskych žiakov v školách
Dopad	<i>Zvýšená energetická efektívnosť verejných budov</i>
<p>Zvýšenie efektívnosti verejných budov možno chápať ako sekundárny dopad výstavby nových MŠ a rekonštrukcie existujúcich. Súčasný stavebný predpis reflektujú normy EÚ na obstarávanie stavieb, ktoré musia spĺňať prísne energetické a ekologické požiadavky.</p> <p>MU <i>Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách</i> (CO032) bol splnený na 147,89 %, MU <i>Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov</i> (CO034) bol splnený na 150,07 %. Oba ukazovatele boli výrazne preplnené aj za situácie, kedy bolo realizovaných podstatne menej projektov, než sa predpokladalo.</p> <p>Dopad týkajúci sa zvýšenej energetickej efektívnosti verejných budov bol naplnený.</p>	
Dopad	<i>Zvýšenie kapacít existujúcich MŠ/ZŠ a zlepšenie ich materiálneho vybavenia</i>
<p>Predprimárne vzdelávanie má mimoriadne dôležitú úlohu vo vyrovnávaní rozdielov medzi deťmi z rôzneho sociálno-kultúrneho prostredia. Problém nízkej účasti rómskych detí v predprimárnom vzdelávaní je čiastočne spôsobený celkovým nedostatkom kapacít MŠ.</p> <p>Podľa prieskumu EU SILC_MRK 2020, navštevovala v roku 2020 MŠ len necelá tretina (32 %) detí z</p>	

²⁵ Hodnotenie pokroku k naplneniu cieľov PO Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít v rámci OP IZ (3. etapa)

MRK vo veku 3 až 6 rokov a podobný nízky podiel (34 %) bol u detí z integrovane bývajúcich rómskych domácností, kým v celkovej populácii to bolo 87 % detí.

V roku 2020 bolo bez MŠ 146 obcí, čo predstavuje 18 % obcí zaradených do Atlasu RK (806 obcí) a žije v nich 6 % (23-tisíc) z celkovej rómskej populácie odhadnutej v Atlase RK (405-tisíc). Aj keby sa podarilo vybudovať všetkých 69 plánových MŠ, stále to zďaleka nepokryje potrebu obcí z Atlasu RK, ktoré nemajú MŠ.

Dopad realizovanej intervencie je s ohľadom na rozsah podpory (počet realizovaných projektov) veľmi obmedzený. Intervencie majú vysoký potenciál dopadu na konkrétne rodiny v podporenom území, pretože tým sa ponúka možnosť umiestniť svoje deti do predprimárneho vzdelávania a vytvoriť im tak vhodné podmienky pre ich ďalší rozvoj a úspech vo vzdelávaní. Z hľadiska vyvolania zmeny v podmienkach MRK je dopad marginálny.

Dopad

Zlepšená sociálna inklúzia detí z MRK

K vzniku etnicky homogénnych rómskych škôl dochádza aj na predprimárnej úrovni vzdelávania. V prípade MŠ sú dôvodmi ich vzniku odliv detí z majority, ako aj umiestnenie MŠ, alebo jej elokovaného pracoviska do blízkosti vylúčenej lokality MRK, do ktorej následne nedochádzajú deti z iných častí obce. Výzvy týkajúce sa MŠ sa snažili stanovením kritérií pracovať s priestorovým aspektom a heterogenitou detí.

Významným hráčom je v tejto oblasti inkluzívny tím (NP PRIM I a II), ktorý pôsobí v MŠ a pomáha deťom so ŠVP, resp. deťom z MRK s integráciou medzi majoritnú spoločnosť. Deťom sa individuálne venujú asistenti, rodiny dostávajú materiálnu podporu pre nevyhnutné vybavenie detí potrebné do MŠ, TSP pracujú s celými rodinami.

Spolupôsobením projektov z PO5 a PO6 dochádza k zlepšeniu sociálnej inklúzie detí z MRK v podporenom území a krátkodobý dopad je dosiahnutý.

Dopad

Desegregácia rómskych detí vo vzdelávacom systéme

Dopad týkajúci sa desegregácie rómskych detí vo vzdelávacom systéme nebol dosiahnutý, pretože neboli realizované intervencie, ktoré by tento dopad zapríčinili.

Zdroj: Predchádzajúce hodnotenia PO6, vlastné spracovanie

Tabuľka 20: Dosahovanie dlhodobých dopadov ŠC 6.1.2

Výsledkami k dlhodobým dopadom (ŠC 6.1.2)	
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> • Vytvorené podmienky pre plnohodnotnú účasť detí z MRK v predprimárnom/základnom stupni vzdelávania prostredníctvom rozšírenia kapacitnej siete MŠ/ZŠ, a to výstavbou nových MŠ/ZŠ, nadstavbou/prístavbou k existujúcim MŠ/ZŠ, rekonštrukciou a modernizáciou MŠ/ZŠ, prestavbou existujúcich objektov na MŠ/ZŠ a prostredníctvom zabezpečenia vybavenia MŠ/ZŠ v obciach s prítomnosťou MRK • zvýšený počet detí z MRK navštevujúcich MŠ • desegregácia, zníženie koncentrácie rómskych žiakov v školách
Dopad	Zníženie emisií skleníkových plynov

<p>Ako už bolo spomenuté v rámci dosahovania krátkodobých dopadov, budovy a stavby vzniknuté realizáciou projektov spĺňajú prísne ekologické štandardy a normy. S ohľadom na životnosť stavieb budú v dlhodobom horizonte svojím dielom prispievať k zníženiu emisií skleníkových plynov. Miera tohto príspevku je však obmedzená rozsahom intervencie.</p>	
Dopad	<i>Zlepšenie prístupu žiakov z MRK k základnému vzdelaniu</i>
<p>Vzhľadom na to, že intervencia týkajúca sa ZŠ nebola realizovaná, neboli dosiahnuté žiadne výstupy, ktoré by mohli prostredníctvom výsledkov indikovať nejaké dopady.</p>	
Dopad	<i>Znížené rozdiely v prístupe k vzdelávaniu medzi rómskou a majoritnou časťou populácie</i>
<p>Investičné projekty PO6 primárne nedisponujú potenciálom pre zníženie rozdielov v prístupe k vzdelávaniu medzi rómskou a majoritnou časťou populácie. Toto je primárnou úlohou neinvestičných projektov, a to nielen z PO5, ale najmä PO1. Investície v rámci PO6 môžu iba vytvoriť fyzické podmienky (materiálne a technické) tým, že budú budovať dostatočné kapacity pre realizáciu vzdelávania. Z tohto dôvodu sú možnosti ŠC 6.1.2 na prispenie k tomuto dlhodobému cieľu veľmi obmedzené a nemajú potenciál prispieť k výraznejšej zmene podmienok.</p>	
Dopad	<i>Dosiahnutý vyšší stupeň vzdelania osôb z MRK</i>
<p>Mnohé výskumy potvrdzujú, že predprimárne vzdelávanie zohráva kľúčovú úlohu pri rozvoji kompetencií dieťaťa nevyhnutných pre vzdelávanie v ďalších stupňoch. Deti, ktoré absolvujú predprimárne vzdelávanie, vykazujú lepšie školské výsledky, neprepadajú hneď na začiatku vzdelávania, vykazujú nižšiu mieru PUŠD a sú úspešnejšie aj pri nadväzujúcom štúdiu.</p> <p>Investície do zvyšovania kapacít MŠ sú v tomto ohľade zásadné. Projekty na rozšírenie kapacity MŠ majú vysoký potenciál prispieť k tomuto dlhodobému dopadu. Avšak je potrebné nastaviť podmienky pomoci tak, aby mohlo byť podporených podstatne viac projektov, než tomu bolo doteraz, aby miera dopadu bola väčšia.</p>	

Zdroj: Predchádzajúce hodnotenia PO6, vlastné spracovanie

Záver k ŠC 6.1.2

Na základe vyššie uvedených skutočností možno konštatovať, že intervenčná logika v ŠC 6.1.2 nebola v niektorých častiach plne funkčná. Znamená to, že niektoré výstupy intervencie (jednotlivých DOP) nevedli k očakávaným výsledkom a neboli dosiahnuté predpokladané krátkodobé dopady.

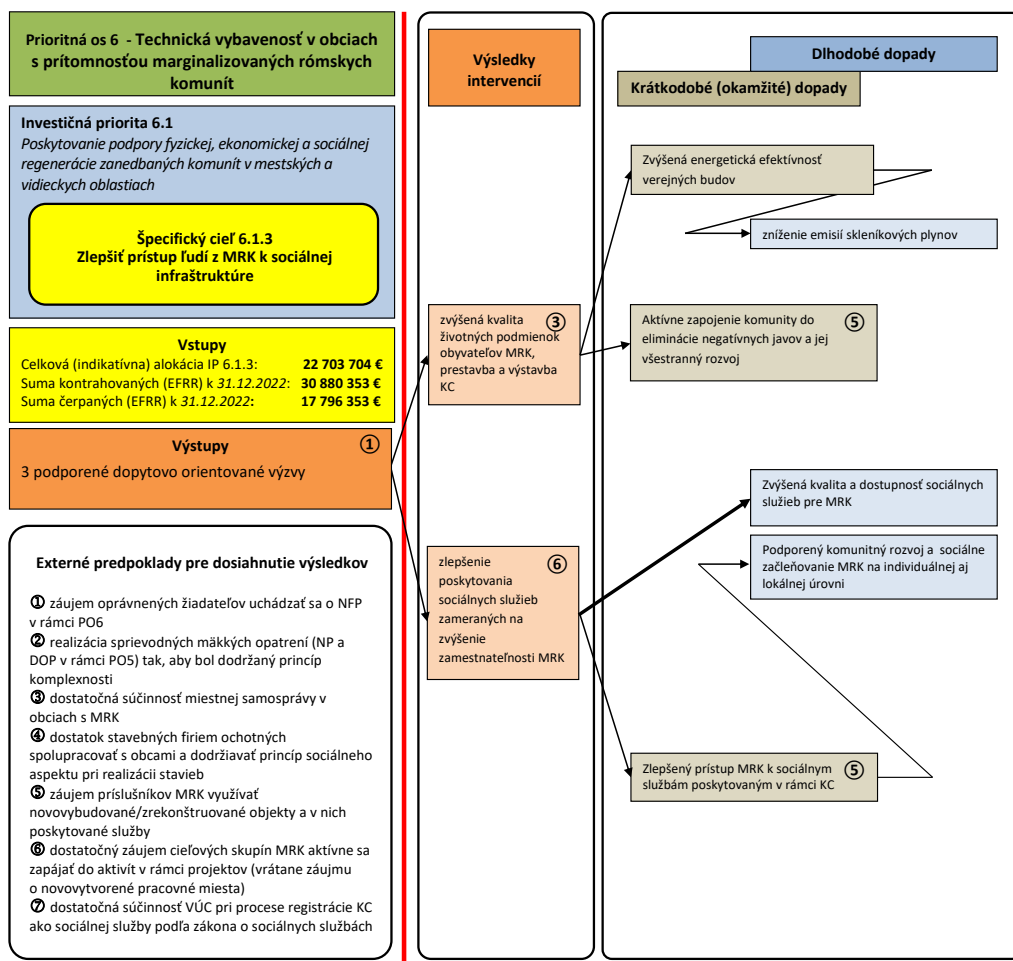
Intervencie v oblasti navyšovania kapacity MŠ boli funkčné, avšak s výhradou. Nebola splnená podmienka dostatku projektov, ktorá bola spôsobená okrem iného konkurenciou IROP, kde získanie pomoci nevyžadovalo splnenie kritérií týkajúcich sa MRK. Z tohto pohľadu sa ponúka otázka, či je efektívne realizovať takmer identickú podporu z úrovne dvoch OP (prípadne dvoch PO v prípade Programu Slovensko). Hoci sa v tejto oblasti dosiahol krátkodobý dopad na cieľové skupiny, ktoré boli priamo dotknuté projektmi, potenciál na dosiahnutie dlhodobých dopadov je nízky. V dôsledku rozšírenia kapacít MŠ došlo k nárastu detí z MRK, ktoré začali MŠ navštevovať. Nevyhnutnú sprievodnú intervenciu potom možno vidieť v mäkkých opatreniach PO5. Z hľadiska vyvolania zmeny v podmienkach MRK je dopad marginálny.

Intervenčná logika v časti zlepšenie prístupu, dostupnosti existujúcich ZŠ, vrátane zvýšenia kapacity a zlepšenia kvality vzdelávania a školského vybavenia a podpora mobility/desegregácie vo vzdelávaní bola v priebehu implementácie ŠC 6.1.2 zmenená. Aktivity, ktoré by viedli k uvedeným výsledkom, neboli realizované. Finančné prostriedky boli prevedené na realizáciu projektov v ŠC 6.1.1, konkrétne na výstavbu kanalizácií, kde bol veľký dopyt po projektoch.

3.2.3 Vyhodnotenie príspevku intervencií v špecifickom ciele 6.1.3

Východiskom pre analýzu kauzálnych línií v IP 6.1 PO6 je výsledná teória zmeny pre ŠC 6.1.3.

Obrázok 11: Teória zmeny pre špecifický cieľ 6.1.3



Podporená priorita stratégie Európa 2020	Inkluzívny rast: podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť.
Dotknuté ciele NPR SR	<ul style="list-style-type: none"> znižiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením na 17,2% do roku 2020 (z 20,5% v roku 2012) zvýšiť mieru zamestnanosti vo vekovej skupine 20-64 rokov 72% do roku 2020 (zo 65% v rokoch 2011 až 2013)
Relevantné programovo špecifické ukazovatele výsledku ŠC 6.1.3, pre ktoré bol stanovený cieľ:	
<ul style="list-style-type: none"> Počet príslušníkov MRK, ktorí 6 mesiacov po ukončení projektu využili služby komunitných centier (R0147) z 5 971 osôb v roku 2013 na 27 816 osôb v roku 2023 	
Relevantné programovo špecifické ukazovatele výstupu IP 6.1, pre ktoré bol stanovený cieľ:	
<ul style="list-style-type: none"> Počet osôb z MRK využívajúcich zlepšené formy bývania (O0194) Počet postavených predškolských zariadení (MŠ) v obciach s prítomnosťou MRK (O0195) Počet renovovaných predškolských zariadení (MŠ) v obciach s prítomnosťou MRK (O0197) Počet nových zariadení sociálnej infraštruktúry (KC) (O0196) Počet renovovaných zariadení sociálnej infraštruktúry (KC) (O0198) Počet renovovaných domácností so zlepšenou klasifikáciou podľa spotreby energie (O0199) 	

→ predpokladané kauzálne línie → akcentovaná kauzálna línia

Teória zmeny a intervenčná logika v rámci ŠC 6.1.3 (obrázok vyššie) predpokladá, že prostredníctvom realizácie výstupov intervencií DOP budú generované nasledovné očakávané výsledky:

- zvýšená kvalita životných podmienok obyvateľov MRK, prestavba a výstavba KC;
- zlepšenie poskytovania sociálnych služieb zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti MRK;

ktoré sa v krátkodobom horizonte odrazia v okamžitých dopadoch:

- zvýšená energetická efektívnosť verejných budov;
- aktívne zapojenie komunity do eliminácie negatívnych javov a jej všestranný rozvoj;
- zlepšený prístup MRK k sociálnym službám poskytovaným v rámci KC;

a v dlhodobom horizonte sa predpokladajú dopady typu:

- zníženie emisií skleníkových plynov;
- zvýšená kvalita a dostupnosť sociálnych služieb pre MRK;
- podporený komunitný rozvoj a sociálne začleňovanie MRK na individuálnej, aj lokálnej úrovni.

V časti charakterizujúcej model zmeny v tomto ŠC sú vyznačené silné i slabé kauzálne väzby medzi výsledkami intervencií a identifikovanými bezprostrednými dopadmi, resp. očakávanými dlhodobými dopadmi.

Najvýznamnejší výsledok intervencií, pri ktorom bola identifikovaná silná kauzálna línia na bezprostredné aj očakávané dopady, je podmienený určitým konkrétnym externým predpokladom.

Zvýšená kvalita a dostupnosť sociálnych služieb pre MRK je podmienená **dostatočným záujmom cieľových skupín MRK aktívne sa zapájať do aktivít v rámci projektov (vrátane záujmu o novovytvorené pracovné miesta)**. Prístup príslušníkov MRK k sociálnym službám poskytovaným v rámci KC je podmienený záujem využívať novovybudované/zrekonštruované objekty a v nich poskytované služby.

Kontext

ŠC 6.1.3 je zameraný na podporu prístupu k sociálnej infraštruktúre budovaním KC. Ako vyplynulo z analýz, kapacity KC, osobitne v lokalitách MRK, sú nedostatočné, pričom existujú veľké rozdiely v prístupe samospráv k potrebe ich budovania, aj v spôsobe ich fungovania. Boli zaznamenané prípady, keď sa obec nezapojila do aktivít PO5 z dôvodu neexistujúcej, alebo kapacitne nedostačujúcej infraštruktúry KC.²⁶ Je preto zrejmé, že existencia KC podmieňuje efektívne využívanie mäkkých opatrení poskytovaných MRK v NP realizovaných v PO5.

Synergické účinky intervencií ŠC 6.1.3 PO6 a ŠC 5.1.2 PO5

ŠC 5.1.2 PO5 je zameraný na oblasť zamestnanosti, na získanie základných vedomostí a zručností pre zlepšenie uplatnenia sa na trhu práce, zlepšenie finančnej gramotnosti a na lepšie zvládanie rôznych životných situácií. Pre tento cieľ je jedným z kľúčových nástrojov intervencie NP KC/KS.

NP KC/KS podporuje realizáciu a rozvoj troch sociálnych služieb krízovej intervencie, ktoré poskytujú dostupné, štandardizované odborné činnosti a aktivity realizované v oblasti sociálnej inklúzie osôb v nepriaznivej sociálnej situácii s dôrazom na MRK, ohrozených sociálnym vylúčením alebo s obmedzenou schopnosťou sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy. Dôležitým aspektom úspešnosti intervencie je zásada dostupnosti sociálnej služby pre cieľovú skupinu, tzn. sociálna služba je poskytovaná v mieste bydliska klientov a v ich prirodzenom prostredí. NP KC je zameraný na podporu existencie a fungovania KC v obciach s prítomnosťou MRK.

²⁶ Hodnotenie plnenia stanovených cieľov a dopadov prioritnej osi Integrácia marginalizovaných rómskych komunit

Funkčnosť kauzálnych línií a miera dosiahnutia výsledkov a dopadov

V ŠC 6.1.3 bola funkčnosť teórie zmeny, resp. dosiahnutie očakávaných výsledkov a dopadov, podmienená týmito predpokladmi:

1. záujem oprávnených žiadateľov uchádzať sa o NFP v rámci PO6;
2. realizácia sprievodných mäkkých opatrení (NP a DOP v rámci PO5) tak, aby bol dodržaný princíp komplexnosti;
3. dostatočná súčinnosť miestnej samosprávy v obciach s MRK;
4. dostatok stavebných firiem ochotných spolupracovať s obcami a dodržiavať princíp sociálneho aspektu pri realizácii stavieb;
5. záujem príslušníkov MRK využívať novovybudované/zrekonštruované objekty a v nich poskytované služby;
6. dostatočný záujem cieľových skupín MRK aktívne sa zapájať do aktivít v rámci projektov (vrátane záujmu o novovytvorené pracovné miesta);
7. dostatočná súčinnosť VÚC pri procese registrácie KC ako sociálnej služby podľa zákona o sociálnych službách.

Nasledujúca tabuľka uvádza, do akej miery boli predpoklady úspešnej intervencie naplnené.

Tabuľka 21: Naplnenie predpokladov ŠC 6.1.3

Predpoklady	Naplnenie predpokladov
1. Záujem oprávnených žiadateľov uchádzať sa o NFP v rámci PO6	Záujem obcí o projekty z oblasti budovania KC bol dostatočný. Hoci nábeh projektov bol pozvoľný, podarilo sa vyčerpať celú alokáciu. Predpoklad bol naplnený.
2. Realizácia sprievodných mäkkých opatrení (NP a DOP v rámci PO5) tak, aby bol dodržaný princíp komplexnosti	Vybudovanie fyzickej infraštruktúry, t. j. KC, je nevyhnutnou podmienkou pre následné poskytovanie služieb v tomto centre. Prvá výzva bola vyhlásená pre obce „150“ z Atlasu RK, kde bola synergická väzba na NP KC (PO5). Predpoklad bol naplnený.
3. Dostatočná súčinnosť miestnej samosprávy v obciach s MRK	Odpoveď je uvedená pri predchádzajúcich ŠC.
4. Dostatok stavebných firiem ochotných spolupracovať s obcami a dodržiavať princíp sociálneho aspektu pri realizácii stavieb	Odpoveď je uvedená pri predchádzajúcich ŠC.
5. Záujem príslušníkov MRK využívať novovybudované/zrekonštruované objekty a v nich poskytované služby	Z dát v ITMS2014+ k 31. 12. 2022 vyplýva, že k tomuto dátumu využilo služby KC 10 435 osôb z MRK s kartou účastníka (D0325). S ohľadom na skutočnosť, že realizácia projektov PO6 dobieha postupne, aj počet osôb, ktoré využívajú služby KC, postupne narastá. Predpoklad bol naplnený.
6. Dostatočný záujem cieľových skupín MRK aktívne sa zapájať do aktivít v rámci projektov (vrátane	Medzi zamestnancami KC, ktorí sú financovaní z NP KC/KS (PO5), sú aj osoby z MKR. Podľa údajov z ITMS2024+ k 31. 12. 2022 boli dosiahnuté tieto hodnoty MU:

záujmu o novovytvorené pracovné miesta)	<p>Počet nových osôb z MRK, ktoré sa zamestnali na pozíciách pracovníkov KC (P0921) – 22;</p> <p>Počet osôb z MRK kontinuálne zamestnaných na pozíciách pracovníkov KC (P0922) – 33.</p> <p>V oboch prípadoch boli prekročené cieľové hodnoty.</p> <p>Predpoklad bol naplnený.</p>
7. Dostatočná súčinnosť VÚC pri procese registrácie KC ako sociálnej služby podľa zákona o sociálnych službách	<p>Získanie registrácie KC bolo kľúčové pre začatie čerpania z NP KC. SO bol preto nápomocný obciam pri získavaní registrácie.</p> <p>V niektorých prípadoch registrácia spôsobila spomalenie implementácie NP KC najmä v rámci I. fázy, avšak účinnou koordináciou sa podarilo tieto prekážky odstrániť.</p> <p>Predpoklad bol naplnený.</p>

Zdroj: Predchádzajúce hodnotenia PO6, vlastné spracovanie

Nižšie uvedená tabuľka uvádza prehľad kľúčových aktivít, prepísaných do DOP, prostredníctvom ktorých boli dosahované požadované výstupy projektu.

Tabuľka 22: Aktivity ŠC 6.1.3

Aktivitami k výstupom a výsledkom (ŠC 6.1.3)				
Aktivity²⁷	<ul style="list-style-type: none"> • Výstavba nových KC • Modernizácia a rekonštrukcia (vrátane nadstavby/prístavby) KC • Prestavba existujúcich objektov pre účely zriadenia a fungovania KC 			
Transformácia aktivít do DOP				
Názov výzvy k DOP	Počet zazmluvnených ŽoNFP	Počet prebiehajúcich projektov	Počet ukončených projektov	Počet nezazmluvnených a mimoriadne ukončených projektov
<i>Komunitné centrá</i>	59	16	35	8
<i>Komunitné centrá (MNO)</i>	82	45	22	15
Spolu	141	61	57	23

Zdroj: ITMS20241 k 31. 12. 2022, vlastné spracovanie

Tabuľka 23: Dosahovanie výsledkov ŠC 6.1.3

Výstupmi k výsledkom (ŠC 6.1.3)	
Výstupy → Výsledky	Zvýšená kvalita životných podmienok obyvateľov MRK, prestavba a výstavba KC
<p>Výstupy, ktoré viedli k výsledku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nové KC; • rekonštruované KC, vrátane prestavených existujúcich objektov pre účely zriadenia a fungovania KC. 	

²⁷ Ide o súhrn aktivít, ktoré hodnotitelia považujú za nosné pre ŠC

Počet nových zariadení sociálnej infraštruktúry (O0196) bol k 31. 12. 2022 plnený na 68,54 %. Cieľová hodnota tohto MU bola na základe záujmu žiadateľov výrazne zvýšená (a následne znížená) z 23 na 89 nových KC. S ohľadom na zazmluvnené projekty sa však očakáva, že cieľ v počte nových KC bude naplnený.

Počet renovovaných zariadení sociálnej infraštruktúry (O0198) bol korigovaný z dôvodu nižšieho ako predpokladaného záujmu o rekonštrukcie KC (zníženie cieľa z 94 na 8 rekonštruovaných KC). Napriek zníženej hodnote sa MU nedosahuje najmä z dôvodu, že projekty zamerané na KC nie sú ukončované v stanovenom harmonograme a sú ukončované s výrazným oneskorením.

Aj napriek uvedeným zdržaniam v realizácii projektov sa predpokladá, že v rámci ŠC bude MRK k dispozícii 97 (89 nových + 8 rekonštruovaných) KC, uplatňujúcich štandardizované činnosti KC, ktoré prispievajú k zlepšeniu podmienok obyvateľov MRK.

Predpokladaný výsledok bol naplnený.

Výstupy → Výsledky

Zlepšenie poskytovania sociálnych služieb zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti MRK

Výstupy, ktoré viedli k výsledku:

- počty príslušníkov MRK, ktorí využívajú služby KC.

Mieru využívania KC sleduje MU *Počet príslušníkov MRK, ktorí 6 mesiacov po ukončení projektu využili služby komunitných centier (R0147)*. Aktuálne je plnenie cieľovej hodnoty len na 32,38 %. Avšak vzhľadom na zvýšenú podporu infraštruktúry KC (nárast kapacity) je možné predpokladať dosiahnutie, prípadne prekročenie cieľovej hodnoty (27 816 osôb). Ako už bolo spomenuté v predchádzajúcej časti, bude to však závisieť od úspešnosti riadneho ukončovania týchto projektov a ich kolaudácie, resp. od minimalizácie podielu mimoriadne ukončených projektov.

Výstavba a rekonštrukcia KC vytvorili podmienky pre efektívne poskytovanie sociálnych služieb a činnosti sociálnych pracovníkov. Nevyhnutným predpokladom pre zlepšenie poskytovania sociálnych služieb je zapojenie sa do realizácie NP KC, pretože tento NP umožňuje KC financovať sociálnych pracovníkov, ktorí pracujú s klientmi z MRK.

Podľa realizovaných pološtruktúrovaných rozhovorov s regionálnymi koordinátormi NP a pracovníkmi KC v rámci *Priebežného hodnotenia NP KS (ÚSVRK 2021)* sa medzi najväčšími úspechmi, ktoré pracovníci KC dosiahli v súvislosti so zlepšením situácie klientov, často objavovali odpovede súvisiace so vstupom klientov na trh práce, hoci miera úspešnosti pri umiestňovaní na trh práce bola skôr nízka.

Možno tak konštatovať, že v rámci ŠC 6.1.3 boli vytvorené vhodné predpoklady pre zlepšenie poskytovania sociálnych služieb zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti MRK.

Zdroj: Predchádzajúce hodnotenia PO6, vlastné spracovanie

Tabuľka 24: Dosahovanie okamžitých krátkodobých dopadov ŠC 6.1.3

Výsledkami k okamžitým dopadom (ŠC 6.1.3)	
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> • zvýšená kvalita životných podmienok obyvateľov MRK, prestavba a výstavba KC • zlepšenie poskytovania sociálnych služieb zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti MRK
Dopad	Zvýšená energetická efektívnosť verejných budov

Rovnako ako pri MŠ, aj pri KC možno vidieť pri výstavbe nových KC a rekonštrukcii existujúcich sekundárny dopad vo zvýšení efektívnosti verejných budov. Súčasné stavebné predpisy reflektujú normy EÚ na obstarávanie stavieb, ktoré musia spĺňať prísne energetické a ekologické požiadavky.

Ako už bolo spomínané pri ŠC 6.1.2, MU *Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách* (CO032) bol splnený na 147,89 %, MU *Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov* (CO034) bol splnený na 150,07 %. Oba ukazovatele boli výrazne preplnené aj za situácie, kedy bolo realizovaných menej projektov, než sa pôvodne predpokladalo.

Dopad týkajúci sa zvýšenej energetickej efektívnosti verejných budov bol naplnený.

Dopad

Aktívne zapojenie komunity do eliminácie negatívnych javov a jej všestranný rozvoj

Dopad vo forme aktívneho zapojenia komunity do eliminácie negatívnych javov a jej všestranný rozvoj nemôže byť dosiahnutý bez synergického pôsobenia NP PO5. Ako už bolo povedané, ŠC 6.1.3 zaisťuje potrebnú infraštruktúru v podobe KC, v ktorých sú potom realizované aktivity vedúce k podpore MRK. Dopadu dosiahne spolupôsobením projektov ŠC 6.1.3 a projektov PO5, najmä NP KC/KS.

Ako vyplynulo z terénneho prieskumu²⁸, dôležitosť činností KC si mnohé samosprávy uvedomili až počas pandémie COVID-19, takže pandémia paradoxne viacerým KC pomohla posilniť si postavenie a udržateľnosť. Postoj obce voči KC do určitej miery tiež predikuje jeho funkčnosť a udržateľnosť. Treba zdôrazniť potrebu koordinácie intervencií zo ŠC 6.1.3 a NP KC/KS. V prípade, ak by obce nemali možnosť získať externé zdroje na fungovanie KC z NP KC/KS, podľa názoru väčšiny respondentov by mnohé z KC prevádzkovaných obcou svoju činnosť museli ukončiť, keďže prevláda nízka miera ochoty alokovať obecné zdroje na fungovanie KC. A to aj napriek tomu, že terénne prieskumy a analýzy ukazujú na významné prínosy pre MRK.

Medzi aktivity, ktoré najviac prispievajú k pozitívnym dopadom na zlepšenie situácie MRK zo strany pracovníkov KC, sú uvádzané najmä aktivity v súvislosti s:

- prevenciou voči ochoreniu COVID-19 a so zlepšovaním osobnej hygieny,
- zlepšovaním finančnej gramotnosti,
- zvyšovaním miery osobnej a kolektívnej zodpovednosti prijímateľov služieb a ich zodpovednosti voči inštitúciám (zmocňovanie klientov),
- lepším prepojením majority a minority,
- pravidelnou účasťou detí a tínedžerov z majority na aktivitách KC,
- úspechmi v súvislosti s čistotou prostredia a spracovania odpadov a iné.

NP KC/KS (a TSPaTP) zlepšujú finančnú gramotnosť a zamestnateľnosť klientov z MRK. Dotazníkový prieskum vykonaný na vzorke 113 respondentov NP KC/KS ukázal, že 25 % respondentov pozorovalo v oblasti finančnej gramotnosti klientov veľké zlepšenie a ďalších 57 % malé zlepšenie.²⁹

Možno konštatovať, že zapojenie sa do aktivít KC má bezprostredné účinky a dopady na klientov z MRK, kedy aktivity prispievajú k ich všestrannému rozvoju. Tieto pozitívne dôsledky však možno dosiahnuť iba spolupôsobením investičných projektov a mäkkých opatrení z NP.

²⁸ *Priebežné hodnotenie NP KS (ÚSVRK 2021)*

²⁹ Hodnotenie plnenia stanovených cieľov a dopadov prioritnej osi Integrácia marginalizovaných rómskych komunít

Dopad	Zlepšený prístup MRK k sociálnym službám poskytovaným v rámci KC
<p>Vybudovanie KC a zabezpečenie ich fungovania v obciach s MRK významne približuje mnoho sociálnych služieb bližšie ku klientovi. Súčasne sa osobám z MRK rozširuje škála aktivít, ktoré môžu v KC absolvovať. Ako príklad je možné uviesť účasť na vzdelávacích kurzoch, aktivity týkajúce sa trávenia voľného času detí a mládeže, nadväzovanie kontaktov medzi minoritou a majoritou a pod. Počet osôb z MRK, ktoré služby KC využívajú, jasne potvrdzuje, že sa podarilo zlepšiť prístup MRK k sociálnym službám poskytovaným v rámci KC.</p>	

Zdroj: Predchádzajúce hodnotenia PO6, vlastné spracovanie

Tabuľka 25: Dosahovanie dlhodobých dopadov ŠC 6.1.3

Výsledkami k dlhodobým dopadom (ŠC 6.1.3)	
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> • zvýšená kvalita životných podmienok obyvateľov MRK, prestavba a výstavba KC • zlepšenie poskytovania sociálnych služieb zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti MRK
Dopad	Zníženie emisií skleníkových plynov
<p>Ako už bolo spomenuté v rámci dosahovania krátkodobých dopadov, budovy a stavby vzniknuté realizáciou projektov spĺňajú prísne ekologické štandardy a normy. S ohľadom na životnosť stavieb budú v dlhodobom horizonte svojim dielom prispievať k zníženiu emisií skleníkových plynov. Miera tohto príspevku je však obmedzená rozsahom intervencie.</p>	
Dopad	Zvýšená kvalita a dostupnosť sociálnych služieb pre MRK
<p>Ako už bolo spomenuté vyššie, budovanie KC významne prispelo k zlepšeniu prístupu MRK k sociálnym službám, resp. zvýšilo ich dostupnosť.</p> <p>Intervencie na budovanie KC umožnili okrem financovania stavebných prác využiť prostriedky aj na ich zariadenie, resp. obstaranie vybavenia objektu, nevyhnutne súvisiaceho s účelom využitia stavby, vrátane IKT vybavenia.</p> <p>Vybavenie potrebným mobiliárom, vrátane IKT zázemím, bezpochyby prispelo k vytvoreniu príjemného prostredia v KC a odrazilo sa vo zvýšenej kvalite poskytovania sociálnych služieb.</p> <p>Na druhej strane je potrebné mať na pamäti, že kvalita poskytovania sociálnych služieb je priamo závislá na kompetenciách a zručnostiach sociálnych pracovníkov. Aj tu sa preto ukazuje nevyhnutnosť spolupôsobenia investičných a neinvestičných projektov.</p> <p>Možno však konštatovať, že intervencie ŠC 6.1.3 prispievajú k dosiahnutiu tohto dlhodobého cieľa.</p>	
Dopad	Podporený komunitný rozvoj a sociálne začleňovanie MRK na individuálnej, aj lokálnej úrovni
<p>Ako už bolo mnohokrát povedané, potenciál PO6 (najmä v ŠC 6.1.2 a 6.1.3) je v zaistení infraštruktúry, ako nevyhnutnej podmienky pre realizáciu nadväzujúcich mäkkých aktivít. Z tohto pohľadu je tiež potrebné vnímať príspevok PO6 k dlhodobým dopadom týkajúcim sa zlepšenia</p>	

životných podmienok MRK. Aj v prípade budovania KC realizované intervencie vytvorili vhodné podmienky pre vlastnú prácu s MRK v rámci NP KC/KS a prípadne ďalších. Pri hodnotení dlhodobých dopadov na MRK je preto nevyhnutné hodnotiť dopady investičných a mäkkých projektov spoločne.

Napriek viacročným intervenciám PO6 a synergickým účinkom PO5 a ostatných osí OP LZ, žilo v roku 2020 až 87 % osôb z MRK a 60 % Rómov z integrovaného prostredia pod hranicou rizika chudoby, v porovnaní s 11 % osôb z celkovej populácie SR, čo je dokonca **o 2 % viac osôb z MRK ako v roku 2018**. Chudobou alebo sociálnym vylúčením trpelo až 90 % ľudí z MRK a 64 % ľudí z integrovane bývajúcich rómskych domácností, kým v celkovej populácii bol nameraný 6-násobne menší podiel ako v MRK (15 %).³⁰ Ako je zrejmé z uvedených čísel, **účinnosť intervencií na zníženie chudoby a sociálneho vylúčenia osôb z MRK, meraných indikátormi na národnej úrovni, sa nateraz neprejavil**, hoci intervencie majú široký záber oblastí a situácií, v ktorých sa znevýhodnené osoby z MRK ocitajú a vhodnými spôsobmi reagujú na viaceré aspekty marginalizácie Rómov, vrátane zmiernenia diskriminácie, zlepšenia možností sebarealizácie a zamestnania.³¹

Vďaka pôsobeniu intervencií cez NP KC/NP KS, ale aj ďalších NP PO5, ktoré našli zázemie vo vybudovaných KC, sa posilňuje miestny aktivizmus príslušníkov MRK, komunitný rozvoj a spoločenský život v zapojených obciach. Vďaka synergii intervencií PO6 (budovanie KC, MŠ a ďalšej infraštruktúry) a intervencií PO5 dochádza k zlepšovaniu vzťahov medzi MRK a ostatnými obyvateľmi najmä nepriamo, a to zvyšovaním dostupnosti služieb a kvality života MRK, a ich približovaním k životným štandardom majority.

Dostupnosť, štandardizácia a sieťovanie poskytovaných sociálnych a asistenčných služieb v MRK prináša výsledky a dopady, ktoré sú pozorované predovšetkým na miestnej úrovni. Zlepšenie dostupnosti sociálnych a asistenčných služieb v obciach s MRK pomáha prekonávať marginalizáciu a sociálne vylúčenie. Potvrdili to napr. dotazníkové zisťovania realizované v rámci *Hodnotenia pokroku k naplneniu cieľov PO5 (2020)*, v ktorých 100 % respondentov z radov pracovníkov NP KC/KS (N=113) konštatovalo, že sa prostredníctvom projektu darí zlepšovať dostupnosť sociálnych služieb pre MRK.

V oblastiach úzko súvisiacich s dostupnosťou a štandardizáciou sociálnych a asistenčných služieb sa podľa respondentov darilo dosahovať nasledovné zlepšenia:

- zvyšovať kvalitu služieb v oblasti sociálnej inklúzie MRK (96 %);
- posilňovať kapacity komunitnej sociálnej práce (93 %);
- zvyšovať dôveru MRK k pracovníkom NP KC/KS (98 %).³²

Dosiahnutie viditeľného dlhodobého dopadu v integrácii MRK sa bude prejavovať až s odstupom rokov, a to za predpokladu, že naďalej bude pokračovať intenzívna podpora MRK. Iba intenzívnou a sústredenou podporou možno dosiahnuť zmeny v životných podmienkach MRK.

Zdroj: Predchádzajúce hodnotenia PO6, vlastné spracovanie

Záver k ŠC 6.1.3

Na základe vyššie uvedených skutočností možno konštatovať, že intervenčná logika v ŠC 6.1.3 bola nastavená optimálne a bola plne funkčná. Boli realizované všetky plánované intervencie, čo malo za následok, že boli dosiahnuté predpokladané výstupy, ktoré viedli k očakávaným výsledkom. Dopady intervencií ŠC 6.1.3.1 sú však limitované doplnením mäkkých intervencií z NP PO5, najmä NP KC/KS.

³⁰ zistenia EU SILC MRK 2020;

³¹ Hodnotenie plnenia stanovených cieľov a dopadov prioritnej osi Integrácia marginalizovaných rómskych komunít

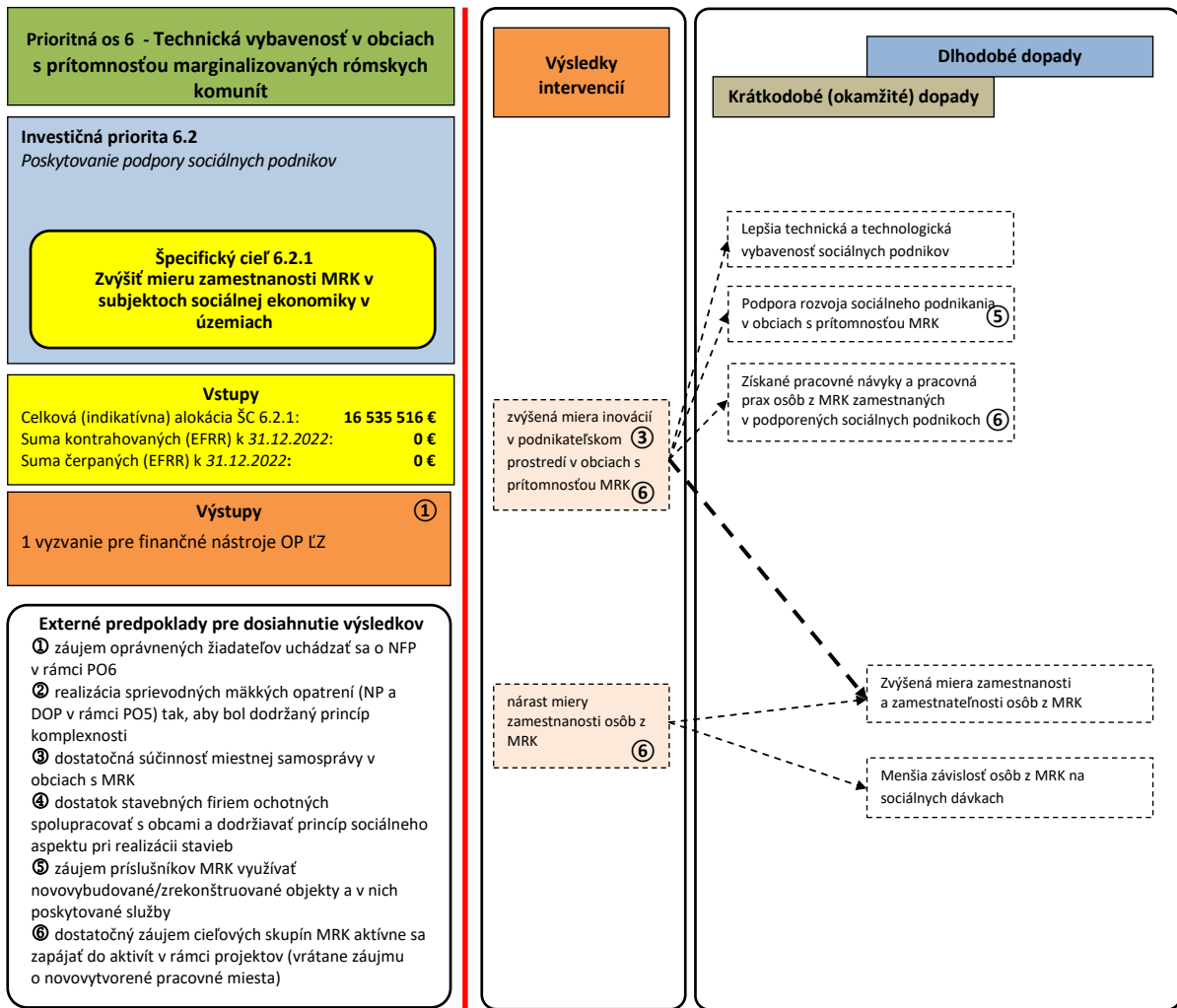
³² Hodnotenie plnenia stanovených cieľov a dopadov prioritnej osi Integrácia marginalizovaných rómskych komunít

Intervencie do infraštruktúry nemajú samy o sebe dostatočný potenciál, aby viedli k očakávaným dopadom. Iba ich vhodné doplnenie synergickými projektmi PO5 môžu zvýšiť účinok intervencií PO6 natoľko, aby sa dosiahli potrebné zmeny v životných podmienkach MRK. Na dosiahnutie dlhodobých cieľov a dopadov, resp. vyvolanie pozitívnej zmeny, je nevyhnutné aj naďalej pokračovať v investičnej i neinvestičnej podpore MRK, pri správnej koordinácii oboch typov intervencie.

3.2.4 Vyhodnotenie príspevku intervencií v špecifickom ciele 6.2.1

Východiskom pre analýzu kauzálnych línií v IP 6.2 PO6 je výsledná teória zmeny pre ŠC 6.2.1.

Obrázok 12: Teória zmeny pre špecifický cieľ 6.2.1



Podporovaná priorita stratégie Európa 2020	Inkluzívny rast: podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť.
Dotknuté ciele NPR SR	<ul style="list-style-type: none"> znižiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením na 17,2% do roku 2020 (z 20,5% v roku 2012) zvýšiť mieru zamestnanosti vo vekovej skupine 20-64 rokov 72% do roku 2020 (zo 65% v rokoch 2011 až 2013)
Relevantné programovo špecifické ukazovatele výsledku ŠC 6.2.1, pre ktoré bol stanovený cieľ:	
<ul style="list-style-type: none"> Miera nezamestnanosti rómskej populácie v rómskych osídleniach vo veku 15 – 64 rokov (R0148) z 87,30% v roku 2013 na 84,50% v roku 2023 	
Relevantné programovo špecifické ukazovatele výstupu IP 6.2, pre ktoré bol stanovený cieľ:	
<ul style="list-style-type: none"> Nárast zamestnanosti osôb z MRK v podporovaných podnikoch (O0307) 	

-----> predpokladané kauzálne línie - - - - -> akcentovaná kauzálna línia

Teória zmeny a intervenčná logika v rámci ŠC 6.2.1 (obrázok vyššie) predpokladala, že prostredníctvom realizácie výstupov intervencií vo forme FN budú generované nasledovné očakávané výsledky:

- zvýšená miera inovácií v podnikateľskom prostredí v obciach s prítomnosťou MRK;

- nárast miery zamestnanosti osôb z MRK;

ktoré by sa v krátkodobom horizonte odrazili v okamžitých dopadoch:

- lepšia technická a technologická vybavenosť sociálnych podnikov;
- podpora rozvoja sociálneho podnikania v obciach s prítomnosťou MRK;
- získané pracovné návyky a pracovná prax osôb z MRK zamestnaných v podporených sociálnych podnikoch;

a v dlhodobom horizonte sa predpokladajú dopady typu:

- zvýšená miera zamestnanosti a zamestnateľnosti osôb z MRK;
- menšia závislosť osôb z MRK na sociálnych dávkach.

V časti charakterizujúcej model zmeny v tomto ŠC sú vyznačené predpokladané silné i slabé kauzálne väzby medzi výsledkami intervencií a identifikovanými bezprostrednými dopadmi, resp. očakávanými dlhodobými dopadmi, avšak ich línia je prerušovaná, lebo intervenčná logika nebola funkčná.

Kontext

V rámci OP ĽZ RO poveril úlohami vykonávania FN **Slovak Investment Holding, a. s.**, ktorý je priamym príjemcom EŠIF a je zodpovedný za výber finančných sprostredkovateľov pre implementáciu FN. Víťaznými uchádzačmi na implementáciu **záručného nástroja pre sociálnu ekonomiku** sa stala Slovenská sporiteľňa, a. s. a TISE; víťazným uchádzačom na implementáciu **úverového nástroja na podporu aktivít sociálnej ekonomiky** sa stala Slovenská sporiteľňa, a. s. Z dôvodu nedosahovania zadaných výsledkov bola v roku 2022 zrušená zmluva s TISE. Prvé úverové zmluvy boli podpísané až na jeseň 2022. K 31. 12. 2022 bolo zazmluvnených 29 úverov z PO3 a PO6.

Dopytovo-orientovaná výzva na poskytnutie NFP zameraná na nákup strojov a vybavení sociálnych podnikov bola zrušená s odôvodnením, že v skoršej etape implementácie bol počet existujúcich sociálnych podnikov, ktoré mohli byť podporené cez PO6 v súlade s aktualizovaným zákonom o sociálnych podnikoch, veľmi nízky. Pôvodne plánovaná podpora 100, neskôr 56 sociálnych podnikov (po revízii OP ĽZ verzia 5) by sa znížila len na 10 – 15 podnikov, čo by neumožnilo správne meranie výsledkov a dopadu intervencie na cieľovú skupinu. Svoju úlohu tiež hralo celkovo nízke čerpanie PO6 a nezískanie výkonnostnej rezervy. **Priama intervencia do sociálnych podnikov bola definitívne zrušená a ostala len návratná forma pomoci cez FN.** Návratná finančná pomoc sociálnym podnikom prebieha prostredníctvom SIH, resp. Slovenskej sporiteľne. Z definície sociálneho podniku však vyplýva, že sociálny podnik sa zameriava na integráciu znevýhodnených skupín obyvateľov, čo okrem Rómov zahŕňa aj ďalšie cieľové skupiny. Nie sú údaje o tom, či a ako prebieha úverovanie sociálnych podnikov a či sú v nich zamestnané aj osoby z MRK.

Funkčnosť kauzálnych línií a miera dosiahnutia výsledkov a dopadov

V ŠC 6.2.1 bola funkčnosť teórie zmeny, resp. dosiahnutie očakávaných výsledkov a dopadov, podmienená týmito predpokladmi:

1. záujem oprávnených žiadateľov uchádzať sa o NFP v rámci PO6;
2. realizácia sprievodných mäkkých opatrení (NP a DOP v rámci PO5) tak, aby bol dodržaný princíp komplexnosti;
3. dostatočná súčinnosť miestnej samosprávy v obciach s MRK;

4. dostatok stavebných firiem ochotných spolupracovať s obcami a dodržiavať princíp sociálneho aspektu pri realizácii stavieb;
5. záujem príslušníkov MRK využívať novovybudované/zrekonštruované objekty a v nich poskytované služby;
6. dostatočný záujem cieľových skupín MRK aktívne sa zapájať do aktivít v rámci projektov (vrátane záujmu o novovytvorené pracovné miesta).

Vzhľadom na skutočnosť, že priama podpora sociálnych podnikov bola zrušená, nie je relevantné vyhodnocovať naplnenie predpokladov.

Nižšie uvedená tabuľka uvádza prehľad kľúčových aktivít, prepísaných do DOP a NP, prostredníctvom ktorých boli dosahované požadované výstupy projektu.

Tabuľka 26: Aktivity ŠC 6.2.1

Aktivitami k výstupom a výsledkom (ŠC 6.2.1)	
Predpokladané aktivity³³	<ul style="list-style-type: none">• Nákup zariadení, technológií a licencií potrebných na realizáciu schváleného podnikateľského plánu sociálneho podniku s dôrazom na využívanie mikropôžičiek• Podpora mikrofinančných nástrojov• Rekonštrukcia a výstavba priestorov subjektov sociálnej ekonomiky
Vyzvanie na finančné nástroje	
Pre ŠC 6.2.1 boli určené ako oprávnené aktivity: (i) podpora nákupu zariadení, technológií a licencií potrebných na realizáciu schváleného podnikateľského plánu podniku s dôrazom na využívanie mikropôžičiek a (ii) podpora mikrofinančných nástrojov.	

Zdroj: Predchádzajúce hodnotenia PO6, vlastné spracovanie

Tabuľka 27: Dosahovanie výsledkov ŠC 6.2.1

Výstupmi k výsledkom (ŠC 6.2.1)
<p>Výstupy, ktoré by viedli k výsledku, neboli realizované, pretože dopytovo-orientovaná výzva pre sociálne podniky nebola vyhlásená. Poskytovanie úverov sociálnym podnikom cez FN z definície sociálneho projektu nezaručuje, že cieľovou skupinou sociálneho podniku bude MRK a dôjde tak k zvýšenej miere inovácií v podnikateľskom prostredí v obciach s prítomnosťou MRK a nárastu miery zamestnanosti osôb z MRK.</p> <p>MU výstupov <i>Počet podnikov, ktorým sa poskytuje podpora (CO01), Počet podnikov, ktoré dostávajú finančnú podporu inú ako granty (CO03) a Nárast zamestnanosti osôb z MRK v podporovaných podnikoch (O0307)</i> v rámci ŠC 6.2.1 vykazujú nulové plnenie.</p> <p>Z dôvodu nulových výstupov neboli dosiahnuté očakávané výsledky.</p>

Zdroj: Predchádzajúce hodnotenia PO6, vlastné spracovanie

Tabuľka 28: Dosahovanie dopadov ŠC 6.2.1

Výsledkami k okamžitým dopadom (ŠC 6.2.1)
<p>Vzhľadom na prerušené kauzálne väzby, keď sa z dôvodu nulových výstupov nedosiahli žiadne výsledky, nemohli byť dosiahnuté žiadne krátkodobé, ani dlhodobé dopady.</p>

Zdroj: Predchádzajúce hodnotenia PO1, vlastné spracovanie

³³ Ide o súhrn aktivít, ktoré hodnotitelia považujú za nosné pre ŠC

Záver k ŠC 6.2.1

Na základe vyššie uvedených skutočností možno konštatovať, že intervenčná logika nebola funkčná. Funkčnosť intervenčnej logiky bola v značnej miere ovplyvnená externými vplyvmi. Išlo najmä o zmenu zákona o sociálnych podnikoch, neprimerane dlhý čas pri výbere sprostredkovateľa a poskytovateľa FN a v neposlednom rade aj nízke čerpanie PO6 ako celku.

Znamená to, že neboli realizované žiadne výstupy, ktoré by viedli k očakávaným výsledkom a dopadom.

HO 2.1: Zhrnutie hodnotiacej otázky

Aby intervenčná logika mohla fungovať a intervencie prispeli k dosiahnutiu stanovených cieľov PO, musia byť splnené určité predpoklady. S ohľadom na investičný charakter pomoci boli predpoklady vo všetkých ŠC takmer identické. Generálny predpoklad platný pre všetky ŠC, a to, že bude **záujem oprávnených žiadateľov uchádzať sa o NFP v rámci PO6**, nebol naplnený. Tento predpoklad bol vo všetkých ŠC naplnený iba čiastočne a záujem oprávnených žiadateľov nenaplnil očakávania. Na to SO reagoval okrem iného vypisovaním nových výziev a znížením monitorovacích ukazovateľov. Aj napriek týmto opatreniam hrozí pri mnohých MU riziko ich nenaplnenia.

Najmarkantnejšie sa nezáujem žiadateľov prejavil v oblasti prestupného bývania, keď obce o investičnú podporu, tak ako bola nastavená, nejavili žiadny záujem, a preto v tejto oblasti nebol realizovaný žiadny projekt. Žiadne projekty neboli realizované ani v oblasti podpory sociálnych podnikov a investícií do budovania kapacít ZŠ. Alokované finančné prostriedky na tieto oblasti boli presunuté inam.

Špecifickým cieľom 6.1.1 bolo zvýšiť počet rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania. Prvou oblasťou, ktorá k tomuto cieľu viedla, bolo vybudovanie pozemných komunikácií, prístup k pitnej vode, vytvorenie infraštruktúry pre nakladanie s komunálnym odpadom a zavedenie kanalizácie. Uvedené intervencie viedli k očakávanému výsledku, ktorým je zlepšenie kvality bývania, avšak v danej chvíli nie je možné vyjadriť mieru dosiahnutia výsledkov v danej oblasti. Bol dosiahnutý krátkodobý dopad na cieľové skupiny, ktoré boli priamo dotknuté projektmi, **potenciál na dosiahnutie dlhodobých dopadov je nízky**. Cestou na dosiahnutie dlhodobých cieľov je **koncentrovaná pomoc v MRK vo forme „balíčkov“ kombinujúcich intervencie z rôznych oblastí PO6 podľa konkrétnych potrieb obcí/osád/osídlenia**. Nevyhnutnú sprievodnú intervenciu potom možno vidieť v mäkkých opatreniach PO5. Druhou oblasťou, ktorá mala viesť k ŠC 6.1.1, bolo nastavenie systému finančného mechanizmu pre podporu svojpomocnej výstavby (mikropôžičky) a podpora funkčného systému bývania. S ohľadom na počty projektov v danej oblasti a doterajšiu mieru ich dokončenia možno kontaktovať, že **intervencie doteraz nevedli k zlepšeniu podmienok pre sociálnu integráciu ľudí z MRK prostredníctvom funkčného systému bývania**, resp. vo veľmi obmedzenej miere.

Špecifickým cieľom 6.1.2 bolo zlepšiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu, vrátane vzdelávania a starostlivosti v rannom detstve. Prvou oblasťou, ktorá viedla k naplneniu cieľa, bolo budovanie nových a rekonštrukcia existujúcich MŠ za účelom zvýšenia ich kapacity. Intervencie **vytvorili podmienky pre zvýšenie kapacít MŠ, a tým prispeli k zvýšenému počtu detí z MRK navštevujúcich MŠ**. Druhou oblasťou bolo zlepšenie prístupu, dostupnosti existujúcich ZŠ, vrátane zvýšenia kapacity a zlepšenia kvality vzdelávania a školského vybavenia a podpora mobility/desegregácie vo vzdelávaní (napr. autobusová doprava). **Intervencie v tejto oblasti neboli realizované.**

Špecifickým cieľom 6.1.3 bolo zlepšiť prístup ľudí z MRK k sociálnej infraštruktúre budovaním KC. Intervenciami **boli vytvorené vhodné predpoklady pre zlepšenie poskytovania sociálnych služieb zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti MRK**. Zapojenie sa do aktivít KC má takisto **bezprostredné účinky a dopady na klientov z MRK, kedy aktivity prispievajú k ich všestrannému rozvoju**. Tieto pozitívne dôsledky však možno dosiahnuť iba **spolupôsobením investičných projektov a mäkkých opatrení z NP**.

Špecifickým cieľom 6.2.1 bolo zvýšiť mieru zamestnateľnosti MRK v subjektoch sociálnej ekonomiky v územiach. **Priama intervencia do sociálnych podnikov bola zrušená a ostala len návratná forma pomoci cez FN**. Návratná finančná pomoc sociálnym podnikom prebieha prostredníctvom SIH, resp. Slovenskej sporiteľne. Z definície sociálneho podniku však vyplýva, že sociálny podnik sa zameriava na integráciu znevýhodnených skupín obyvateľov, čo okrem Rómov zahŕňa aj ďalšie cieľové skupiny. Nie sú údaje o tom, či a ako prebieha úverovanie sociálnych podnikov a či sú v nich zamestnané aj osoby z MRK. **Výstupy, ktoré by viedli k výsledku, neboli realizované**.

HO 2.2: Zhrnutie hodnotiacej otázky

Teória zmeny a intervenčná logika v rámci jednotlivých ŠC predpokladala, že prostredníctvom realizácie výstupov intervencií DOP a FN budú generované očakávané výsledky, ktoré sa v krátkodobom horizonte odrazia v okamžitých dopadoch a v dlhodobom horizonte sa prejavajú aj plánované dopady, ktorými bude naplnený ŠC.

Kauzálne línie príčinnej súvislosti medzi vstupom, výstupom, výsledkom a dopadom sú zachytené v tzv. modeli teórie zmeny ku každému ŠC. Intenzita kauzálnych väzieb medzi výsledkami a dopadmi intervencií môže byť veľmi silná, ak je veľmi silná aj príčinná súvislosť alebo menej silná, ak príčin dopadu môže byť viac.

Intervenčná logika v ŠC 6.1.1 ako celku nebola nastavená správne a v niektorých častiach nebola plne funkčná. Znamená to, že niektoré výstupy intervencie (jednotlivých DOP a FN) neviedli k očakávaným výsledkom a neboli dosiahnuté predpokladané krátkodobé dopady. Intervencie, kde sa **intervenčná logika ukázala ako funkčná, sa týkali oblastí zlepšenie kvality bývania v prostredí MRK prostredníctvom zavedenia inžinierskych sietí, prístupu k pitnej vode, výstavby, rekonštrukcie prístupových pozemných komunikácií a vybudovania systému nakladania s komunálnym odpadom**. Potenciál na dosiahnutie zmeny je pomerne nízky. Hodnotitelia sa domnievajú, že cestou na dosiahnutie dlhodobých cieľov je koncentrovaná pomoc v MRK vo forme „balíčkov“ kombinujúcich intervencie z rôznych oblastí PO6 podľa konkrétnych potrieb obcí/osád/osídlenia.

Intervenčná logika v časti bývania sa javí ako veľmi problematická. Hoci sa podarilo naštartovať systém finančného mechanizmu pre podporu svojpomocnej výstavby (mikropôžičky), tento systém nepredstavuje „rýchle riešenie“ a skupina potenciálnych klientov je relatívne obmedzená. Tento systém možno považovať za vhodný doplnkový mechanizmus, avšak **on sám nemá potenciál výrazne prispieť k dlhodobému cieľu v oblasti zaistení vhodných podmienok pre bývanie MRK**.

Ako úplne nefunkčná sa ukázala intervenčná logika v časti zlepšenie podmienok pre sociálnu integráciu ľudí z MRK prostredníctvom funkčného systému bývania (napr. prestupného, sociálneho, nájomného). Nebol splnený základný predpoklad funkčnosti intervenčnej logiky, a to dostatočný záujem obcí o realizácii projektov prestupného bývania. Intervencia nebola realizovaná, neboli tak dosiahnuté očakávané výsledky a dopady.

Intervenčná logika v ŠC 6.1.2 nebola v niektorých častiach plne funkčná. Znamená to, že niektoré výstupy intervencie (jednotlivých DOP) nevedli k očakávaným výsledkom a neboli dosiahnuté predpokladané krátkodobé dopady. Intervencie v **oblasti navyšovania kapacity MŠ boli funkčné, avšak s výhradou.** Nebola splnená podmienka dostatku projektov, ktorá bola spôsobená okrem iného konkurenciou IROP, kde získanie pomoci nevyžadovalo splnenie kritérií týkajúcich sa MRK. Z hľadiska vyvolania zmeny v podmienkach MRK je dopad marginálny.

Intervenčná logika v časti zlepšenie prístupu, dostupnosti existujúcich ZŠ, vrátane zvýšenia kapacity a zlepšenia kvality vzdelávania a školského vybavenia a podpora mobility/desegregácie vo vzdelávaní bola v priebehu implementácie ŠC 6.1.2 **zmenená.** Aktivity, ktoré by viedli k uvedeným výsledkom, neboli realizované. Finančné prostriedky boli prevedené na realizáciu projektov v ŠC 6.1.1, konkrétne na výstavbu kanalizácií, kde bol veľký dopyt po projektoch.

Intervenčná logika v ŠC 6.1.3 bola nastavená optimálne a bola plne funkčná. Boli realizované všetky plánované intervencie, čo malo za následok, že **boli dosiahnuté predpokladané výstupy, ktoré viedli k očakávaným výsledkom.** Dopady intervencií ŠC 6.1.3.1 sú však limitované doplnením mäkkých intervencií z NP PO5, najmä NP KC/KS. Intervencie do infraštruktúry nemajú samy o sebe dostatočný potenciál, aby viedli k očakávaným dopadom. Iba ich vhodné doplnenie synergickými projektmi PO5 môžu zvýšiť účinok intervencií PO6 natoľko, aby sa dosiahli potrebné zmeny v životných podmienkach MRK. Na dosiahnutie dlhodobých cieľov a dopadov, resp. vyvolanie pozitívnej zmeny, je nevyhnutné aj naďalej pokračovať v investičnej i neinvestičnej podpore MRK, pri správnej koordinácii oboch typov intervencie.

Intervenčná logika v ŠC 6.2.1 nebola funkčná. Funkčnosť intervenčnej logiky bola v značnej miere **ovplyvnená externými vplyvmi.** Išlo najmä o zmenu zákona o sociálnych podnikoch, neprimerane dlhý čas pri výbere sprostredkovateľa a poskytovateľa FN a v neposlednom rade aj nízke čerpanie PO6 ako celku. Znamená to, že **neboli realizované žiadne výstupy, ktoré by viedli k očakávaným výsledkom a dopadom.**

4 Odporúčania

Hodnotiteľ uvádza odporúčania, ktoré vyplynuli z hodnotenia dopadov, vrátane tých zásadných odporúčaní z hodnotenia pokroku PO6 (3. fáza), ktoré korešpondujú so zisteniami predkladaného hodnotenia.

Zistenia	Odporúčania
Všeobecne k PO6	
<p>Splnenie nových cieľov smerom k MRK je vo veľkej miere aj naďalej závislé od záujmu a iniciatívy konkrétnych samospráv zapojiť sa do investičných výziev. Obce, ktoré považujú komunikáciu a spoluprácu s miestnymi RK za integrálnu súčasť „obecnej agendy“ a neriadia sa na základe predsudkov, sa vo väčšej miere zapájajú a sú úspešné aj v rámci investičných projektov. Smerom k obciam, ktoré z rôznych dôvodov dlhodobo nejavia záujem o zapojenie sa do investičných projektov v prospech miestnych RK, je potrebná konzistentná zmena prístupu v poskytovaní zdrojov z EŠIF na investície v takýchto obciach. Ten nemôže byť aj naďalej založený len na „dobrovoľnom dopyte“ samospráv, ale najmä na objektívnom a nestrannom posúdení potrieb MRK v konkrétnych obciach a lokalitách, pre ktoré budú v rámci Programu Slovensko vytvorené a aj realizované špecifické intervencie.</p>	<p>Vzhľadom na nižší záujem riešiť situáciu rómskych obydí bude v budúcom programovom období dôležitá prioritne a cielene smerovať intervenciu do obydí v najviac zanedbaných a segregovaných rómskych osídleniach, v ktorých dlhodobo pretrvávajú skutočne kritické formy bývania.</p> <p>Napriek kriticky nízkej miere riadne ukončených projektov v PO6, zaznamenaný dopyt a sumy prijatých ŽoNFP potvrdzujú, že investičné potreby v obciach s prítomnosťou MRK a špecifické intervencie pre danú cieľovú skupinu je nevyhnutné prioritizovať aj v budúcom programovom období.</p> <p>Odporúča sa vytvoriť systém opatrení na zvýhodnenie využívania ostatných zdrojov EŠIF realizáciou kľúčových intervencií, ktoré by zlepšili nepriaznivý stav v segregovaných MRK, a to aj v prípade absencie záujmu zo strany miestnej samosprávy o tieto investície. Je potrebné komplexné plánovanie týchto investícií, vrátane tých, ktoré sú zamerané na nevhodné formy bývania príslušníkov MRK.</p>
ŠC 6.1.1	
<p>S ohľadom na finančné a personálne kapacity obce realizujú solitérne projekty v oblasti technickej infraštruktúry (voda, odpady, pozemná komunikácia), čo predstavuje veľmi obmedzený efekt na riešenie dlhodobého cieľa zlepšenia životných podmienok obyvateľov MRK.</p>	<p>Pre dosiahnutie dlhodobého cieľa v podobe zlepšenia zdravotného stavu celej populácie MRK je potrebné nastaviť systematickú a koncentrovanú pomoc, ktorá bude alokovaná v danom území (obci, osade). Investícia vo forme „balíčka ušitého na mieru“, ktorá zahrnie investície od pitnej vody a jej rozvodu, cez kanalizáciu, odpady, pozemné komunikácie a bývanie, má potenciál posunúť životné podmienky MRK na štandardnú úroveň.</p>

<p>Nebol splnený základný predpoklad funkčnosti intervenčnej logiky, a to dostatočný záujem obcí o realizáciu projektov prestupného bývania.</p>	<p>Vzhľadom na to, že bývanie je základnou ľudskou potrebou a nemožno ho v žiadnom prípade vynechať, je absolútne nevyhnutné pre ďalšie obdobie hľadať spolu s dotknutými obcami iný mechanizmus riešenia nevyhovujúceho bývania MRK.</p>
<p>ŠC 6.1.2</p>	
<p>Nízky počet žiadostí o NFP v oblasti vybudovania MŠ ovplyvnený súbehom identickej výzvy v rámci IROP.</p>	<p>V budúcom období je potrebné účinne koordinovať vyhlasovanie výziev naprieč Programom Slovensko. Je potrebné tiež zvážiť, či je efektívne realizovať takmer identickú podporu z úrovne viacerých cieľov, rešp. ŠC.</p>
<p>ŠC 6.1.3</p>	
<p>Dopad vo forme aktívneho zapojenia komunity do eliminácie negatívnych javov a jej všestranný rozvoj nemôže byť dosiahnutý bez synergického pôsobenia NP PO5.</p>	<p>Účinne koordinovať spolupôsobenie investičných a mäkkých projektov. V prípade budovania KC zvážiť spoločné (jednotné) podanie žiadosti o investičný projekt spolu so žiadosťou o zapojenie sa do mäkkých aktivít v rámci NP.</p>
<p>ŠC 6.2.1</p>	
<p>Nefunkčná intervenčná logika.</p>	<p>Zmeniť celkový prístup v plnení daného ŠC.</p>

Prílohy

Príloha 1 – Zoznam osôb, s ktorými bol vedený rozhovor

Príloha 2 – Použité zdroje informácií

Príloha 3 – Evaluačná matica

Príloha 1 – Zoznam osôb, s ktorými bol vedený rozhovor

Meno inštitúcie	Dátum osobného rozhovoru	Meno respondenta
Ministerstvo vnútra SR, SO	15. 6. 2023	Matej Mikuška Zuzana Pap Ivana Hacajová Juraj Gmitterko Josef Roško

Príloha 2 – Použité zdroje informácií

Dátové sady ITMS2014+

EUROSTAT

Štatistický úrad SR

NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1303&from=SK>

MINISTERSTVO FINANCIÍ SR. 2020. *Národný program reforiem SLOVENSKEJ REPUBLIKY 2020*. Dostupné na <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/strategicke-materialy/narodny-program-reforiem/narodny-program-reforiem.html>

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. *Operačný program Ľudské zdroje na programové obdobie 2014 – 2020 (verzia 12.0)*. Dostupné na <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/esf/op-ludske-zdroje/revizia-op/revizia-12.0/op-lz-verzia-12-0.pdf>

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. 2021. *Výročná správa o vykonávaní operačného programu Ľudské zdroje za rok 2020, v rámci cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti*. Dostupné na <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/esf/op-ludske-zdroje/vyrocne-spravy/vs2020/vyrocna-sprava-vykonavani-op-ludske-zdroje-za-rok-2020.pdf>

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. 2022. *Výročná správa o vykonávaní operačného programu Ľudské zdroje za rok 2021, v rámci cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti*. Dostupné na https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/esf/op-ludske-zdroje/vyrocne-spravy/vs-2021/implementation-report_2014sk05m0op001_2021_0_sk-30-5-2022.pdf

MV SR. Výzvy PO6 a PO5. Dostupné na <https://www.minv.sk/?archiv-vyziev-3>

Predchádzajúce hodnotenie:

- Hodnotenie plnenia stanovených cieľov a dopadov prioritnej osi Integrácia marginalizovaných rómskych komunít
- Priebežné hodnotenie NP KS (ÚSVRK 2021)
- Hodnotenie pokroku k naplneniu cieľov PO Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít v rámci OP ĽZ (1. etapa)
- Hodnotenie pokroku k naplneniu cieľov PO Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít v rámci OP ĽZ (2. etapa)
- Hodnotenie pokroku k naplneniu cieľov PO Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít v rámci OP ĽZ (3. etapa)

Príloha 3 – Evaluačná matica

Evaluačná matica: Hodnotenie plnenia stanovených cieľov a dopadov prioritnej osi

Hodnotiace otázky	Posudzovacie kritériá	Ukazovatele	Zdroje dát (dáta a dokumentácia/terénne šetrenie)	Zvolená metodika zberu a analýzy	Poznámka
<i>Posúdenie napĺňania stratégie a dosahovania výsledkov a dopadov plánovaných v rámci špecifických cieľov prioritnej osi prostredníctvom realizovanej intervencie</i>					
HO 1: Do akej miery prispieva implementácia pomoci poskytovanej v rámci PO6 k plneniu stanovených cieľov a dopadov PO?	Vecný pokrok programovo špecifických ukazovateľov výsledku podľa ŠC Hodnoty MU výstupu podľa IP Príspevok PO k plneniu stanovených cieľov OP ĽZ Efektívnosť intervencií	<ul style="list-style-type: none"> • Programovo špecifické ukazovatele výsledku (R), pre ktoré boli stanovené cieľové hodnoty • Programovo špecifické ukazovatele výstupu (O) • Dotknuté ciele NPR SR • ITMS2014+³⁴ 	ITMS2014+ Výročné správy o vykonávaní OP ĽZ Hodnotiace správy 1., 2. a 3. fázy hodnotenia PO6 Hodnotiace správy PO5 RO MPSVR SR ³⁵ SO MV SR ³⁶ Slovak Investment Holding	Kvalitatívna analýza dát a dokumentácie Vyhodnotenie teórie zmeny Syntéza údajov Interview	Vzhľadom na odlišný cut of day nie je možné použiť analytické výstupy z 3. fázy hodnotenia. Riešiteľ v rámci zadania vykoná novú analýzu vecných ukazovateľov (R a O) podľa dát ITMS+. Finančné ukazovatele a počty projektov dostane od zadávateľa v agregovanej podobe.

³⁴ Zadávateľ poskytne agregované údaje z ITMS+ k dátumu 31. 12. 2022

³⁵ Kontaktná osoba na strane RO poskytne kontaktné údaje na zodpovedné osoby a bude nápomocná pri dojednávaní online stretnutí

³⁶ Kontaktná osoba na strane SO poskytne kontaktné údaje na zodpovedné osoby a bude nápomocná pri dojednávaní online stretnutí

Hodnotiace otázky	Posudzovacie kritériá	Ukazovatele	Zdroje dát (dáta a dokumentácia/ terénne šetrenie)	Zvolená metodika zberu a analýzy	Poznámka
<i>Posúdenie, či intervencia funguje a či existuje kauzálna súvislosť medzi intervenciou a výsledným efektom</i>					
HO 2: Do akej miery mala intervencia účinnosť na PO?	Prínos projektov k očakávaným výsledkom v ŠC Účinky intervencií na dosiahnutie stanovených cieľov PO podľa ŠC	<ul style="list-style-type: none"> Počet predložených a schválených projektov podľa ŠC Miera prínosu projektov k napĺňaniu ŠC 	ITMS2014+ Výročné správy o vykonávaní OP LZ Hodnotiace správy 1., 2. a 3. fázy hodnotenia PO6	Kvalitatívna analýza dát a dokumentácie Vyhodnotenie teórie zmeny Syntéza údajov	
			RO MPSVR SR SO MV SR	Interview	

Hodnotiace otázky	Posudzovacie kritériá	Ukazovatele	Zdroje dát (dáta a dokumentácia/ terénne šetrenie)	Zvolená metodika zberu a analýzy	Poznámka
HO3: Existuje kauzálna súvislosť medzi intervenciou a výsledným efektom?	Prínos projektov k očakávaným výsledkom v ŠC Účinky intervencií na dosiahnutie stanovených cieľov PO podľa ŠC	<ul style="list-style-type: none"> • Súlad textu výziev a vyzvaní a zameraní ŠC • Miera prínosu projektov k napíňaniu ŠC 	ITMS2014+ Výročné správy o vykonávaní OP ĽZ Hodnotiace správy 1., 2. a 3. fázy hodnotenia PO6	Kvalitatívna analýza dát a dokumentácie Vyhodnotenie teórie zmeny Syntéza údajov	
			RO MPSVR SR SO MV SR	Interview	

Identifikácia zdrojov a požiadavka na súčinnosť zadávateľa:

- Aktuálne dáta z ITMS+ (k 31. 12. 2022) ukazovateľov R a O podľa ŠC a IP
- Agregované finančné dáta z ITMS+ (alokácia, schválenie, kontrahovanie a čerpanie k 31. 12. 2022) podľa ŠC
- Agregované dáta z ITMS+ (počet žiadostí o NFP, počet schválených, počet kontrahovaných, počet riadne ukončených, počet predčasne ukončených k 31. 12. 2022) podľa ŠC
- Relevantné osoby RO pre interview
- Relevantné osoby SO pre interview
- Relevantné osoby SIH pre interview

Relevantné programovo špecifické ukazovatele výsledku, pre ktoré bol stanovený cieľ:

ŠC 6.1.1

- Počet rómskych obydľí s dobrými podmienkami bývania (R0144) z 8 716 obydľí v roku 2013 na 12 216 obydľí v roku 2023
- Podiel obydľí MRK s dobrými podmienkami bývania (R0197) z 23,77 % v roku 2013 na 44,02 % v roku 2023
- Podiel osídlení s prítomnosťou MRK s prístupom k pitnej vode (R0145) z 74,60 % v roku 2013 na 81,00 % v roku 2023

ŠC 6.1.2

- Počet detí z MRK vo vekovej kategórii 3 – 6 rokov, ktoré absolvovali jeden ročník predškolského vzdelávania (R0146) z 2 568 detí v roku 2013 na 9715 detí v roku 2023
- Podiel detí z MRK navštevujúcich predškolské zariadenia (R0198) z 7,08 % v roku 2013 na 7,91 % v roku 2023

ŠC 6.1.3

- Počet príslušníkov MRK, ktorí 6 mesiacov po ukončení projektu využili služby komunitných centier (R0147) z 5 971 osôb v roku 2013 na 27 816 osôb v roku 2023

ŠC 6.2.1

- Miera nezamestnanosti rómskej populácie v rómskych osídleniach vo veku 15 – 64 rokov (R0148) z 87,30 % v roku 2013 na 84,50 % v roku 2023

Relevantné programovo špecifické ukazovatele výstupu, pre ktoré bol stanovený cieľ:

IP 6.1

- Počet osôb z MRK využívajúcich zlepšené formy bývania (O0194)
- Počet postavených predškolských zariadení (MŠ) v obciach s prítomnosťou MRK (O0195)
- Počet renovovaných predškolských zariadení (MŠ) v obciach s prítomnosťou MRK (O0197)
- Počet nových zariadení sociálnej infraštruktúry (KC) (O0196)
- Počet renovovaných zariadení sociálnej infraštruktúry (KC) (O0198)
- Počet renovovaných domácností so zlepšenou klasifikáciou podľa spotreby energie (O0199)

IP 6.2

- Nárast zamestnanosti osôb z MRK v podporovaných podnikoch (O0307)

Relevantné ciele NPR SR pre OP IŽ PO6:

- Znížiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením na 17,2 % do roku 2020 (z 20,5 % v roku 2012)
- Zvýšiť mieru zamestnanosti vo vekovej skupine 20 – 64 rokov na 72 % do roku 2020 (zo 65 % v rokoch 2011 až 2013)